

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anja Soršak

**MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI ZDRUŽENIH NARODOV IN
NJIHOVO URESNIČEVANJE**

ŠTUDIJA PRIMERA DOMORODNIH LJUDSTEV MEHIKE

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anja Soršak

Mentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

**MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI ZDRUŽENIH NARODOV IN
NJIHOVO URESNIČEVANJE**

ŠTUDIJA PRIMERA DOMORODNIH LJUDSTEV MEHIKE

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

Hvala vsem, ki me znate nasmejati, ko mi ni do smeha.

MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI ZDRUŽENIH NARODOV IN NJIHOVO URESNIČEVANJE: ŠTUDIJA PRIMERA DOMORODNIH LJUDSTEV MEHIKE

Leta 2000 je na pobudo Organizacije združenih narodov (OZN) 189 voditeljev držav in vlad sprejelo Milenijsko deklaracijo in osem milenijskih razvojnih ciljev. Slednji predstavljajo skupno vizijo razvoja, ki naj bi jo človeštvo z ustreznimi akcijami uresničilo do leta 2015. V prvem delu naloge sem analizirala prvih sedem milenijskih razvojnih ciljev in njihovih enajst nalog ter uresničevanje le-teh na svetovnem nivoju po tretjini prehojene poti. Za uresničitev omenjenih sedmih ciljev, na katere se naloga osredotoča, bo posebno pozornost potrebno nameniti najbolj ranljivim skupinam. Mednje spadajo tudi domorodna ljudstva, ki pa so v milenijskih razvojnih ciljih nevidna. Z vprašanjem, kako so predstavniki domorodnih ljudstev v Mehiki živeli pred nekaj stoletji, kakšen je bil njihov položaj v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja ter kakšna je njihova vloga pri uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev, se ukvarjam v drugem delu naloge. Na prvi pogled se zdi očitno, da bi morebitna uresničitev milenijskih razvojnih ciljev morala imeti pozitivne posledice tudi za pripadnike domorodnih ljudstev, toda v nalogi skušam dokazati, da v primeru Mehike ni vedno tako.

Ključne besede: milenijski razvojni cilji, domorodna ljudstva, Mehika.

UNITED NATIONS MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS AND THEIR IMPLEMENTATION: CASE STUDY OF INDIGENOUS PEOPLES OF MEXICO

In 2000 the Millennium Declaration and the eight Millennium Development Goals (MDG) were adopted on the United Nations initiative by 189 country leaders. MDGs represent the vision of development which should be achieved worldwide by 2015. The first part of the thesis analyses the first seven MDGs, their eleven targets and the implementation throughout the world six years after adoption of the Millennium Declaration. In order to implement these goals, special attention should be given to the most vulnerable groups, which include also indigenous peoples. However, in the MDGs they are invisible. The second part of the thesis focuses on life quality of indigenous peoples in Mexico a few centuries ago, their status in the 1990's and their role in implementing the MDGs. It seems obvious at first sight that eventual achievement of MDGs has positive consequences for indigenous peoples as well. However, the thesis tries to prove that this is not always the case in Mexico.

Key words: Millennium Development Goals (MDG), indigenous peoples, Mexico.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	6
SEZNAM GRAFOV IN TABEL	7
UVOD	9
1. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI	11
1.1 Sprejetje milenjskih razvojnih ciljev	11
1.2 Opredelitev prvih sedmih milenjskih razvojnih ciljev, njihovih nalog ter uresničevanje ciljev na svetovni ravni	13
1.2.1 Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote	14
1.2.2 Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo	18
1.2.3 Spodbujati enakost med spoloma in pooblastiti ženske	21
1.2.4 Zmanjšati umrljivost otrok	22
1.2.5 Izboljšati zdravstveno stanje mater	25
1.2.6 Boj proti HIV/aids, malariji in drugim boleznim	27
1.2.7 Zagotoviti okoljsko trajnost	30
1.3 Bo obljuba na svetovnem nivoju do leta 2015 izpolnjena?	35
2. ŠTUDIJA PRIMERA DOMORODNIH LJUDSTEV MEHIKE	36
2.1 Definicija domorodnih ljudstev	36
2.2 Zgodovina domorodnih ljudstev Mehike in španska kolonizacija	38
2.3 Gradnja nacionalne države in asimilacija domorodnih ljudstev	40
2.4 Osnovni podatki o domorodnih ljudstvih Mehike	43
2.5 Domorodna ljudstva in milenjski razvojni cilji	44
2.6 Uresničevanje milenjskih razvojnih ciljev v Mehiki	46
2.6.1 Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote	47
2.6.2 Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo	51
2.6.3 Spodbujati enakost med spoloma in pooblastiti ženske	53
2.6.4 Zmanjšati umrljivost otrok	57
2.6.5 Izboljšati zdravstveno stanje mater	59
2.6.6 Boj proti HIV/aids, malariji in drugim boleznim	60
2.6.7 Zagotoviti okoljsko trajnost	63
2.7 Položaj domorodnih ljudstev Mehike po prvih rezultatih o uresničevanju milenjskih razvojnih ciljev	67
2.8 Razvojni programi ter Vizija Mehike 2030	70
2.8.1 Program <i>Oportunidades</i>	70
2.8.2 Regionalni razvojni načrt <i>Plan Puebla Panamá</i>	72
2.8.3 Nacionalni razvojni načrt 2007–2012 in Vizija Mehike 2030	74
ZAKLJUČEK	77
UPORABLJENI VIRI	80
PRILOGA	87

SEZNAM KRATIC

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome
CONAPO	Consejo Nacional de Población (Nacionalni odbor za prebivalstvo)
ECLAC	United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean (Ekonomska komisija Združenih narodov za Latinsko Ameriko in Karibe)
GDHS	Gabinete de Desarrollo Humano y Social (Kabinet za človeški in socialni razvoj)
HDI	Human Development Index (indeks človeškega razvoja)
HIV	Human Immunodeficiency Virus
IFPRI	International Food Policy Research Institute (Mednarodni raziskovalni inštitut za prehrabeno politiko)
IDA	International Development Association (Mednarodno razvojno združenje)
ILO	International Labour Organization (Mednarodna organizacija za delo)
INEGI	Instituto Nacional de Estadística, Geografía e Informática (Državni inštitut za statistiko, geografijo in informatiko)
IWGIA	International Work Group for Indigenous Affairs (Mednarodna delovna skupina za domorodne zadeve)
OZN	Organizacija združenih narodov
SEDESOL	Secretaría de Desarrollo Social (Ministrstvo za socialni razvoj)
UNDP	United Nations Development Programme (Program Združenih narodov za razvoj)
UNICEF	United Nations Childrens Emergency Fund (Sklad Združenih narodov za otroke)
UNPFII	United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues (Stalni forum Združenih narodov za domorodne zadeve)
WGIP	Working Group on Indigenous Populations (Delovna skupina za domorodne populacije)

SEZNAM GRAFOV IN TABEL

Seznam grafov

Graf 1.2.1.1: Delež ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan, 1990 in 2002 (odstotki)	15
Graf 1.2.1.2: Delež ljudi, ki ne zadovoljujejo dnevnih potreb po hrani, 1990–1992, 1995–1997 in 2001–2003 (odstotki)	17
Graf 1.2.2.1: Neto stopnja vključenosti otrok v osnovnošolsko izobraževanje, 1990–1991 in 2003–2004 (odstotki)	19
Graf 1.2.2.2: Delež otrok v osnovnošolskih letih, ki ne obiskujejo šole, 1996–2004 (odstotki po spolu)	20
Graf 1.2.3.1: Delež žensk na plačanih delovnih mestih v nekmetijskem sektorju, 1990 in 2004 (odstotki)	22
Graf 1.2.4.1: Število umrlih otrok, starih manj kot pet let, na 1000 živorojenih, 1990 in 2004	23
Graf 1.2.4.2: Delež otrok, starih od 12 do 23 mesecev, ki so bili cepljeni proti ošpicam (odstotki)	24
Graf 1.2.5.1: Delež porodov pod nadzorom strokovnega zdravstvenega osebja, 1990 in 2004 (odstotki)	26
Graf 1.2.6.1: Število novih primerov tuberkuloze na 100.000 prebivalcev (izključeni so HIV-pozitivni ljudje), 1990 in 2004	29
Graf 1.2.7.1: Delež kopnega, pokritega z gozdovi, 1990 in 2005 (odstotki)	31
Graf 1.2.7.2: Delež prebivalstva z dostopom do izboljšane sanitarne oskrbe, 1990 in 2004 (odstotki)	33
Graf 1.2.7.3: Letna rast prebivalstva v urbanih področjih in barakarskih naseljih, 1990–2001 (odstotki)	34

Seznam tabel

Tabela 2.6.1.1: Izpolnjevanje prve naloge	48
Tabela 2.6.1.2: Izpolnjevanje druge naloge	50
Tabela 2.6.2.1: Izpolnjevanje tretje naloge	52
Tabela 2.6.3.1: Izpolnjevanje četrte naloge	54
Tabela 2.6.3.2: Šolanje v Obmejni regiji države Chiapas	55
Tabela 2.6.4.1: Izpolnjevanje pete naloge	57
Tabela 2.6.5.1: Izpolnjevanje šeste naloge	59
Tabela 2.6.6.1: Izpolnjevanje sedme naloge	60
Tabela 2.6.6.2: Izpolnjevanje osme naloge	62
Tabela 2.6.7.1: Izpolnjevanje devete naloge	64
Tabela 2.6.7.2: Izpolnjevanje desete naloge	65

UVOD

Leta 2000 je na pobudo Organizacije združenih narodov (OZN) 189 voditeljev držav in vlad sprejelo Milenijsko deklaracijo in osem milenijskih razvojnih ciljev, ki predstavljajo skupno vizijo razvoja, ki naj bi jo človeštvo z ustreznimi akcijami uresničilo do leta 2015. Tudi po šestih letih (ne)uresničevanja milenijskih razvojnih ciljev, so le-ti še vedno v središču pozornosti delovanja OZN, držav, civilne družbe ter številnih mednarodnih organizacij. Kljub temu pa je za mnoge uresničitev ciljev še zelo daleč. Med skupine, ki so najbolj izpostavljene razvojnim problemom, spada tudi okoli 350 milijonov pripadnikov domorodnih ljudstev po celem svetu. V zadnjih nekaj letih so bili na področju mednarodnega pojmovanja problematike domorodnih ljudstev in njihovih pravic narejeni pomembni premiki, a se kljub temu poraja vprašanje, ali so vlade, mednarodna skupnost, civilna družba, domorodna ljudstva ter privatni sektor sposobni doseči milenijske razvojne cilje v določenem roku.

V nalogi se ukvarjam s problemom razvoja domorodnih ljudstev Mehike in primerjavo njihovega položaja pred letom 2000 in po sprejetju milenijskih razvojnih ciljev. Mehika je bila zbrana na podlagi dejstva, da ima največje relativno in absolutno število domorodnega prebivalstva med državami Latinske Amerike, kjer njihovi pripadniki živijo v popolnoma drugačnem položaju kot pred nekaj stoletji. V diplomski nalogi se osredotočam na prvih sedem milenijskih razvojnih ciljev in njihovih enajst nalog. Osmega milenijskega cilja naloga ne zajema, saj je usmerjen v mednarodno sodelovanje in tako zahteva povsem ločeno analizo. Le-te zaradi osredotočanja na notranje dejavnike razvoja Mehike in domorodnih ljudstev ter potrebne omejitve nisem vključila.

Analizo položaja domorodnih ljudstev Mehike je vodila naslenja hipoteza: Milenijski razvojni cilji bodo pozitivno vplivali na izboljšanje položaja domorodnih ljudstev Mehike, saj je prvih sedem ciljev ter njihovih enajst nalog usmerjenih ravno v odpravljanje tistih razvojnih problemov, ki so jim pripadniki domorodnih ljudstev najbolj izpostavljeni. Da bi hipotezo lahko preverila, sem nalogo razdelila na dva dela ter na več poglavij znotraj njiju. V prvem delu sem predstavila milenijske razvojne cilje. Prvo poglavje je namenjeno predstavitvi okoliščin, ki so leta 2000 pripeljale do sprejetja milenijskih razvojnih ciljev ter njihovemu pomenu za mednarodno skupnost. V drugem poglavju sledi opredelitev prvih sedmih milenijskih razvojnih ciljev, njihovih nalog ter uresničevanje ciljev na svetovni ravni.

Prvi del, ki služi kot uvod v študijo primera, sem zaključila s kratkim povzetkom, na kako dobri poti je svet pri izpolnjevanju svoje obljube v obliki milenijskih razvojnih ciljev. Ugotoviti slednje, je tudi cilj prvega dela.

Drugi del naloge je v celoti namenjen študiji primera uresničevanja milenijskih razvojnih ciljev na primeru domorodnih ljudstev Mehike. Prvo poglavje drugega dela je namenjeno definiciji domorodnih ljudstev, drugo in tretje poglavje pa nam nudita vpogled v zgodovino domorodnih ljudstev Mehike od prihoda španskih kolonizatorjev pa do gradnje nacionalne države. Poznavanjem položaja domorodnih ljudstev Mehike v preteklosti je pomembno za razumevanje njihovih potreb in želja v 21. stoletju in pri uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev. V črtem poglavju sledijo osnovni podatki o domorodnih ljudstvih Mehike, v petem poglavju pa je predstavljena povezava med domorodnimi ljudstvi in milenijskimi razvojnimi cilji. Šesto poglavje drugega dela je namenjeno uresničevanju ciljev v Mehiki, v sedmem poglavju pa je predstavljen položaj pripadnikov domorodnih ljudstev po prvih prej omenjenih rezultatih. Drugi del se zaključi s predstavitvijo izbranih razvojnih programov Mehike, ki vključujejo tudi domorodna ljudstva. V zaključku naloge sledi sklep, kjer bom na podlagi vseh zbranih podatkov svojo hipotezo potrdila ali pa zavrnila. Cilj drugega dela je tako zbrati potrebne podatke, ki bodo pokazali, s kakšnimi težavami se soočajo predstavniki domorodnih ljudstev Mehike in kaj jim bo prinesla morebitna uresničitev milenijskih razvojnih ciljev.

Osnovna metoda pri pisanju naloge je bila interpretacija in analiza primarnih in sekundarnih virov. V prvem delu je osredje mesto zavzemala analiza raziskovalnih poročil različnih mednarodnih institucij o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev na svetovni ravni. Tudi drugi del, ki je namenjen študiji primera domorodnih ljudstev Mehike, temelji na interpretaciji in analizi primarnih in sekundarnih virov. Analiza sekundarnih virov je osnova zgodovinske analize položaja domorodnih ljudstev v Mehiki, za predstavitev njihovih osnovnih podatkov in uresničevanja milenijskih razvojnih ciljev pa sem analizirala uradne statistike in raziskovalna poročila tako mehiških kot mednarodnih ustanov in raziskovalcev. Študija primera je zastavljena na intenzivnem raziskovanju, saj se osredotoča na specifično skupino ljudi, o kateri sem poskušala zbrati in analizirati podatke, povezane z uresničevanjem milenijskih razvojnih ciljev. Omenjene metode imajo tudi svoje omejitve, saj so predvsem raziskovalna poročila držav lahko pristranska.

1. MILENIJSKI RAZVOJNI CILJI

1.1 Sprejetje milenijskih razvojnih ciljev

Pisalo se je leto 2000. Nekateri v tej prelomni številki niso videli nič posebnega, drugi so se bali in celo napovedovali konec sveta, vsi pa so pripravljali najrazličnejša praznovanja. Po besedah bivšega Generalnega sekretarja OZN Kofija A. Annana je bil za štiriindvajset ur ves svet združen v praznovanju, ko je ura v različnih časovnih pasovih postopoma odbijala polnoč (Annan 2000: 5). Svet je preživel in tako je novo tisočletje prineslo čas za korak naprej. Septembra 2000 so se voditelji držav in vlad zbrali v New Yorku. Generalna skupščina OZN se je že decembra 1998 odločila, da skliče Milenijski vrh (res. GS 53/202), marca 2000 pa je bila sprejeta odločitev, da bo vrh pod naslovom »Vloga Združenih narodov v 21. stoletju«¹ potekal med 6. in 8. septembrom 2000 na sedežu OZN v New Yorku (res. GS 54/254: 2).

Na do takrat največjem srečanju svetovnih voditeljev v zgodovini se je na Milenijskem vrhu na pobudo OZN zbralo 189 voditeljev držav in vlad (UNDP 2006). Kot rezultat srečanja je bila 8. septembra 2000 soglasno sprejeta Milenijska deklaracija in z njo osem milenijskih razvojnih ciljev ter njihovih osemnajst nalog. Svetovni voditelji so se sporazumeli o novi viziji za prihodnost ter se zavezali h globalnemu partnerstvu med bogatimi in revnimi državami za boj proti skrajni revščini ter za doseganje bolj dostojnega življenja milijonov moških, žensk in otrok po svetu (UNICEF Slovenija n.d.). Tako so si članice OZN postavile nov izziv. Držale naj bi obljubo, do leta 2015 izpolnile zastavljene cilje in s tem dosegle »boljši in varnejši svet za vse« (Paris21 2002).

Res je, da so bili milenijski cilji prvič tako poimenovani in združeni na enem mestu z Milenijsko deklaracijo, toda njihove korenine segajo že v prvo polovico devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so bile na pobudo OZN organizirane različne mednarodne konference. Cilji izhajajo iz dogovorov in resolucij teh konferenc, ki so mednarodni skupnosti omogočile, da se sporazume o potrebnih ukrepih za zmanjšanje revščine in doseganje trajnostnega razvoja (Paris21 2002a). Večina konferenc v devetdesetih letih je bila ponovitev prvega kroga globalnih konferenc, ki so se odvijale že dve desetletji prej (Jolly 2005). Le-te so ogromno prispevale k spreminjanju globalne zavesti, mobiliziranju privržencev in postavljanju novih političnih izzivov, toda uresničevanje dogovorjenih ciljev je bilo navadno

¹ Vsi prevodi so avtoričini.

počasnejše, kot bi bilo potrebno, zato je prišlo do odločitve, da konference ponovijo, ovrednotijo napredek in postavijo smernice za nadaljnje uresničevanje zastavljenih nalog (ibid.).

Na vsaki od konferenc so dosegli dogovore na specifičnem področju. Septembra 1990 se je 159 predstavnikov vlad in držav udeležilo Svetovnega vrha za otroke v New Yorku (United Nations 1997). Vrhunec srečanja je bil podpis Svetovne deklaracije o preživetju, zaščiti in razvoju otrok in Akcijskega načrta, ki sta vsebovala natančen načrt ciljev za izboljšanje položaja otrok do leta 2000 (ibid.). Določili so sedem glavnih ciljev, ki naj bi jih med letoma 1990 in 2000 uresničile vse države: (a) za tretjino zmanjšati umrljivost novorojenčkov in otrok, starih manj kot pet let; (b) za polovico zmanjšati umrljivost mater ob porodu; (c) za polovico zmanjšati podhranjenost otrok, starih manj kot pet let; (d) zagotoviti univerzalen dostop do zdrave pitne vode in kanalizacije; (e) zagotoviti univerzalen dostop do osnovne izobrazbe in dokončanje osnovne šole za vsaj 80 odstotkov šoloobveznih otrok; (f) za polovico zmanjšati nepismenost odraslih glede na leto 1990 (starostne skupine so bile določene v vsaki državi posebej), s poudarkom na nepismenosti žensk ter (g) zaščititi otroke v posebej težkih okoliščinah, zlasti v primerih oboroženih spopadov (ibid.).

Junija 1992 se je 172 predstavnikov držav in vlad zbralo na Konferenci OZN o okolju in razvoju v Rio de Janeiru. Najpomembnejši dokument, sprejet na tej konferenci, je bila Agenda 21, ki predstavlja obširen program globalnega delovanja na vseh področjih trajnostnega razvoja (United Nations 1997a). Vsebuje natančne predloge za delovanje na področjih boja proti revščini, spreminjanja vzorcev proizvodnje in potrošnje, demografske dinamike ter za ohranjanje in upravljanje z naravnimi viri, ki so osnova za življenje (ibid.).

Konferenca v Braziliji je vplivala tudi na vse naslednje konference OZN, na katerih so se ukvarjali z odnosom med človekovimi pravicami, prebivalstvom, družbenim razvojem, ženskami, bivalnimi pogoji ter potrebo po trajnostnem razvoju okolja (ibid.). Tako so udeleženci Svetovne konference o človekovih pravicah, ki se je odvijala junija 1993 na Dunaju, izpostavili predvsem pravico ljudi do zdravega okolja in razvoja (Office of the High Commissioner for Human Rights 1995).

Septembra 1995 se je mednarodna skupnost zbrala v Pekingu na Četrty svetovni konferenci o ženskah. Glavne teme so bile predvsem napredek in ozaveščanje žensk v odnosu do njihovih pravic, revščine, žensk v procesih odločanja, mladih deklet ter nasilja nad ženskami (United Nations 1997b). Končni dokument, imenovan Pekinška deklaracija, odseva zlasti zavezo mednarodne skupnosti za napredek vseh žensk sveta tako na regionalnem in nacionalnem pa tudi na mednarodnem nivoju (ibid.).

Na Svetovnem vrhu za družbeni razvoj, ki je potekal marca 1995 v Kopenhagenu na Danskem, pa so udeleženci sprejeli še en pomemben dogovor (United Nations 2006a). Osrednja točka Kopenhagenske deklaracije je tako strinjanje o potrebi, da se v središče razvoja postavi ljudi (ibid.). Med desetimi obvezami v deklaraciji pa najdemo še: izkoreninjenje hude revščine do datuma, ki ga postavi vsaka država, doseči enakost med moškimi in ženskami ter zagotoviti univerzalen in nepristranski dostop do izobrazbe in osnovne zdravstvene oskrbe (ibid.).

Vsa ta zgodovinska srečanja so z načrtovanjem širše vizije skupnih razvojnih prioritet postavila temelje za Milenijski vrh in sprejetje milenijskih razvojnih ciljev.

1.2 Opredelitev prvih sedmih milenijskih razvojnih ciljev, njihovih nalog ter uresničevanje ciljev na svetovni ravni

Milenijski razvojni cilji predstavljajo osnovne človekove pravice, pravico vsakega zemljana do zdravja, izobrazbe, zatočišča in varnosti (UNDP 2006). Razdeljeni so na časovno omejene naloge, ki se jih meri z dogovorjenimi indikatorji in tako omogočajo državam, da sledijo svojemu napredku na razvojnem področju. Večino ciljev in nalog naj bi dosegli do leta 2015, izhodiščna točka pa je svetovna situacija v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, saj je bilo to desetletje, ko so se odvijale številne svetovne konference, ki so postavile cilje razvojne agende (United Nations 2006: 26). Tako so za leto, s katerim se primerja napredek pri doseganju večine nalog milenijskih razvojnih ciljev, določili leto 1990 (ibid.).

Prvih sedem milenijskih razvojnih ciljev, na katere se naloga osredotoča, je med seboj povezanih in usmerjenih v različne vidike revščine in njenih posledic za človeška življenja. Z določitvijo teh ciljev je mednarodna skupnost sprejela obvezo do vseh revnih in najbolj ranljivih ljudi sveta, predvsem pa do sebe ter bodočih generacij (Paris21 2002a). Uresničevanje ciljev se meri s številkami, toda ljudje niso številke in sreča ni statistika (ibid.). Če bo državam uspelo izpolniti milenijske razvojne cilje, se bo izboljšala kvaliteta človeških življenj. Svet bo boljši in varnejši za vseh šest oz. predvidenih sedem milijard ljudi do leta 2015 (ibid.).

V Poročilu OZN o izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev iz leta 2006, ki je že peto po vrsti, so bili za večino indikatorjev na voljo zadnji podatki za leto 2004 (United Nations

2006: 26). Podatke za spremljanje napredka pri izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev so prispevale različne specializirane agencije, ki se ukvarjajo s področji, ki jih le-ti zadevajo. Podatki so zbrani iz nacionalnih statistik, ki jih prispevajo vlade držav mednarodnemu statističnemu sistemu – Statistični oddelek OZN in statistične pisarne različnih mednarodnih organizacij – ter urejeni za primerjavo (ibid.). V nekaterih primerih imajo vlade držav novejša statistična podatke, vendar jih niso sporočile mednarodnemu statističnemu sistemu, v drugih primerih pa vlade sploh ne razpolagajo z ustreznimi podatki za ocenjevanje napredka pri doseganju milenijskih razvojnih ciljev (ibid.). Ko se pojavi slednja situacija, mednarodne statistične agencije naredijo ocene, ki temeljijo na podatkih sosednjih držav ali držav s podobnim nivojem dohodka (ibid.). Mnogi podatki o indikatorji (npr. o umrljivosti otrok, nezadostni prehrani, preprečevanju malarije ter znanju o HIV/aids) pa izhajajo iz raziskav, ki so jih financirale in izvedle pristojne mednarodne agencije (ibid.). Vse zbrane podatke nato združijo v vzorce na regionalni in svetovni ravni, z njimi pa se meri celoten napredek pri izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev ter njihovih nalog (ibid.).

1.2.1 Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote

Prva naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 prepoloviti delež ljudi, katerih prihodki so nižji od enega ameriškega dolarja na dan (UN Millennium Project 2006).

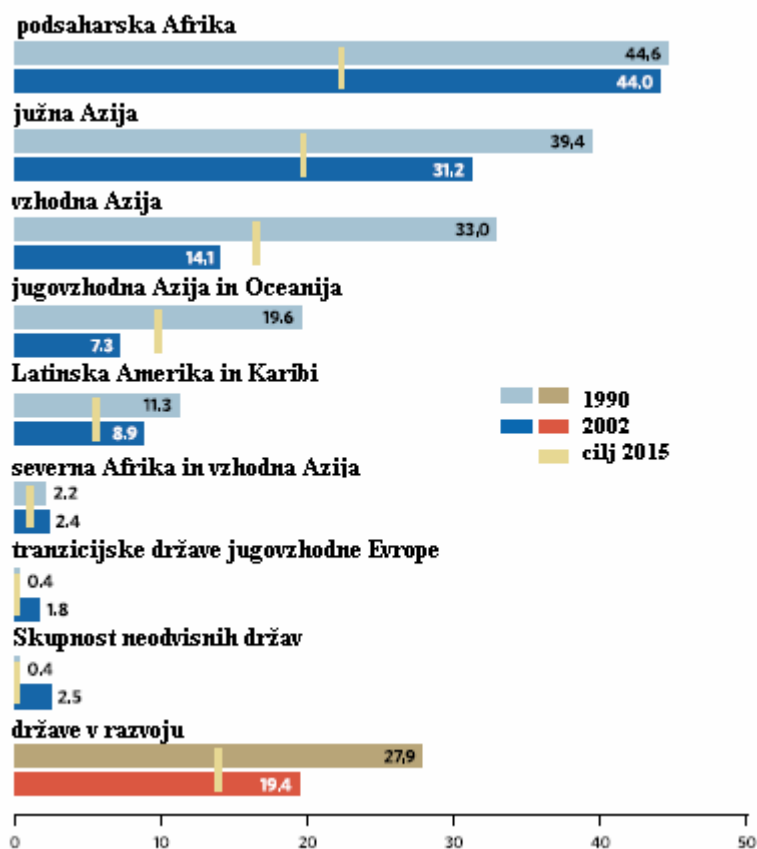
Izpolnjevanje prve naloge:

Delež ljudi v državah v razvoju,² ki živijo v skrajni revščini, je padel s 27,9 odstotka leta 1990 na 19,4 odstotka v letu 2002 (glej graf 1.2.1.1) (United Nations 2006: 4). V tem obdobju je stopnja skrajne revščine najhitreje upadala v večjem delu Azije, kjer se je število ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan (statistično dogovorjena absolutna meja revščine) zmanjšalo za skoraj 250 milijonov (ibid.). Napredek je počasnejši na območju Latinske Amerike in Karibov, kjer je bil leta 2002 večji delež revnih ljudi kot v jugovzhodni

² Poročilo OZN o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev predstavlja podatke za svet kot celoto in za različne skupine držav (United Nations 2006: 27). Te države so označene kot regije v razvoju, tranzicijske ekonomije Skupnosti neodvisnih držav, Azije in Evrope ter razvite regije (ibid.). Ker v sistemu OZN ni splošnega sporazuma o razvitih državah in državah v razvoju, je razlika narejena le za potrebe statistične analize (ibid.). Regije v razvoju so razdeljene še na posamezne podregije, kot prikazuje zemljevid v prilogi A. Podregije so bile določene na podlagi geografske razdelitve OZN z manjšimi spremembami, ki so bile potrebne za sestavo skupin držav, za katere je bilo mogoče izvesti ustrezne analize (ibid.). Seznam držav v posamezni regiji je dostopen na mdgs.un.org (ibid.).

Aziji in Oceaniji, ki sta leta 1990 še precej zaostajali za Latinsko Ameriko in Karibi (ibid.). Stopnja revščine je ostala skoraj nespremenjena v zahodni Aziji in severni Afriki, v tranzicijskih gospodarstvih jugovzhodne Evrope in Skupnosti neodvisnih držav pa je celo narasla. Ti dve regiji sta v devetdesetih letih prejšnjega stoletja že skoraj popolnoma izkoreninili najhujše oblike revščine, potem pa se je stanje zopet poslabšalo (ibid.). Kljub vsemu pa zadnje raziskave kažejo, da stopnja revščine spet upada (ibid.). Najbolj je stanje zaskrbljujoče v podsaharski Afriki. Čeprav je stopnja revščine rahlo upadla, se je število ljudi, ki živijo v skrajni revščini, povečalo za 140 milijonov (ibid.).

Graf 1.2.1.1: Delež ljudi, ki živijo z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan, 1990 in 2002 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 4).

Strokovnjaki Svetovne banke napovedujejo, da bi ob enakih stopnjah gospodarske rasti v državah v razvoju svetovna revščina lahko padla na 10 odstotkov do leta 2015, kar bi bil osupljiv uspeh (World Bank 2004). Kljub vsemu pa bi 600 milijonov ljudi, predvsem v podsaharski Afriki in južni Aziji, še vedno ostalo ujetih v krempljih najhujše revščine (ibid.).

Čeprav se zdi prva naloga uresničljiva, bo potrebno vložiti še več truda, da bo svet do leta 2015 dosegel željene rezultate.

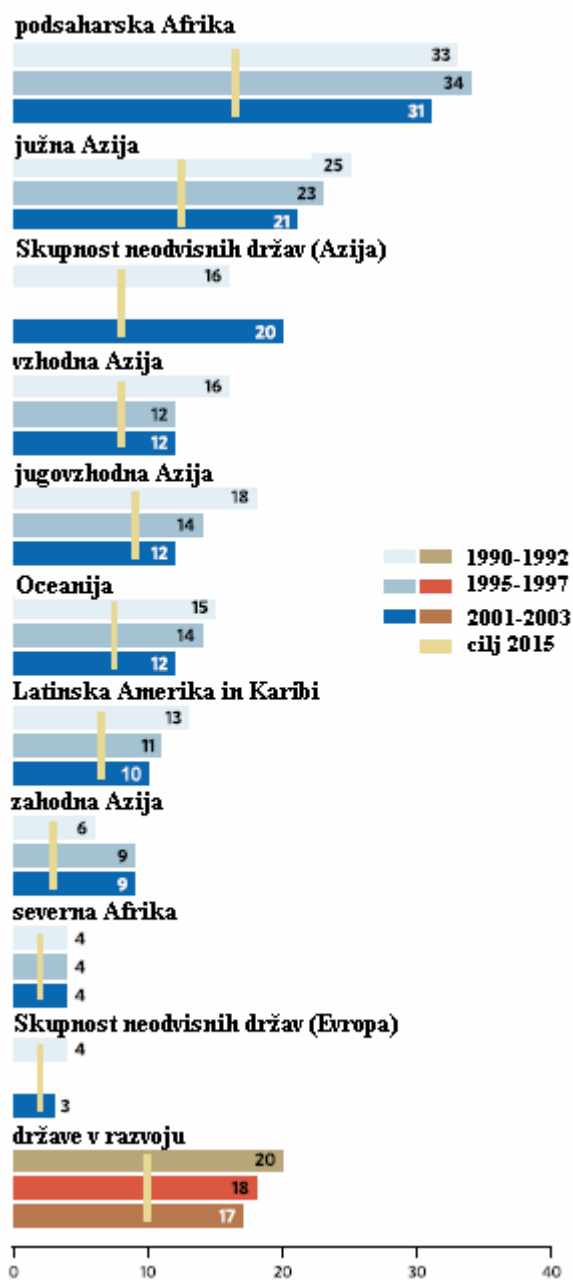
Druga naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 prepoloviti delež ljudi, ki trpijo zaradi lakote (UN Millennium Project 2006).

Izpolnjevanje druge naloge:

Delež ljudi, ki trpijo kronično lakoto (meri se jo z deležem ljudi, ki ne zadovoljujejo dnevnih potreb po hrani), je v državah v razvoju upadel (glej graf 1.2.1.2) (United Nations 2006: 5). Kljub vsemu pa napredek ni dovolj hiter, da bi zmanjšal število lačnih, ki je med leti 1995 in 1997 ter 2001 in 2003 celo naraslo (ibid.). Po ocenah OZN naj bi leta 2003 kar 824 milijonov ljudi v državah v razvoju trpelo kronično lakoto (ibid.). Najbolj prizadeti regiji, podsaharska Afrika in južna Azija, sta v zadnjih letih sicer dosegli napredek na tem področju, toda napredek ni sledil trendom iz devetdesetih let, tako da absolutno število lačnih ljudi celo narašča (ibid.). Skrb vzbujajoč je položaj vzhodne Azije, saj je v začetku devetdesetih let število lačnih ljudi upadlo, sedaj pa spet narašča (ibid.).

Graf 1.2.1.2: Delež ljudi, ki ne zadovoljujejo dnevnih potreb po hrani, 1990–1992, 1995–1997 in 2001–2003 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 5).

1.2.2 Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo

Tretja naloga:

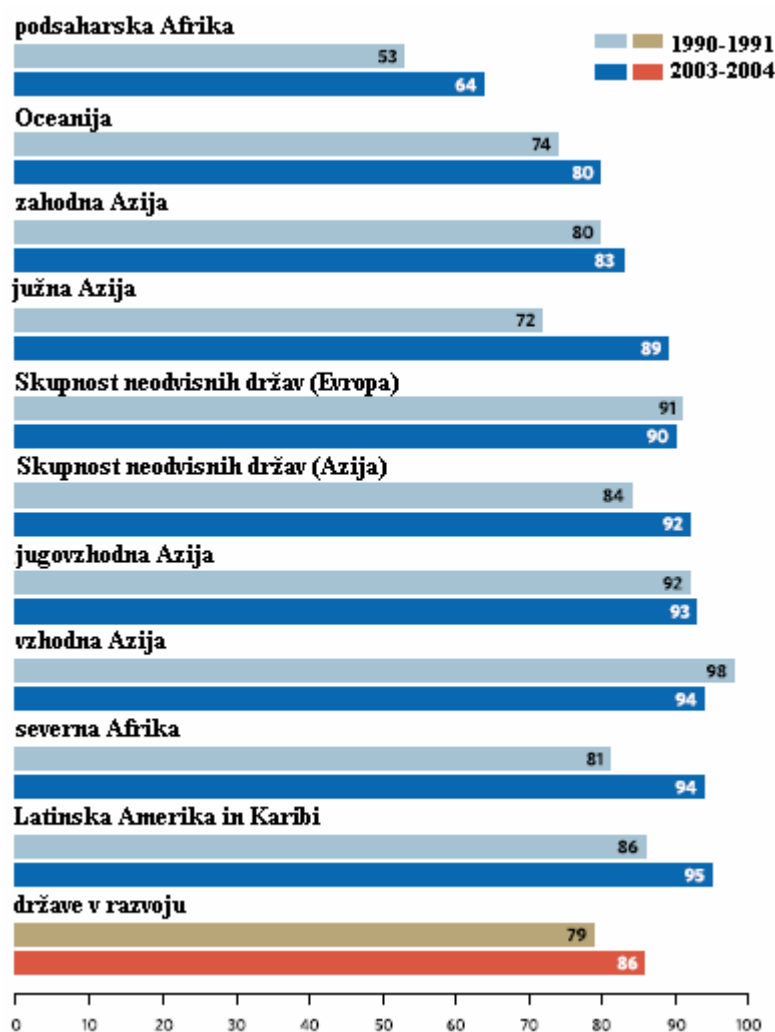
Zagotoviti, da bodo do leta 2015 otroci po vsem svetu, tako dečki kot deklice, imeli možnost dokončati celotno osnovnošolsko izobraževanje (UN Millennium Project 2006).

Izpolnjevanje tretje naloge:

Neto stopnja vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje v državah v razvoju je v desetletju in pol narasla s prejšnjih 79 na 86 odstotkov (glej graf 1.2.2.1) (United Nations 2006: 6). Najvišji odstotek otrok je v osnovnošolsko izobraževanje vključen v Latinski Ameriki in Karibih (95 odstotkov), najmanj otrok pa osnovno šolo obiskuje v podsaharski Afriki (64 odstotkov) (ibid.). Čeprav so države v slednji regiji v letih 1990–1991 dosegle viden napredek pri vključevanju otrok v osnovnošolsko izobraževanje, je v državah kot so Burkina Faso, Džibuti, Eritreja, Etiopija, Mali in Niger v osnovno šolo še vedno vključena manj kot polovica otrok (ibid.). Če želijo izpolniti tretjo nalogo milenjskih razvojnih ciljev, bo hitrejši napredek potreben tudi v Oceaniji in zahodni Aziji. V nasprotju s tema dvema regijama pa je velik korak naprej naredila južna Azija, kar je bilo še posebej vidno v obdobju med 1999 in 2004 (ibid.). Takrat je vključenost otrok v osnovnošolsko izobraževanje narasla z 72 na 89 odstotkov, kar je bila predvsem posledica napredka v Indiji (ibid.).

Izobraziti vse otroke je vse prej kot lahko naloga, saj velik delež otrok živi v odmaknjenih ruralnih območjih držav v razvoju, ki so izpostavljena visokim stopnjam revščine (United Nations 2006: 7). Le-ta dodatno omejuje možnosti za vključitev otrok v osnovnošolsko izobraževanje, saj se pogosto pojavljajo zahteve po otroški delovni sili, poleg tega pa sta dodatni oviri še nizka stopnja izobrazbe staršev otrok v ruralnih območjih ter pomanjkanje kvalitetnega poučevanja (ibid.). Na podlagi raziskav v gospodinjstvih v osemdesetih državah v razvoju, kar 30 odstotkov otrok v ruralnih območjih ne obiskuje šole, v primerjavi z 18 odstotki v urbanih področjih (ibid.). Če temu dodamo še ugotovitev, da v ruralnih območjih živi večje število otrok kot v urbanih, skupaj ruralni otroci predstavljajo kar 82 odstotkov otrok v državah v razvoju, ki niso deležni osnovnošolske izobrazbe (ibid.).

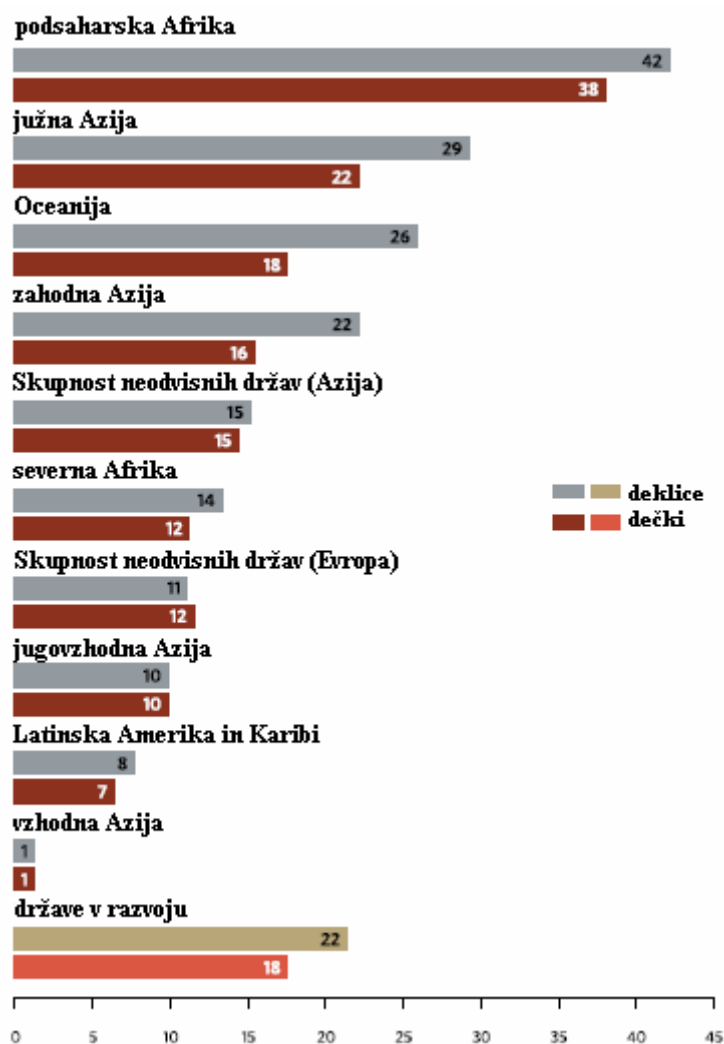
Graf 1.2.2.1: Neto stopnja vključenosti otrok v osnovnošolsko izobraževanje, 1990–1991 in 2003–2004 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 6).

Velika razlika v obiskovanju osnovne šole je še vedno prisotna tudi med dečki in deklicami (glej graf 1.2.2.2). Na svetovnem nivoju ni v osnovno šolo vključena v povprečju več kot ena na vsakih pet deklic, v primerjavi z enim na vsakih šest fantov (United Nations 2006: 7). Razlika med spoloma je najbolj vidna v Oceaniji ter zahodni in južni Aziji (ibid.). Zmanjšati bi bilo potrebno predvsem veliko razliko med vključenostjo dečkov in deklic v osnovnošolsko izobraževanje v podсахarski Afriki in južni Aziji, kjer živi skoraj 80 odstotkov otrok sveta, ki ne obiskujejo šole (ibid.).

Graf 1.2.2.2: Delež otrok v osnovnošolskih letih, ki ne obiskujejo šole, 1996–2004 (odstotki po spolu)

Vir: United Nations (2006: 7).

Če bo svet želel izpolniti cilj, za katerim stremi že od leta 1990, bodo potrebni odločnejši koraki. Da bi do leta 2015 dosegli univerzalno osnovnošolsko izobrazbo, bo potrebno več sredstev vložiti v izobraževanje učiteljev, izgradnjo šol ter izboljšanje kvalitete izobraževanja (World Bank 2004). Strokovnjaki Svetovne banke pa opozarjajo tudi na dejstvo, da je potrebno odstraniti ovire, ki onemogočajo obiskovanje šol, kot so: šolnine, pomanjkanje možnosti prevoza do šol ter skrb staršev za varnost njihovih otrok (ibid.).

Izobrazba predstavlja temelj vsake družbe ter osnovo za zmanjševanje revščine in neenakosti, izboljšanje zdravja, omogoča uporabo novih tehnologij ter razširjanje znanja (World Bank 2004). V svetu, ki temelji na znanju, mora biti osnovna izobrazba prioriteta, saj le preko nje lahko dosežemo tudi višje stopnje izobraženosti (ibid.). Vzpodbuden je podatek,

da narašča stopnja pismenosti med mladimi, ki je bila leta 1970 po vsem svetu 75 odstotna, v obdobju 2000–2004 pa je narasla na 88 odstotkov (ibid.).

1.2.3 Spodbujati enakost med spoloma in pooblastiti ženske

Četrta naloga:

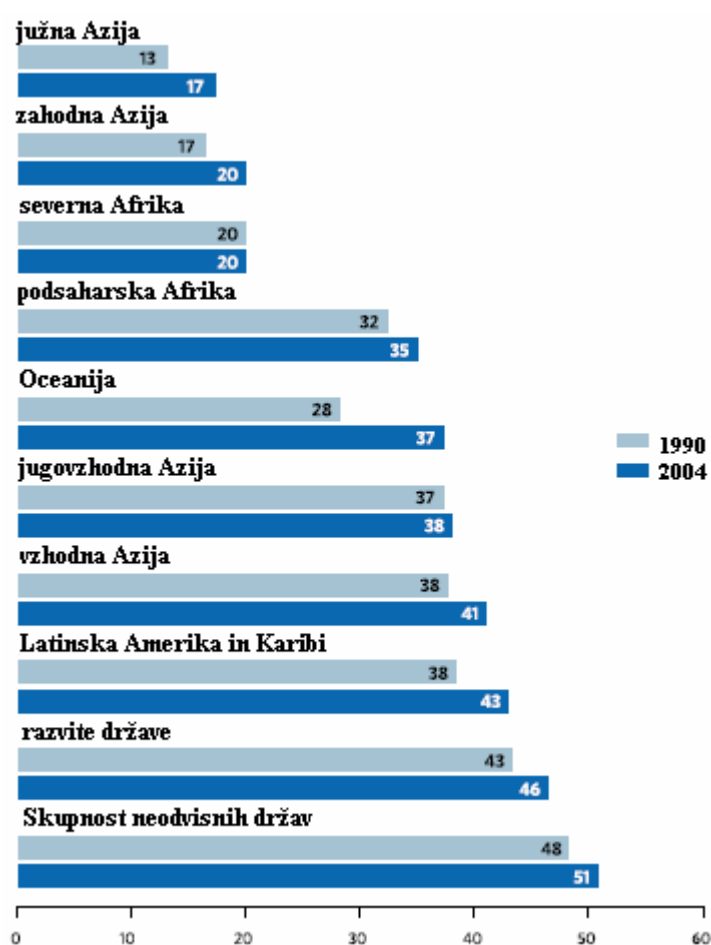
Odpraviti neenakost med spoloma v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju po možnosti do leta 2005, nato pa na vseh stopnjah izobraževanja najkasneje do leta 2015 (UN Millennium Project 2006).

Izpolnjevanje četrte naloge:

Številke kažejo, da je v šole vključenih vse več deklet, toda države niso uspele izpolniti cilja odprave neenakosti med spoloma v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju do leta 2005. Še najbližje izpolnitvi naloge so bili v vzhodni Aziji in na območju Pacifika (World Bank 2004). Razlike v izobraževanju dečkov in deklic so največje v regijah z najnižjimi stopnjami dokončane osnovnošolske izobrazbe in najnižjimi povprečnimi dohodki (ibid.). Dobro kaže nekaterim latinskoameriškim državam, kjer vključenost deklic v šole celo presega vključenost dečkov (ibid.). Močna tradicija izobraževanja deklic v Evropi in osrednji Aziji se mora nadaljevati, tudi na Srednjem Vzhodu in v severni Afriki pa dekleta vztrajno premagujejo ovire, ki jim otežujejo izobraževanje (ibid.).

Na področju dela ženske predstavljajo vse večji odstotek svetovne delovne sile – več kot tretjino v vseh regijah, razen v južni in zahodni Aziji ter severni Afriki (United Nations 2006: 8–9). Toda potrebno je opozoriti na dejstvo, da so ženske še vedno v precej manjši meri kot moški zaposlene na plačanih delovnih mestih (glej graf 1.2.3.1) (ibid.). Od leta 1990 se je močno povečala politična participacija žensk (ibid.). Leta 2005 je bil vsak peti član parlamenta ženska, kar je dvignilo odstotek parlamentarnih sedežev, ki jih zasedajo ženske po vsem svetu, na 17 odstotkov v letu 2006 (ibid.). Kljub temu pa neenakost med moškimi in ženskami v politični participaciji ostaja. Na državni ravni je zelo malo ženskih predstavnic v politiki predvsem v državah Oceanije, severne Afrike in zahodne Azije (ibid.). Najbolj spodbudni podatki prihajajo iz Latinske Amerike in Karibov, kjer ženske zasedajo 20 odstotkov parlamentarnih sedežev (ibid.).

Graf 1.2.3.1: Delež žensk na plačanih delovnih mestih v nekmetskem sektorju, 1990 in 2004 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 8).

1.2.4 Zmanjšati umrljivost otrok

Peta naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 za dve tretjini zmanjšati stopnjo umrljivosti otrok, mlajših od pet let (UN Millennium Project 2006).

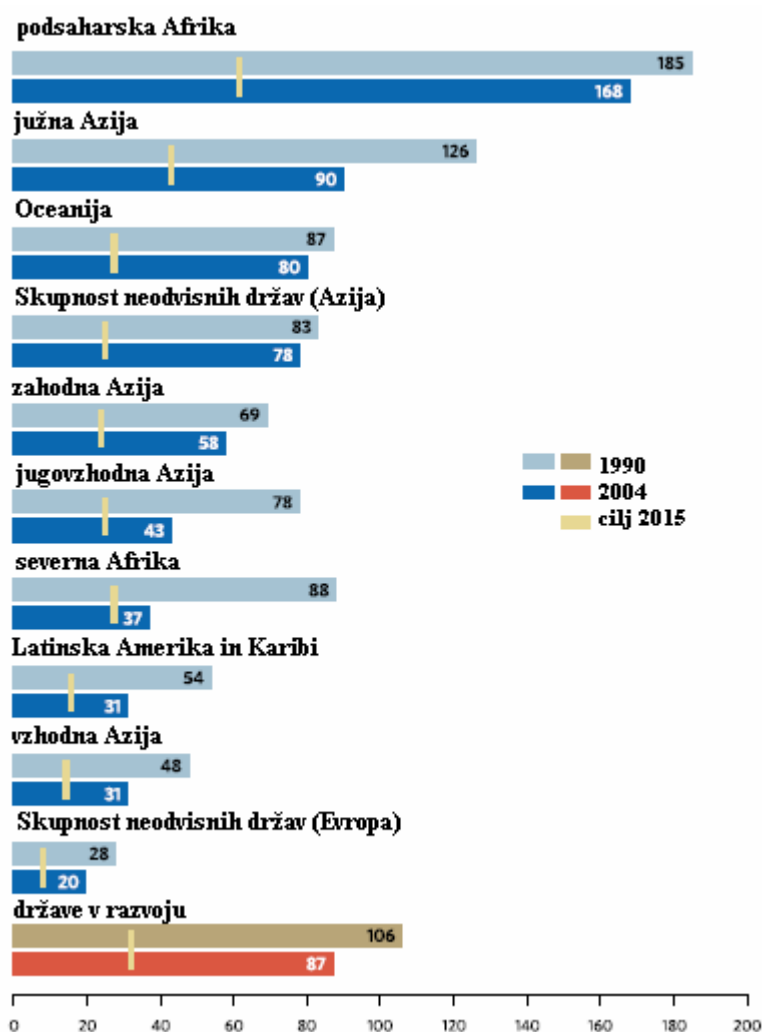
Izpolnjevanje pete naloge:

Čeprav se je možnost preživetja za otroke precej povečala v vseh regijah, je leta 2004 pred svojim petim rojstnim dnevom še vedno umrlo kar 10,5 milijona otrok (United Nations 2006: 10). Žalostno je predvsem dejstvo, da je večina teh otrok umrla zaradi vzrokov, ki jih je mogoče preprečiti (ibid.). Kar 94 odstotkov teh otrok živi le v 60 državah sveta. Najbolj je

stanje zaskrbljujoče v podsaharski Afriki, saj so tam zabeležili kar polovico vseh prej omenjenih smrti, čeprav v tej regiji živi le 20 odstotkov otrok sveta, ki so mlajši od pet let (glej graf 1.2.4.1) (ibid.). Spodbudni podatki prihajajo iz Latinske Amerike in Karibov, jugovzhodne in vzhodne Azije ter Severne Amerike, kjer stopnja umrljivosti otrok letno upade za več kot tri odstotke (ibid.).

Na možnosti preživetja otrok, mlajših od pet let, vpliva tudi dohodek gospodinjstev in izobrazba mater (United Nations 2006: 11). Stopnje preživetja otrok, katerih matere imajo končano vsaj srednješolsko izobrazbo, so kar dvakrat višje, kot pri otrocih, katerih matere imajo nižjo izobrazbo (ibid.). Podobno imajo otroci, ki živijo v najbogatejših 20 odstotkih gospodinjstev, dvakrat večjo možnost, da preživijo, kot otroci iz 20 odstotkov najrevnejših gospodinjstev (ibid.). Odprava teh razlik in izboljšanje položaja najbolj ogroženih skupin pomenita največji izziv za izpolnitev pete naloge do leta 2015 (ibid.).

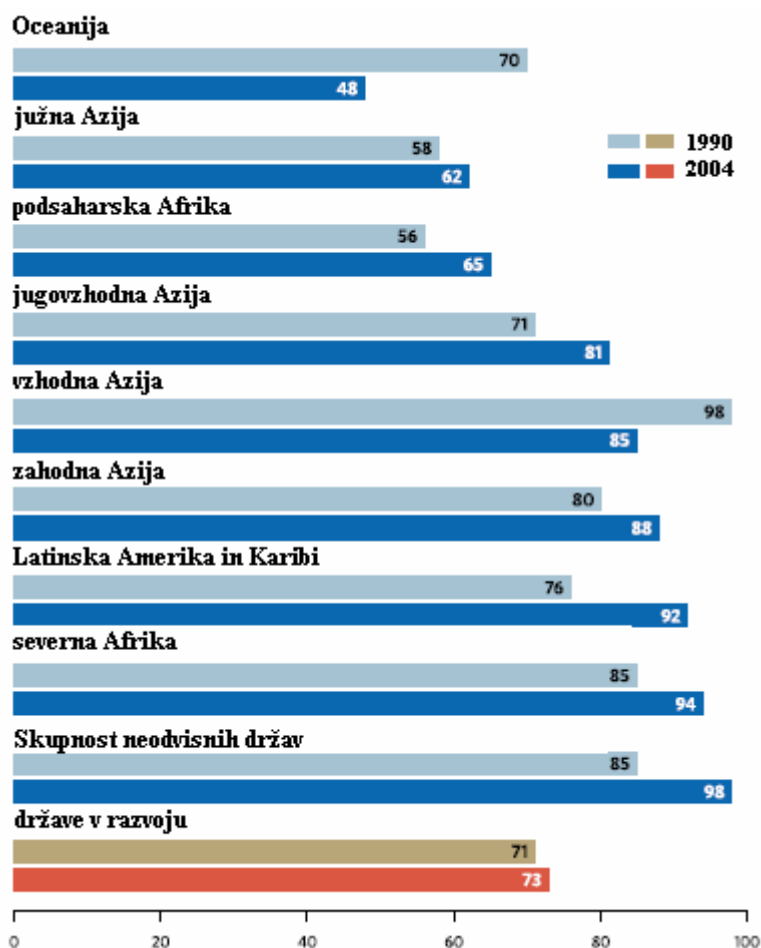
Graf 1.2.4.1: Število umrlih otrok, starih manj kot pet let, na 1000 živorojenih, 1990 in 2004

Vir: United Nations (2006: 10).

Cepljenje treh četrtin otrok sveta proti ošpicam se je izkazalo za eno najbolj ekonomičnih pomoči (United Nations 2006: 11). Kljub vsemu je bolezen leta 2004 še vedno ubila kar 454.000 otrok, nekateri pa so ostali slepi ali gluhi (ibid.). Kar dve tretjini otrok sveta, ki niso cepljeni, živi le v šestih državah: na Kitajskem, v Demokratični republiki Kongo, Indiji, Indoneziji, Nigeriji in Pakistanu (ibid.). Največji korak naprej pri imunizaciji otrok je naredila Latinska Amerika s Karibi, napredek pa se kaže tudi v podsaharski Afriki, kjer so dosegli tudi največje zmanjšanje smrti zaradi ošpic – za skoraj 60 odstotkov med letoma 1999 in 2004 (glej graf 1.2.4.2) (ibid.).

Graf 1.2.4.2: Delež otrok, starih od 12 do 23 mesecev, ki so bili cepljeni proti ošpicam (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 11).

Poleg ošpic so za letno smrt skoraj 11 milijonov otrok v državah v razvoju, starih manj kot pet let, krive tudi druge bolezni, ki se jih v razvitih državah da preprečiti (World Bank 2004). To so: akutne okužbe dihal, driska in malarija (ibid.). Po podatkih Svetovne banke, naj bi le

35 držav sveta doseglo dovolj velik napredek, da bodo lahko s takim tempom izpolnile obljubo do leta 2015 (ibid.). Največ pozornosti bo potrebno nameniti preventivnim ukrepom, saj programi imunizacije, umivanje rok, dostop do zdrave pitne vode, urejene sanitarije in primerna prehrana lahko preprečijo veliko število nepotrebnih otroških smrti (ibid.).

1.2.5 Izboljšati zdravstveno stanje mater

Šesta naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 za tri četrtine zmanjšati stopnjo umrljivosti mater (UN Millennium Project 2006).

Izpolnjevanje šeste naloge:

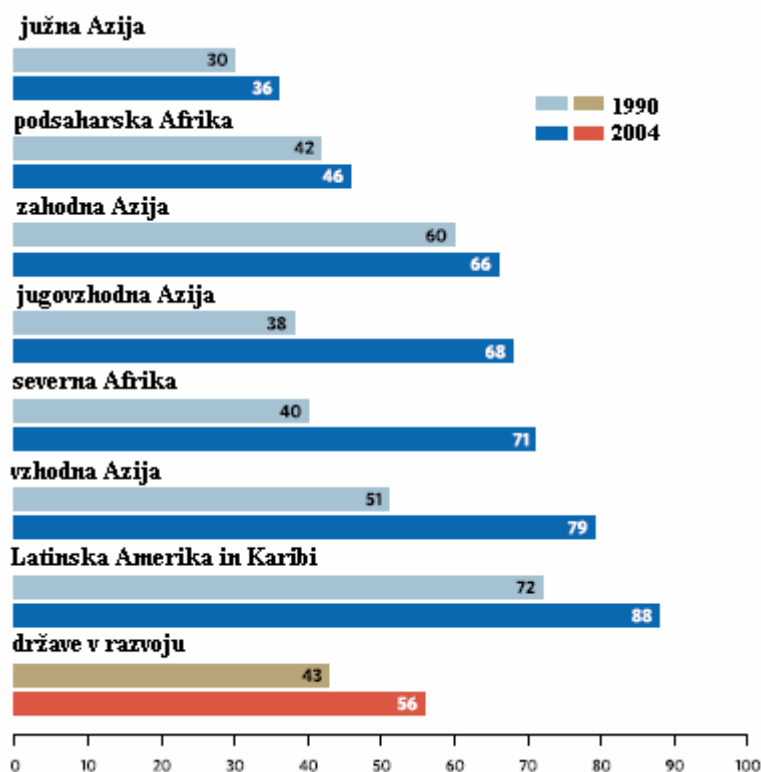
Umrljivost mater je tema, ki se na mednarodnih agendah stalno pojavlja že dve desetletji. Kljub dejstvu, da ji je bilo namenjeno veliko pozornosti, stopnje umrljivosti mater še vedno ostajajo visoke – predvsem v podsaharski Afriki in južni Aziji, kjer se pojavlja največ smrti (United Nations 2006: 12). Zaradi nezanesljivih podatkov, natančnih števil ni (ibid.).

Ključnega pomena za izboljšanje zdravstvenega stanja mater in zmanjšanje stopnje njihove umrljivosti, je predvsem primerna oskrba pri porodih ter načrtovanje družine (United Nations 2006: 12). Toda 200 milijonov žensk po vsem svetu, ki bi želele omejiti rojstva, še vedno nima dostopa do primerne kontracepcije (ibid.). Vse večje število držav dokazuje, da je za zmanjšanje umrljivosti mater pomembno predvsem to, da je pri porodih prisotno strokovno osebje ter da je vsaki materi po porodu na voljo strokovna zdravstvena oskrba (ibid.). Stanje je najslabše v podsaharski Afriki, kjer je zabeležena skoraj polovica svetovnih smrti, še vedno pa je le 46 odstotkov porodov strokovno nadzorovanih (glej graf 1.2.5.1) (ibid.). Delež je še nižji v južni Aziji, največji napredek na tem področju pa je bil storjen v jugovzhodni Aziji in severni Afriki (ibid.).

Za izpolnitev cilja bo največ pozornosti potrebno nameniti revnim ženskam in ženskam iz ruralnih okolij, saj so le-te zaradi porodov brez pomoči zdravstvenega osebja najbolj ranljive (United Nations 2006: 13). Neenakost pri porodih pod strokovnim nadzorom ali brez njega, je najbolj vidna v podsaharski Afriki (ibid.). Ženske iz urbanih področji imajo namreč kar trikrat več možnosti, da bodo rodile pod strokovnim nadzorom, kot ženske v ruralnih

območjih (ibid.). Petina najrevnejših žensk pa ima kar šestkrat manj možnosti za zdravstveno oskrbo pri porodu kot najbogatejša petina žensk (ibid.).

Graf 1.2.5.1: Delež porodov pod nadzorom strokovnega zdravstvenega osebja, 1990 in 2004 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 12).

Problem umrljivosti mater je pereč predvsem v državah v razvoju, saj se večina od 500.000 smrti ob porodu letno pripeti ravno tam (World Bank 2004). V razvitih državah v povprečju umre manj kot deset mater na 100.000 porodov, v najrevnejših državah Afrike in Azije pa je ta delež tudi do stokrat višji (ibid.). Poleg tega imajo ženske v revnejših državah več otrok, zato je njihov tveganje, da umrejo ob porodu, kar dvestokrat večje kot za ženske iz zahodne Evrope ali Severne Amerike (ibid.). Ženske v državah v razvoju pa ob porodu ne umirajo le zaradi tega, ker nimajo ustrezne strokovne pomoči in sodobnih medicinskih pripomočkov (ibid.). Umirajo tudi zato, ker jih pestijo mnoge bolezni, ker nimajo zadostne in primerne prehrane, ker so izpostavljene velikemu številu nosečnosti in enostavno zato, ker so revne (ibid.). Za doseg cilja bo potrebno predvsem povečati prisotnost zdravstvenega osebja pri porodih. Nekatere države pa so stanje še posebej izboljšale z zmanjševanjem stopnje

rodnosti, ki so jo dosegle z uporabo kontracepcijskih sredstev in s povečanim izobraževanjem žensk (ibid.).

1.2.6 Boj proti HIV/aids, malariji in drugim boleznim

Sedma naloga:

Do leta 2015 zaustaviti in obrniti širjenje virusa HIV in aidsa (UN Millennium Project 2006).³

Izpolnjevanje sedme naloge:

Nalezljive bolezni terjajo visok davek med ljudmi in omejujejo možnosti za razvoj (World Bank 2004). Revščina, oboroženi konflikti in naravne katastrofe, ki so jim države v razvoju pogosto priča, pa še dodatno prispevajo k širjenju teh bolezni (ibid.). Eden najbolj perečih problemov je širjenje virusa HIV in aidsa (ibid.). Nekatere države so zmanjšale stopnje okuženost z virusom HIV s pomočjo ukrepov, ki podpirajo predvsem spremembe v vedenjskih vzorcih (United Nations 2006: 14). Kljub vsemu pa stopnje okuženosti še vedno naraščajo (ibid.). Število ljudi, okuženih z virusom HIV, je naraslo s 36,2 milijona okuženih leta 2003, na 38,6 milijonov v letu 2005 (ibid.). Samo leta 2005 je bilo zabeleženih kar 4,1 milijona novih okužb (ibid.).

Epidemija ima središče še vedno v podsaharski Afriki, kjer domuje le nekaj več kot 10 odstotkov svetovnega prebivalstva, hkrati pa tam živi kar 64 odstotkov ljudi, okuženih z virusom HIV (United Nations 2006: 14). Z virusom živi tudi zastrašujočih 90 odstotkov otrok, mlajših od 15 let (ibid.). Dvanajst milijonov otrok v podsaharski Afriki je sirot zaradi aidsa, 59 odstotkov (13,2 milijona) okuženih odraslih pa predstavljajo ženske (ibid.). Stopnja razširjenosti bolezni se je v podsaharski Afriki in drugih regijah v razvoju sicer stabilizirala, toda ne iz razloga, da bi bila epidemija zaustavljena, pač pa ker so stopnje smrti enake stopnjam novih okužb (World Bank 2004).

Tudi ljudje v revnih državah počasi postajajo deležni antiretrovirusne terapije, čeprav še vedno ne na zadostni ravni (World Bank 2004). Kombinacija učinkovitega zdravljenja in

³ V angleščini *Have halted by 2015 and begun to reverse the spread of HIV/AIDS* (UN Millennium Project 2006).

preventivnih programov bi po napovedi strokovnjakov do leta 2020 lahko preprečila 10 milijonov smrti zaradi aidsa (ibid.).

Osmi naloga:

Do leta 2015 zaustaviti in obrniti razširjenost malarije in drugih hujših bolezni (UN Millennium Project 2006).⁴

Izpolnjevanje osme naloge:

Malarija je bila nekoč splošno razširjena, v zadnjem času pa jo poznamo predvsem kot tropsko bolezen (World Bank 2004). Največji davek bolezen terja v podsaharski Afriki, kjer letno zaradi malarije umre več kot milijon ljudi (95 odstotkov vseh smrti zaradi malarije), med njimi največ otrok, starih manj kot pet let (ibid.). Poleg tega mnogi trpijo zaradi ponavljajočih okužb, ki so vzrok za njihovo večtedensko odsotnost z dela (ibid.). Svetovna Banka (2001) ocenjuje, da malarija upočasnjuje gospodarsko rast v Afriki za 1,3 odstotka letno (ibid.).

Malarija je najbolj nevarna za otroke, saj letno samo v podsaharski Afriki umre več kot 2000 otrok (World Bank 2004). Učinkovito zdravljenje rešuje življenja, toda v mnogih državah otroci iz najrevnejših družin zdravljenja niso deležni (ibid.). Pomembni so tudi preventivni ukrepi. Uporaba zaščitnih mrež proti komarjem se je izkazala za zelo učinkovito v boju proti malariji, toda najrevnejši si mrež ali pa zdravljenja za en ameriški dolar enostavno ne morejo privoščiti (ibid.).

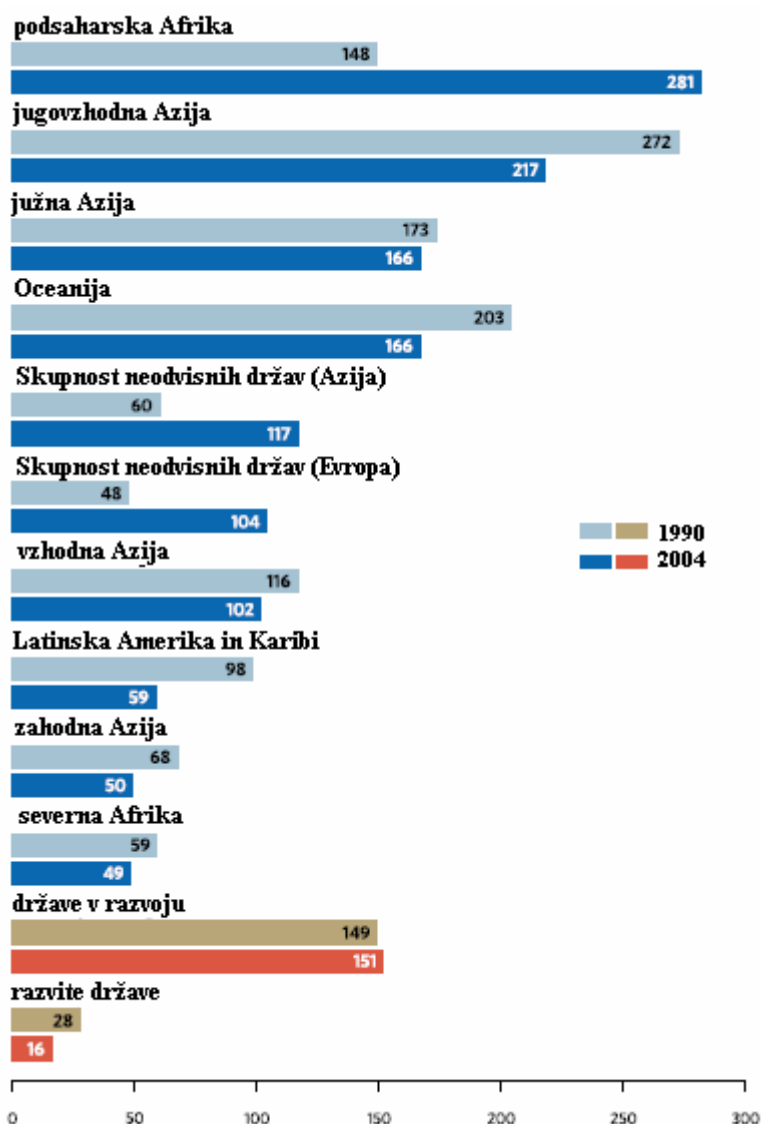
Vse večje zavedanje o visokem smrtnem davku, ki ga vsako leto terja malarija, pa je spodbudilo tudi prizadevanje za njeno preprečevanje (United Nations 2006: 15). Največ denarja se namenja za nakup zaščitnih mrež proti komarjem ter za povečanje dostopa do učinkovitih zdravil proti malariji (ibid.). Med leti 1999 in 2003 se je uporaba zaščitnih mrež v podsaharski Afriki povečala kar za desetkrat (ibid.). To je bil velik korak, toda ljudje s podeželja in revni so še vedno izpostavljeni visokim tveganjem, saj imajo mnogo manj možnosti za uporabo mrež (ibid.).

Poleg malarije je vzrok za ogromno število smrti tudi tuberkuloza. Vsako leto na novo za tuberkulozo zboli osem milijonov ljudi – največ v podsaharski Afriki (dva milijona), južni in vzhodni Aziji (približno milijon) in Skupnosti neodvisnih držav (okoli 250.000) (World Bank

⁴ V angleščini *Have halted by 2015 and begun to reverse the incidence of malaria and other major diseases* (UN Millennium Project 2006).

2004). Število novih primerov bolezni vsako leto naraste za dober odstotek, največji porast pa je v podsaharski Afriki, kjer zaradi tuberkuloze umre 1,7 milijona ljudi na leto (United Nations 2006: 15). Izmed skoraj devetih milijonov novih primerov tuberkuloze v letu 2004, so jih kar 741.000 zabeležili pri ljudeh, okuženih z virusom HIV, saj le-ta zelo oslabi človekov imunski sistem (glej graf 1.2.6.1) (ibid.).

Graf 1.2.6.1: Število novih primerov tuberkuloze na 100.000 prebivalcev (izključeni so HIV-pozitivni ljudje), 1990 in 2004

Vir: United Nations (2006: 15).

1.2.7 Zagotoviti okoljsko trajnost

Deveta naloga:

Vključiti načela trajnostnega razvoja v državne politike in programe ter zaustaviti izgubo okoljskih virov (UN Millennium Project 2006).

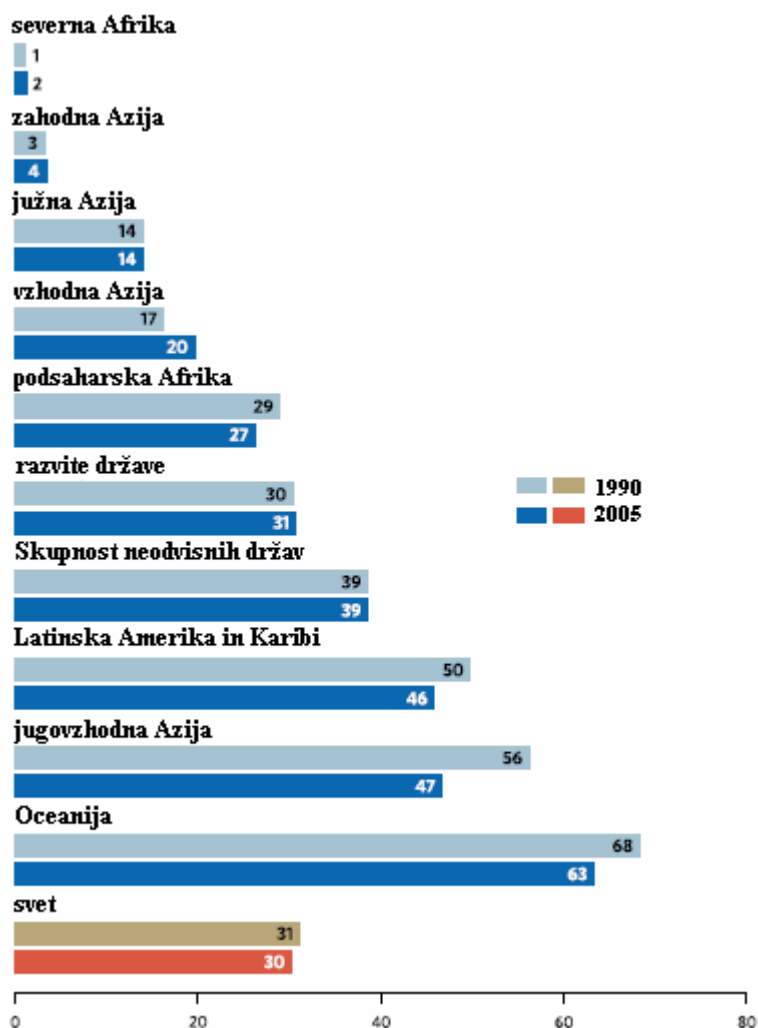
Izpolnjevanje devete naloge:

Pogoja za trajnostni razvoj sta varovanje okolja in premišljena uporaba naravnih virov (World Bank 2004). Večina držav je sicer sprejela načela trajnostnega razvoja ter podpisala mednarodne sporazume o varovanju okolja, toda le dobri nameni niso dovolj. Zemlja po svetu je degradirana, gozdovi izginjajo, ribolov presega naravne zaloge rib, rastlinske in živalske vrste izumirajo, ogljikov dioksid pa povzroča spremembe v globalni klimi (ibid.). Če se bo vse to nadaljevalo, nas brez dvoma čaka precej črn scenarij.

Revni ljudje, katerih preživetje je pogosto odvisno od naravnih virov, so najbolj prizadeti zaradi okoljske degradacije in naravnih katastrof, katerih posledice so zaradi slabega ravnanja z okoljem vedno hujše (World Bank 2004). Po drugi strani pa so bogate države največji potrošniki proizvodov in storitev iz okolja (ibid.). Tako imajo bogate in revne države podoben materialni interes za premišljeno porabo naravnih virov (ibid.).

Zaskrbljujoč je podatek, da je stopnja krčenja gozdov in predvsem preoblikovanja gozdov v kmetijsko zemljo še vedno zelo visoka (13 milijonov hektarov na leto), razveseljuje pa vsaj dejstvo, da se neto izguba gozdov upočasnjuje, k čemur največ pripomoreta pogozdovanje in naravno širjenje gozdov (United Nations 2006: 16-7). Toda zavedati se moramo, da vsa ta na novo zasajena območja nimajo enake ekološke vrednosti kot stari, bolj biološko raznoliki gozdovi, hkrati pa ne zagotavljajo enakih koristi za preživetje lokalnim skupnostim (ibid.). Neto zmanjšanje gozdnih površin je v letih od 2000 do 2005 znašalo okoli 7,3 milijona hektarov letno, kar je sicer manj kot v desetletju med 1990 in 2000 (8,9 milijona hektarov na leto), toda neto izguba gozdov dnevno še vedno znaša neverjetnih 200 kvadratnih kilometrov (ibid.). Največje krčenje gozda je zabeleženo v tropskih gozdovih podsaharske Afrike ter Latinske Amerike in Karibov (glej graf 1.2.7.1) (World Bank 2004). Ker gozdovi zagotavljajo življenjsko okolje mnogim rastlinskim in živalskim vrstam, hkrati pa predvsem gozdovi Amazonke predstavljajo t. i. pljuča sveta, moramo vložiti še več truda za njihovo ohranitev ter tako tudi prihodnjim generacijam omogočiti pogoje za trajnostni razvoj.

Graf 1.2.7.1: Delež kopnega, pokritega z gozdovi, 1990 in 2005 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 16).

Velika grožnja ohranitvi okolja je tudi tanjšanje ozonskega plašča. Toda odločna in skupna akcija za zaščito ozonskega plašča je pripeljala do drastičnega upada substanc, ki uničujejo ozonski plašč in jo tako lahko imenujemo globalna zgodba o uspehu, ki dokazuje, da se s sodelovanjem držav da doseči marsikaj (United Nations 2006: 17). Zgodba se je začela s podpisom Montrealskega protokola leta 1987, da bi zmanjšali uporabo kemikalij, ki uničujejo ozonski plašč, pomemben zemeljski ščit pred ultravijoličnim sevanjem (ibid.). Od podpisa tega sporazuma so razvite države tako rekoč prenehale z uporabo substanc, ki tanjšajo ozonski plašč, prav tako pa za njimi ne zaostajajo veliko tudi države v razvoju (ibid.). Brez teh zmanjšanj bi uničenje ozonskega plašča do leta 2050 naraslo kar za desetkrat v primerjavi s sedanjimi stopnjami; to pa bi pomenilo na milijone več primerov različnih vrst raka in očesne mrežne (ibid.).

Poraba energije je v večini regij precej bolj učinkovita kot v preteklosti, čeprav emisije ogljikovega dioksida (CO₂) po vsem svetu še vedno naraščajo (World Bank 2004). Od leta 1990 je stopnja energije, porabljene na 1000 ameriških dolarjev GDP, po vsem svetu upadla za skoraj 10 odstotkov, največji napredek v učinkovitosti pa so dosegla gospodarstva vzhodne in južne Azije (United Nations 2006: 17–8). To je pomagalo obdržati emisije CO₂ nekoliko nižje kot je celotna rast porabe energije (ibid.). Emisije CO₂ na prebivalca so med leti 1990 in 2003 ostale približno enake – okoli štiri tone na osebo (ibid.). Toda zaradi gospodarske rasti ter rasti prebivalstva, emisije CO₂ še vedno naraščajo; še zlasti v državah v razvoju, kjer je rast najhitrejša (ibid.). Tako bo za razvoj in prenos čistejših tehnologij in goriv v države v razvoju, ki začenjajo vlagati v energijsko intenzivne panoge, potrebno nameniti še več sredstev (ibid.).

Deseta naloga:

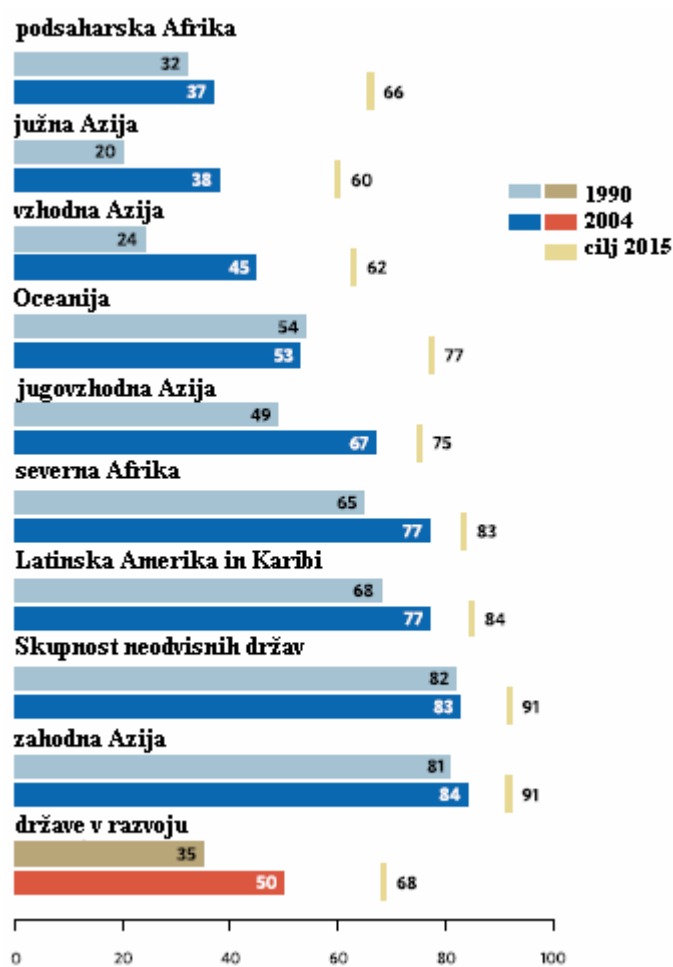
Do leta 2015 prepoloviti delež ljudi, ki nimajo stalnega dostopa do varne pitne vode in osnovne sanitarne oskrbe (UN Millennium Project 2006).

Izpolnjevanje desete naloge:

V obdobju 1990–2004 je v državah v razvoju odstotek ljudi, ki jim je sanitarna oskrba dostopna, narasel s 35 na 50 (United Nations 2006: 18). To pomeni, da je dostop do sanitarne oskrbe pridobilo 1,2 milijardi ljudi, toda še vedno je kar polovica prebivalstva v državah v razvoju brez omenjene storitve, zato je zelo malo verjetno, da bo naloga do leta 2015 izpolnjena (glej graf 1.2.7.2) (ibid.). Da bi svet za dosego cilja ostal na dobri poti, bi morale dostop do sanitarne oskrbe do leta 2004 pridobiti še dodatnih 300 milijonov ljudi (ibid.).

Na dosegu pa je izpolnitev naloge, da bi do leta 2015 prepolovili število ljudi, ki nimajo dostopa do varne pitne vode, čeprav je dostopnost do le-te predvsem v ruralnih območjih še vedno zelo neenakomerno porazdeljena (United Nations 2006: 19). Delež ljudi z dostopom do varne pitne vode v državah v razvoju narašča in je leta 2004 dosegel 80 odstotkov (leta 1990 je bil delež 71 odstoten) (ibid.). Potrebno se je zavedati, da bo velik izziv pri dosegu cilja predstavljalo predvsem naraščanje prebivalstva, še vedno pa so prisotne tudi velike razlike med državami in med ruralnimi ter urbanimi področji (ibid.). Največje ruralno-urbane razlike je možno najti v podsaharski Afriki, kjer imajo ljudje v mestih dvakrat več možnosti za dostop do varne pitne vode kot pa prebivalci ruralnih področij (ibid.).

Graf 1.2.7.2: Delež prebivalstva z dostopom do izboljšane sanitarne oskrbe, 1990 in 2004 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 18).

Enajsta naloga:

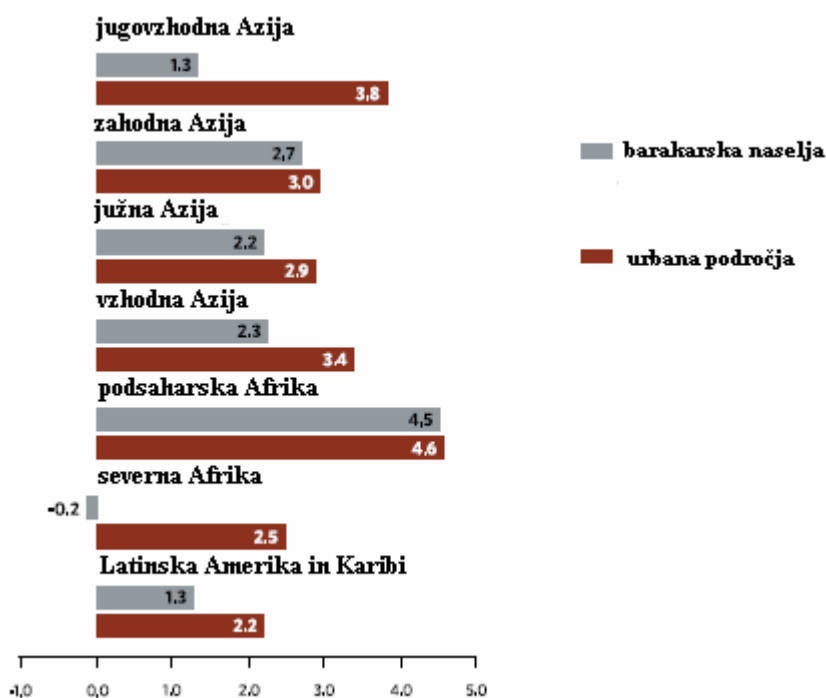
Do leta 2020 doseči znatno izboljšanje življenj za najmanj 100 milijonov prebivalcev barakarskih naselij (UN Millennium Project 2006).

Izpolnjevanje enajste naloge:

Z letom 2007 prvič v zgodovini večina svetovnega prebivalstva živi v urbanih območjih, ena tretjina med njimi pa živi v obupnih razmerah barakarskih naselij (World Bank 2006: 20). Kar 94 odstotkov svetovnega prebivalstva barakarskih naselij živi v državah v razvoju, kjer število urbanega prebivalstva narašča najhitreje, države pa imajo najmanj možnosti, da bi tem prebivalcem ponudile primerno nastanitev (ibid.).

Regija z najhitrejšo urbanizacijo je podsaharska Afrika, kar ima za posledico hitro rast barakarskih naselij, kjer se prebivalci soočajo s prenatrpanostjo, neprimerno nastanitvijo in pomanjkanjem vode ter zdravstvene oskrbe, kar so vzroki za večja tveganja za razne bolezni ter tudi smrti (glej graf 1.2.7.3) (United Nations 2006: 20). Tudi v zahodni Aziji se rast mest kaže v širjenju barakarskih naselij (ibid.). Hitro širjenje urbanih področij v južni in vzhodni Aziji ustvarja mesta nepredstavljenih velikosti in s tem nove izzive pri zagotavljanju dostojnega okolja za revne ljudi (ibid.). Kvaliteta življenja v mestih se izboljšuje le v severni Afriki, kjer delež ljudi, ki živijo v barakarskih naseljih, upada za 0,15 odstotka letno (ibid.). Pri UN-HABITAT (*United Nations Human Settlements Programme* – Oddelek Združenih narodov, ki se ukvarja z razvojem mest, migracijo in globalizacijo) (v World Bank 2004) so ocenili, da je bilo leta 2001 po svetu 924 milijonov ljudi, ki so živeli v barakarskih naseljih. Brez učinkovitega posredovanja za izboljšanje razmer v teh naseljih pa lahko število njihovih prebivalcev naraste kar na 1,5 milijarde do leta 2020 (ibid.).

Graf 1.2.7.3: Letna rast prebivalstva v urbanih področjih in barakarskih naseljih, 1990–2001 (odstotki)

Vir: United Nations (2006: 20).

1.3 Bo obljuba na svetovnem nivoju do leta 2015 izpolnjena?

Leta 2000 so svetovni voditelji obljubili, da bodo sedanjim in prihodnjim generacijam omogočili življenje v boljšem, prijaznejšem in varnejšem svetu. Na kako dobri poti smo po šestih letih, je razvidno iz Poročila OZN o izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev iz leta 2006. Toda ali si svet, kjer več kot milijarda ljudi še vedno živi z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan, kjer letno umre 11 milijonov otrok še preden dočakajo svoj peti rojstni dan in kjer HIV/aids vsako leto pokonča več kot tri milijone ljudi, res zasluži oznake boljši, varnejši, prijaznejši (Bučar 2005: 6)? Od nas je odvisno ali bomo držali obljubo in bodočim generacijam predali obetavnejšo dediščino, kot jo je prejela katerakoli druga generacija doslej (res. GS A/59/2005: 24). Na voljo imamo dovolj sredstev, tehnoloških rešitev in znanja, ključna pa je volja, da se te vire preusmeri v razvoj (Bučar 2005: 6).

Namestnik Generalnega sekretarja za ekonomske in socialne zadeve, José Antonio Ocampo, je v predgovoru k Poročilu OZN o izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev dejal, da so izzivi, ki nam jih postavljajo milenijski razvojni cilji, veliki (United Nations 2006: 3). Kljub temu, da so razlike med državami še vedno ogromne, so vidni jasni znaki upanja, da se cilji dosežejo (ibid.). Zgodba o ozonskem plašču je pokazala, da se probleme da rešiti, če vse države nastopijo skupaj. Za izpolnitev milenijskih razvojnih ciljev pa bo strategijo morala postaviti vsaka država sama, saj so države primarno odgovorne za razvoj. Vire torej imamo, toda glede na to, da nekatere države precej zaostajajo pri izpolnjevanju obljube o razvoju, nam očitno manjka predvsem volje. Zaenkrat je izpolnitev ciljev še zelo daleč, za nekatere se zdi nedosegljiva. Neuspeh se po besedah bivšega Generalnega sekretarja OZN, Kofija A. Annana, »meri s seznamom umrlih – in nanj se vsako leto zapiše na milijone novih imen« (res. GS A/59/2005: 33). Izziv, skrajšati ta seznam, tako še vedno ostaja.

Da bi skrajšali seznam umrlih, bo največ pozornosti potrebno nameniti najbolj ranljivim skupinam. Mednje zagotovo spadajo tudi domorodna ljudstva. Z vprašanjem, kako so njihovi predstavniki v Mehiki živeli pred nekaj stoletji, kakšen je bil njihov položaj v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja ter kakšna je njihova vloga pri uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev, se ukvarja drugi del naloge.

2. ŠTUDIJA PRIMERA DOMORODNIH LJUDSTEV MEHIKE

2.1 Definicija domorodnih ljudstev

Med mnogimi izzivi, s katerimi se soočamo pri raziskovanju in razumevanju domorodnih ljudstev, naletimo na osnovno težavo že pri sami definiciji, kdo sploh je predstavnik domorodnega ljudstva. Splošnega konsenza o natančnem pomenu termina *domorodna ljudstva* ni, čeprav se le-ta večkrat uporablja (Coates 2004: 1). Obstajajo pa mnogi poskusi definicij.

Pogosto uporabljen pristop definiranja domorodnih ljudstev je zapisan v Konvenciji št. 169 Mednarodne organizacije za delo z naslovom Konvencija o domorodnih in plemenskih ljudstvih (ILO 2006).⁵ V 1. členu je določeno, da je neko ljudstvo lahko domorodno zato, ker so njegovi pripadniki potomci ljudi, ki so na njihovem ozemlju živeli že pred kolonizacijo ali pa zato, ker so tudi po kolonizaciji in ustanovitvi novih držav, obdržali svoje lastne družbene, ekonomske, kulturne in politične institucije. Poleg tega Konvencija št. 169 v 1. členu še poudarja, da je temeljni element za določanje domorodnih ljudstev samoidentifikacija.

Najpogosteje citirana definicija domorodnih ljudstev pa je nastala že tri leta pred sprejetjem prej omenjene konvencije (Coates 2004: 6). Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja je Podkomisija Združenih narodov za preprečevanje diskriminacije in varstvo manjšin naročila študijo o diskriminaciji domorodnih ljudstev (McNeish in Eversole 2005: 5). Posebni poročevalec prej omenjene podkomisije, José Martínez Cobo (v IWGIA 2007), je v svoji študiji Problem diskriminacije domorodnega prebivalstva podal naslednjo definicijo:

Domorodne skupnosti, ljudstva in narodi so tisti ljudje, ki so zgodovinsko povezani z družbami, ki so se razvile na njihovih ozemljih pred vdori drugih ljudstev in kolonizacijo, ter se imajo za različne od drugih delov družbe, ki sedaj prevladuje na teh ozemljih ali njihovem delu. Predstavljajo nedominanten del družbe in so odločeni, da ohranijo, razvijajo in prenesejo na naslednje generacije ozemlja, podedovana od svojih prednikov, ter etnično identiteto, ki naj bo osnova za njihov nadaljnji obstoj kot ljudstvo, v skladu z njihovimi kulturnimi vzorci, družbenimi institucijami in pravnimi sistemi.

Ta definicija je bila sprejeta tudi na mednarodnem zboru domorodnih ljudstev julija 1996, kljub temu pa je definiranje domorodnih ljudstev še vedno problematično (WGIP v McNeish

⁵ Konvencijo o domorodnih in plemenskih ljudstvih št. 169 (*Indigenous and Tribal Peoples Convention No. 169*) je sprejela Mednarodna organizacija za delo leta 1989, v veljavo pa je stopila 5. septembra 1991 (ILO 2006). Do junija 2007 je konvencijo ratificiralo 18 držav (ibid.).

in Eversole 2005: 5). Zaradi velike raznolikosti domorodnih ljudstev po svetu, je težko vse skupine zajeti v eno, splošno sprejeto definicijo (McNeish in Eversole 2005: 5). Mnogi celo menijo, da bi bilo najbolje, da se domorodnih ljudstev sploh ne bi definiralo ter da naj bo v središču domorodne identitete samoidentifikacija (ibid.). Na srečanjih delovnih skupin OZN pri pripravi Osnutka deklaracije o pravicah domorodnih ljudstev, so predstavniki sodelujočih organizacij, ki se ukvarjajo z domorodnimi ljudstvi, poudarili, da je definicija domorodnih ljudstev nepotrebna, ter da je s tem, ko se jim jemlje pravica, da definirajo sami sebe, omejena njihova pravica do samoodločbe (Commission on Human Rights of the United Nations v McNeish in Eversole 2005: 5).

Kljub različnim mnenjem o potrebnosti definicije oz. primernosti le-te, je potrebno priznati, da definicija, ki jo je postavil José Martínez Cobo, poudarja pomembne skupne značilnosti, ki si jih delijo mnoga domorodna ljudstva. Tako lahko rečemo, da je vsaj za veliko večino izmed njih značilno, da so prvotni prebivalci ozemlja, ki je kasneje prišlo v roke kolonizatorjev, ter da tvorijo nedominantne dele družbe z edinstvenimi etničnimi identitetami in kulturnimi sistemi (McNeish in Eversole 2005: 6). Druge skupne značilnosti domorodnih ljudstev, na katere namiguje definicija Joséja Martíneza Coba, pa so še: močne vezi z ozemljem, ki ga naseljujejo, izkušnje z grožnjami o odvzemu ozemlja, ki so ga naseljevali že njihovi predniki, izkušnje z življenjem pod tujo, kulturno različno vladavino in institucionalno strukturo, ter grožnje z asimilacijo v dominantne dele družbe in s tem izguba njihove različne identitete (ibid.). Med pomembne elemente za določanje domorodnih ljudstev Martínez Cobo šteje tudi jezik ter samoidentifikacijo (IWGIA 2007). Tako je na individualni osnovi pripadnik domorodnega ljudstva vsak, ki se sam definira kot domorodna oseba, skupina pa ga prizna in sprejme kot enega izmed svojih članov (ibid.). Na tak način imajo domorodna ljudstva še vedno suvereno pravico in moč, da brez zunanjega vmešavanja odločijo, kdo pripada v njihovo skupino domorodnih ljudstev (ibid.).

V okvir definicije Joséja Martíneza Coba lahko štejemo tudi domorodna ljudstva Latinske Amerike in s tem Mehike. Zato bo za potrebe pričujoče naloge uporabljena zgoraj omenjena definicija iz leta 1986.

2.2 Zgodovina domorodnih ljudstev Mehike in španska kolonizacija

Podatki o prihodu prvih ljudi na ozemlje današnje Mehike se zelo razlikujejo. V *The New Encyclopaedia Britannica* (1768/1995a: 33) lahko preberemo, da naj bi prvi prebivalci prišli iz današnje Azije pred okoli 40 do 60.000 leti, čemur pa mnogi poznavalci nasprotujejo. Camp in Riley (1990: 469) navajata, da naj bi prvi ljudje na ozemlje današnje Mehike prišli kasneje, to je okoli 20.000 let pred našim štetjem. Splošneje sprejete domneve o prvih naseljencih pa datirajo v obdobje okoli 9.000 let pred našim štetjem, saj so arheologi iz tistega časa našli človeške artefakte ter okostja mamutov, ki naj bi jih poleg mastodontov, bizonov in drugih velikih živali, lovili takratni lovci (*The New Encyclopaedia Britannica* 1768/1995a: 38). Stoletja izolacije so pripomogla k nastanku edinstvenih kultur mnogih različnih skupin domorodnih ljudstev, visoko razvite civilizacije pa so na območju današnje Mehike obstajale že vsaj 2.000 let pred prihodom Evropejcev (*The New Encyclopaedia Britannica* 1768/1995a: 33).

Španci so Zahodnoindijske otoke začeli zavzemati v začetku devetdesetih let 15. stoletja, Mehiko pa so odkrili leta 1517 (Camp in Riley 1990: 470). Takrat je bila večina ozemlja Mehike pod oblastjo mogočne civilizacije Aztekov, ki so na moči začeli pridobivati v začetku 13. stoletja, zadnji in hkrati tudi največji indijanski imperij pa so zgradili sredi 15. stoletja (*The New Encyclopaedia Britannica* 1768/1995: 81). Dnevi največje moči in slave azteškega imperija so bili tudi njihovi poslednji. Tretja španska ekspedicija pod poveljstvom Hernanda Cortésa je v Mehiko priplula februarja 1519 (Camp in Riley 1990: 470). Azteki, katerim je od leta 1502 pa do leta 1520 vladal deveti azteški kralj Montezuma II, se Špancem sprva niso upirali, saj so se zaradi nikoli videnega orožja, ladij, velikih kot hiše, konjev ter vojakov v oklepih bali, da so prišli bogovi (ibid.). Špancem so se pridružili tudi pripadniki mnogih Aztekom sovražnih plemen, ki so v Cortésu videli uničevalca krutih vladarjev (ibid.). Negativen sloves so si Azteki pridobili s številnimi vojnami, ki so bile njihova najljubša zaposlitev, predvsem pa verska obveza, kjer so bili ujeti sovražniki žrtvovani soncu, da bi s tem še naprej omogočali boj proti temi in človeški obstoj (*The New Encyclopaedia Britannica* 1768/1995a: 40). Montezuma II je novembra 1519 Cortésu dovolil vstop v Tenochtitlán, prestolnico azteškega imperija, leta 1521 pa jo je Špancem s pomočjo indijanskih zaveznikov tudi uspelo zavzeti (Camp in Riley 1990: 470).

Španci so si kmalu po osvojitvi azteškega imperija podredili še druga domorodna ljudstva na jugu Mehike. Kljub vsemu pa so obstajala ljudstva, ki so se jim uspešno upirala. Edino

območje na jugu, ki so ga Španci uspeli le delno zavzeti, je bil polotok Yucatán, naseljen z Maji (The New Encyclopaedia Britannica 1768/1995a: 41). Ljudstvo Majev je bilo tako razpršeno, da je preteklo še dvajset let, preden so Španci uspeli prevzeti oblast tudi na severnem delu polotoka (ibid.). Nekatera domorodna ljudstva v notranjosti današnje Mehike pa so zaradi odročnosti ostala svobodna še več kot stoletje in pol (ibid.).

Ob prihodu Špancev je imela Mehika heterogeno in stratificirano prebivalstvo, ki ga je sestavljalo več kot sto različnih etničnih skupin, katerih raznolikost je bila nekoliko zabrisana z enotnim španskim poimenovanjem *Indijanci* (Berdan, Batalla in Wolf v Hernández-Díaz 1994: 71). Španski kolonizatorji so se po prevzemu oblasti soočali s problemom, kako vladati velikemu številu ljudi v koloniji (Camp in Riley 1990: 470). Da se Indijanci oz. domorodna ljudstva ne bi uprla, so jim dovolili govoriti njihove jezike ter izbiro svoji uradnikov (ibid.). Kljub temu pa so od domorodnih ljudstev zahtevali plačilo posebnih davkov, spreobrnitev v rimskokatoliško vero ter delo za Špance na velikih posestvih, imenovanih *haciende* (Camp in Riley 1990: 470-1). Na območju današnje Mehike so zavladali belci, ki so vključevali t. i. prebivalce polotoka (ljudje, rojeni v Španiji) in kreole (potomci kolonizatorjev, rojeni v osvojenih državah) (Camp in Riley 1990: 470). Poleg njih pa je nastala nova skupina ljudi, imenovana mestici, ki jo tvorijo potomci belih oz. španskih ter indijanskih staršev (ibid.). Tako kreoli kot tudi mestici so se imeli za superiorne nad domorodnim prebivalstvom (Camp in Riley 1990: 471, Hernández-Díaz 1994: 72).

Pripadniki domorodnih ljudstev so bili revni, vendar jim je bilo dovoljeno živeti v lastnih vaseh in v skladu s svojimi navadami (Camp in Riley 1990: 471). Posledica tega je bila, da so se hiše, v katerih so živeli, hrana, ki so jo jedli, ter način njihovega dela v času tristoletne španske vladavine zelo malo spremenili (ibid.). Španska kolonizacija je pripeljala do posebnega fenomena, saj so po eni strani težili k odstranjevanju kulturnih razlik med različnimi etničnimi skupinami, po drugi strani pa so prispevali k njihovem ohranjanju (Instituto de Ecología 2007). Tako so domorodna ljudstva uspela obdržati svojo identiteto, čeprav prekrito z identiteto, vsiljeno s strani kolonizatorjev (ibid.).

2.3 Gradnja nacionalne države in asimilacija domorodnih ljudstev

Mehika je nastala kot rezultat kolonialne ekspanzije in razvoja, gradnje nacionalne države pa so se lotili potomci kolonizatorjev (Hernández-Díaz 1994: 71). Čeprav so Španci domorodnim ljudstvom puščali nekaj svobode, so le-ta v času kolonizacije prestala velike spremembe (ibid.). Leta 1570 so domorodna ljudstva Mehike štela okoli tri milijone in pol pripadnikov, kar je pomenilo 98 odstotkov vseh prebivalcev Mehike (ibid.). Ta številka se je do štiridesetih let 18. stoletja znižala na milijon in pol oz. 61 odstotkov mehiške populacije (Hernández-Díaz 1994: 72). Od sredine 18. stoletja dalje je absolutno število domorodnega prebivalstva sicer stalno naraščalo, toda relativno, glede na celotno prebivalstvo Mehike, je njihovo število upadalo (ibid.).

V začetku 19. stoletja je med pripadniki srednjega razreda začelo naraščati nezadovoljstvo zaradi delitve bogastev Mehike s Španci, hkrati pa se je posebej med kreoli, ki so se čutili užaljene, ker so jih imeli Španci za manj vredne, začela zbuhati velika želja po neodvisnosti Mehike (Mexperience 2007). Glavna protagonista boja za neodvisnost, ki se je začel leta 1810, sta bila kreolska duhovnika Miguel Hidalgo y Costilla in José María Morelos y Pavón (ibid.). Španci so do leta 1816 zatrli vse upore, ubili tudi oba duhovnika, toda želja po neodvisnosti ni ugasnila (Camp in Riley 1990: 471). Tako so konzervativni in liberalni kreoli leta 1920 združili moči, leto kasneje dosegli samostojnost Mehike, leta 1824 pa je Mehika postala republika (ibid.).

V odnosu kolonialne politike do domorodnih ljudstev lahko najdemo mnoga, že prej omenjena protislovja. Ob koncu kolonizacije je mehiško prebivalstvo odsevalo vpliv dveh fenomenov: križanja ras in kulturne asimilacije, kar sta sicer dva različna procesa, vendar se ju je spojilo v termin *mestizacija* (Hernández-Díaz 1994: 72). Z drugimi besedami to pomeni, da so do osamosvojitve leta 1821 mehiško prebivalstvo sestavljali Indijanci oz. domorodna ljudstva, mestici in kreoli, kjer so bili pripadniki domorodnih ljudstev še vedno v večini, vendar pa je število mesticev sorazmerno naraščalo (ibid.). Po osamosvojitvi je mehiška vladajoča elita močno podpirala politiko zatiranja etničnih razlik, kar je imelo za posledico, da so do mehiške revolucije leta 1910, mestici že tvorili največji del prebivalstva Mehike (ibid.). Potrebno je še dodati, da je bilo število imigracij v Mehiko od osamosvojitve do mehiške revolucije relativno majhno, tako da ni bistveno vplivalo na spremembo sestave mehiškega prebivalstva (ibid.).

Že od prihoda Špancev v Mehiko so se vladajoče elite na vse možne načine in z različno intenzivnostjo ter uspehom trudile, da bi zatrle etnične razlike, čeprav so domorodnim ljudstvom na začetku na primer dopuščali, da so govorili svoje jezike. Najbolj dramatičen in hkrati tudi paradoksalen primer je bila politika, ki jo je izvajal predsednik Benito Juárez, eden največjih herojev v Mehiki (Hernández-Díaz 1994: 72). Da bi povečal število rojstev državne buržoazije, je Juárez, sam potomec domorodnega ljudstva, vpeljal vrsto novih zakonov, ki so imeli za cilj uničenje skupne lastnine domorodnih ljudstev (Palavicini v Hernández-Díaz 1994: 72). Tako je Stavenhagen (v Hernández-Díaz 1994: 72) izpostavil, da so pripadniki domorodnih ljudstev navadno trpeli dvojno zatiranje: kot revni kmetje, dninarji ali mestni lumpenproletariat so trpeli zaradi svojega socialnega položaja; kot etnične skupine pa so bili inferiorni v primerjavi z mestici in kreoli, ki so bili nosilci dominantne kulture.

Ko se je leta 1910 začela mehiška revolucija, Mehika ni bila ne nacionalna ne multinacionalna država (Hernández-Díaz 1994: 72). Da Mehika ni bila nacionalna država, je bilo razvidno iz dejstva, da so španščino, uradni jezik, govorili le predstavniki srednjega in visokega razreda, ki so predstavljali majhen odstotek celotnega prebivalstva (ibid.). Države prav tako ne bi mogli označiti kot multinacionalno, saj številna domorodna ljudstva razen na lokalni ravni niso imela nobenih temeljnih institucij (ibid.). Vsaka politična organizacija domorodnih ljudstev je bila skrčena na lokalno raven, tako da so bile njihove aktivnosti omejene le na določena ozemlja (ibid.).

Mehiška revolucija se je začela zaradi vse večjega nasprotovanja več kot tridesetletni diktatorski vladavini predsednika Porfiria Díaza, ki je bil po rodu mestic (Camp in Riley 1990: 473) oz. po drugih podatkih revnega indijanskega rodu iz Oaxace (The New Encyclopaedia Britannica 1768/1995a: 45). Pod vodstvom generala se je sicer gospodarski položaj Mehike zelo izboljšal, toda plače so ostale nizke, poskusi ustanovitve sindikatov pa zadušeni (Camp in Riley 1990: 473). Zemljo domorodnih ljudstev so prevzeli veleposestniki, velika večina Mehičanov pa je ostala revnih in neopaženih, saj so bili koristi rastočega gospodarstva deležni le veleposestniki, poslovneži in tuji investitorji (ibid.). Leta 1910 so se začeli oboroženi upori proti diktatorstvu predsednika Díaza, ki je bil leto kasneje tudi odstranjen z oblasti (The New Encyclopaedia Britannica 1768/1995a: 47). Mehiška revolucija je trajala deset let in imela za posledico skoraj milijon mrtvih, večinoma iz vrst domorodnih ljudstev, ki paradoksalno niso imeli pomembnih predstavnikov v mehiškem političnem prostoru (Hernández-Díaz 1994: 72).

Po koncu mehiške revolucije je bila glavna skrb takratne inteligence gradnja nacionalne države (Hernández-Díaz 1994: 72). Čeprav niso imeli enotne strategije, kako bi to dosegli, se

je večina izobražencev strinjala, da naj bi bil glavni cilj država s homogeno kulturo, jezikom in raso, kjer bodo mestici imeli vodilno vlogo (ibid.). Ker pa je mehiško prebivalstvo bilo in je še vedno etnično raznoliko, so bili nižji razredi, ki so jih sestavljali predvsem pripadniki domorodnih ljudstev, razumljeni kot problem za enotnost, zato so bile politike asimilacije usmerjene proti njim in ne proti višjim razredom belih prebivalcev Mehike (Hernández-Díaz 1994: 73). Toda brez paradoksov zopet ni šlo. Medtem ko je država poskušala asimilirati domorodno prebivalstvo, je bila identiteta mesticev v Mehiki oblikovana s prisvojitvijo domorodne kulture kot njihove velike dediščine (ibid.). Ironično in hkrati žalostno pa je, da je oblikovanje mehiške nacionalnosti istočasno zanikalo dejanski obstoj domorodnih ljudstev, ki so bila smatrana kot del zgodovinske preteklosti ali pa še huje, niso jih imeli niti za Mehičane (Sáenz v Hernández-Díaz 1994: 73).

Tako intelektualci kot tudi predstavniki postrevolucionarnih vlad so se strinjali, da je domorodno prebivalstvo potrebno asimilirati v mehiško nacionalno kulturo, kar pomeni, da so njihove predstavnike želeli spremeniti v mestice (Hernández-Díaz 1994: 73). V ta namen je država izvedla vrsto ukrepov, ki so bili znani pod imenom politika indigenizma.⁶ Gamio (v Hernández-Díaz 1994: 73) je zapisal, da se je večina protagonistov oblikovanja mestiške identitete strinjala, da je bila domorodna populacija »rasa«, ki jo je potrebno civilizirati. Tudi Lázaro Cárdenas, bivši predsednik Mehike in eden od herojev mehiške revolucije, je dejal, da morajo »pomehičaniti Indijance namesto da bi indianizirali Mehiko«, kar je v praksi pomenilo izbrisati vsako kulturno prakso tistih, ki so pripadali domorodnim ljudstvom (Warman v Hernández-Díaz 1994: 73).

Politika indigenizma, ki je bila produkt mestiške nacionalistične ideologije, se je izražala na različne načine, najbolj pa je bila opazna v izobraževanju. Od dvajsetih let prejšnjega stoletja dalje so vlade podpirale ustanovitev šol v ruralni območjih, kjer pa naj bi kot edini državni jezik poučevali španščino in tako odstranili domorodne jezike in narečja (Cabrera v Hernández-Díaz 1994: 73). Za namen širjenja španščine je mehiška vlada ustanovila tudi posebne šole, kjer so izobraževali dvojezične domorodne učitelje (Hernández-Díaz 1994: 73). Knight (v Hernández-Díaz 1994: 73) tako trdi, da so ruralne šole »postale centri ne le za izobraževanje, pač pa tudi za razširitev tehnologije, agrarno reformo, politično mobilizacijo in nacionalistično propagando«. Kljub vsem poskusom države, da bi oblikovali enotno mehiško identiteto, pa so domorodna ljudstva uspela preživeti, saj je v Mehiki mogoče najti 62 različnih skupin (Reyes 2005). Tako posebna mehiška nacionalna identiteta ostaja prej

⁶ V španščini *la política indigenista*.

želja, kot pa da bi bila realnost. Polemike med domorodnimi ljudstvi, mestici, politiki in družboslovci pa se nadaljujejo, saj nekateri trdijo, da je domorodna ljudstva potrebno asimilirati v »nacionalno družbo«, drugi pa so mnenja, da imajo njihovi predstavniki pravico do preživetja in samostojne kulturne entitete (Hernández-Díaz 1994: 74).

2.4 Osnovni podatki o domorodnih ljudstvih Mehike

V Latinski Ameriki in Karibih v več kot 400 različnih skupinah (Deruyttere 1997: 1) živi med 35 in 40 milijonov predstavnikov domorodnih ljudstev (IWGIA 2007a: 92-142, 144-243). Mehika je država, ki ima tako po absolutnem številu kot tudi relativno glede na celotno prebivalstvo največ pripadnikov domorodnih ljudstev. Uradno sprejete definicije o tem, kdo so predstavniki domorodnih ljudstev, v Mehiki ni, zato se za štetje njihovih pripadnikov navadno uporablja kriterija samoidentifikacije ali jezika (Instituto de Ecología 2007a).

Po podatkih Stalnega foruma za domorodne zadeve Združenih narodov (*United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues* - UNPFII) (2007: 14) se je v Mehiki približno 12.707.000 ljudi opredelilo za predstavnike ene izmed 62 skupin domorodnih ljudstev, kar pomeni okoli 12 odstotkov mehiške populacije. Število ljudi, starejših od pet let, ki so leta 2005 govorili enega izmed 62 domorodnih jezikov, je 6.011.202 (INEGI 2006, IWGIA 2007a: 92). V 31 zveznih državah in federalnem okrožju, ki sestavljajo Mehiko oz. uradno Združene države Mehike, največ domorodnega prebivalstva najdemo na jugu oz. jugovzhodu in sicer v naslednjih državah: Yucatán (59 odstotkov prebivalstva te države), Oaxaca (48 odstotkov), Quintana Roo (39 odstotkov), Chiapas (28 odstotkov), Campeche (27 odstotkov), Hidalgo (24 odstotkov), Puebla (19 odstotkov), Guerrero (17 odstotkov), San Luis Potosí (15 odstotkov) in Veracruz (15 odstotkov) (Reyes 2005).⁷ Te države so med najmanj razvitimi v Mehiki, saj državna politika namenja zelo malo proračunskega denarja za investicije na ta področja in v domorodna ljudstva na splošno (Instituto de Ecología 2007a). Med 2433 mehiškimi občinami so 803 občine označene kot domorodne, kar pomeni, da več kot 30 odstotkov prebivalcev občine pripada domorodnim ljudstvom (UNPFII 2007: 15). Kar 80 odstotkov teh občin pa je označenih kot visoko marginaliziranih (IWGIA v UNPFII 2007: 15). Pripadniki domorodnih ljudstev so organizirani v več kot 60 različnih domorodnih organizacij, ki združujejo ljudi različnih profilov (kmete, intelektualce, mlade, zapatiste, itd.)

⁷ Za zemljevid mehiških držav glej prilogo B.

ter ščitijo njihove interese na različnih področjih (npr. ohranitev naravnih virov) (SEDESOL v Estrada 2003).

2.5 Domorodna ljudstva in milenijski razvojni cilji

V OZN (v McNeish in Eversole 2005: 1) ocenjujejo, da v več kot 70 državah po svetu živi med 300 in 350 milijonov predstavnikov domorodnih ljudstev, ki pripadajo okoli 5000 različnim skupinam. Na žalost je za veliko večino teh ljudi revščina del vsakdanjika. Eversole (2005: 29) pravi, da različne študije dokazujejo preprosto ugotovitev, da se v zelo različnih okoliščinah po svetu pojavlja vzorec, ki povezuje domorodna ljudstva in revščino. Dodaja, da revščina sicer ni prirojena značilnost domorodnih ljudstev, ampak prej vzorec, ki je posledica človeških dejanj v določenih zgodovinskih, geografskih, gospodarskih in socialnih okoliščinah (ibid.). Toda kdo pravzaprav so revni? McNeish in Eversole (2005: 1) menita, da je biti reven le pojmovna kategorija, v katero se vsak posameznik lahko uvrsti sam ali pa ga uvrstijo drugi. Mednarodno dogovorjena meja revščine je sicer en ameriški dolar na dan, toda študija, ki je bila v Latinski Ameriki izvedena leta 1994, je pokazala, da je za predstavnike domorodnih ljudstev veliko bolj kot za predstavnike katerekoli druge skupine verjetno, da bodo revni, ne glede na to ali se revščina meri z indikatorji dohodka, dostopom do osnovnih storitev, kakršni sta voda in kanalizacija, dostopom do izobrazbe, s pismenostjo ali pa kvaliteto bivališč (Psacharopoulous in Patrinos v Eversole 2005: 30). Tudi Tauli-Corpuz (2005) se strinja, da so za merjenje revščine domorodnih ljudstev pomembni nedohodkovni indikatorji, kot so nemoč v političnih sistemih, nepriznanje pravic domorodnih ljudstev in nezadosten dostop do osnovnih socialnih storitev.

V zadnjih letih sta se revščina in njeno odpravljanje uvrstila na vrh mednarodnih agend in razvojnih politik, osrednje mesto pa zasedata tudi v milenijskih razvojnih ciljih. Če bodo le-ti do leta 2015 izpolnjeni, lahko predvidevamo, da bodo nekaj pozitivnih učinkov deležna tudi domorodna ljudstva, toda vprašanje, ali so vlade, mednarodna skupnost, civilna družba, privatni sektor in tudi sama domorodna ljudstva sposobne držati obljubo, ostaja (Tauli-Corpuz 2005). Zgodi se lahko, da bodo domorodna ljudstva celo žrtveno jagnje pri zmanjševanju revščine, saj je v mnogih razvojnih projektih mogoče zaslediti npr. premestitev z njihove zemlje na druga območja (ibid.). Z vidika domorodnih ljudstev mora razvoj vsebovati temeljne pravice do zemlje in naravnih virov, ohranjanje kulture in identitete ter

somoodločbo (ibid.). Hkrati pa nekatere vlade in celo medvladne organizacije dvomijo, da je domorodnim ljudstvom potrebno namenjati posebno pozornost pri razvoju (ibid.).

Večkrat je bilo omenjeno, da bo obljubo milenijskih razvojnih ciljev do leta 2015 mogoče izpolniti le, če se bo več pozornosti namenilo najbolj ogroženim skupinam. Domorodna ljudstva so zagotovo med njimi. Toda v milenijskih razvojnih ciljih so nevidna (Tauli-Corpuz 2005). Prav tako jih ne omenjajo poročila nekaterih držav z domorodnim prebivalstvom o uresničevanju ciljev (ibid.). Zato Tauli-Corpuz (2005) poudarja, da bi bilo potrebno premisliti, kako bi milenijske razvojne cilje naredili primerne za domorodna ljudstva, prav tako pa bi bilo potrebno več pozornosti nameniti načinu njihovega razvoja. Termin *razvoj*, pa četudi ga imenujemo *trajnostni*, si je med domorodnimi ljudstvi pridobil negativno konotacijo, saj so bili v preteklosti vse prevečkrat priča travmatičnim izkušnjam zaradi njim neprimernih razvojnih programov in politik (ibid.). Razvoj sam po sebi ni uspel izpolniti obljube, da bodo revni izboljšali svoj položaj (McNeish in Eversole 2005: 1), Tauli-Corpuz (2005) pa vidi v njem celo enega od ključnih vzrokov za probleme domorodnih ljudstev. Tudi posebni poročevalec OZN o stanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin domorodnih ljudstev, Rodolfo Stavenhagen (v Cevallos 2006), pravi, da se boji, »da bo v trenutnih okoliščinah za mnoga, predvsem odmaknjena domorodna ljudstva, težko preživeti, saj t. i. razvoj zanika pravice teh ljudstev, da bi še naprej obstajala kot ljudstva«. Če bodo milenijski razvojni cilji le še okrepili ta vzorec namesto da bi ga izzvali, ostaja res zelo malo upanja, da izpolnitev ciljev lahko prinese pozitivne spremembe tudi za predstavnike domorodnih ljudstev (Tauli-Corpuz 2005).

Razvil se je tudi pojem *razvojna agresija*, ki se nanaša na vsiljevanje t. i. razvojnih projektov in politik domorodnim ljudstvom v imenu modernizacije in gradnje nacionalne države, brez predhodnega informiranja in svobodne privolitve tistih, ki jih projekti zadevajo (Tauli-Corpuz 2005). Tak proces lahko vodi v uničenje in izgubo ozemelj in naravnih virov, ki so jih predstavniki domorodnih ljudstev podedovali od svojih prednikov, poleg tega pa v spreminjanje njihovega pogleda na svet, vrednot političnih, gospodarskih in družbenih sistemov ter institucij, okoljsko degradacijo in tudi nasilne konflikte (ibid.). Razvojni projekti so tako med drugim pogosto povezani npr. z velikim črpanjem nafte in zemeljskega plina, gradnjo ogromnih jezov in avtocest ter kemično intenzivnim kmetijstvom (ibid.). Ublažitev škodljivih posledic takšnega razvoja za domorodna ljudstva ne bo dovolj, saj si konec koncev sami niso prizadevali za takšne projekte. Res je, da potreba po predhodnem posvetovanju s predstavniki domorodnih ljudstev o razvojnih politikah, ki na kakršenkoli način zadevajo tudi

njih, počasi pridobiva na pomenu (ibid.), toda vprašanje je, ali bodo pozitivne posledice videne tudi v praksi.

2.6 Uresničevanje milenijskih razvojnih ciljev v Mehiki

Latinska Amerika in Karibi je kot regija na dobri poti, da izpolni večino milenijskih razvojnih ciljev do leta 2015. Do leta 2004, ko je OZN naredila študijo o uresničevanju ciljev v Latinski Ameriki in Karibih, je regija kot celota zmagovala v boju proti lakoti, izboljšala se je enakost med spoloma v izobraževanju in dostop do varne pitne vode, zmanjšali so tudi umrljivost otrok, mlajših od pet let (ECLAC 2005a). Kljub temu regija še vedno zaostaja pri osrednjem cilju, to je prepoloviti hudo revščino, poleg tega pa jim še ni uspelo zagotoviti univerzalne osnovne izobrazbe, v nevarnosti so tudi okoljski viri (ibid.). Hkrati je potrebno poudariti, da je napredek med državami Latinske Amerike in Karibov zelo neenak, tako pri uresničevanju posameznih ciljev, še bolj pa pri posameznih nalogah.

Program OZN za razvoj (*United Nations Development Programme* – UNDP) (v ECLAC 2005: 250) je države Latinske Amerike in Karibov razdelil v pet skupin, ki temeljijo na uvrstitvi glede na indeks človeškega razvoja (*Human Development Index* – HDI)⁸ ob začetku novega tisočletja. Mehika po tej razdelitvi spada med države z visoko stopnjo človeškega razvoja (ibid.), po opredelitvi Mednarodnega razvojnega združenja (*International Development Association* – IDA) (v World Bank 2007) pa je Mehika država s srednje velikim dohodkom.⁹ Svoje prvo poročilo o izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev je Mehika predstavila aprila 2005 (UNPFII 2007: 15). Pripravo poročila je usklajeval vladni Kabinet za človeški in socialni razvoj (*Gabinete de Desarrollo Humano y Social* – GDHS), v

⁸ Indeks človeškega razvoja (*Human Development index* – HDI) za posamezne države je od leta 1990 naprej vsako leto objavljen v Poročilu človeškega razvoja (*Human Development Report*), ki ga izdaja UNDP (UNDP 2006: 263). HDI je sestavljen iz treh dimenzij človekovega razvoja: živeti dolgo in zdravo življenje (meri se s pričakovano življenjsko dobo ob rojstvu), biti izobražen (meri se s pismenostjo odraslih in vključenostjo v primarno, sekundarno in terciarno raven izobraževanja) ter imeti spodoben standard življenja (meri se s dohodkom na prebivalca po pariteti kupne moči) (ibid.). Vsaka od treh dimenzij predstavlja tretjino vrednosti HDI, katerega vrednost je med 0 in 1 (višji indeks pomeni večjo razvitost) (ibid.). Za leto 2004 je bil HDI Mehike 0,821, kar jo je uvrstilo na 53. mesto med 177 državami (najvišje je bila Norveška s HDI 0,965, Slovenija pa je bila na 27. mestu s HDI 0,910) (ibid.).

⁹ V angleščini *advanced middle income country* (država s srednje velikim dohodkom). Države so na tiste z nizkimi in srednje velikimi dohodki razdeljene glede na dohodek na prebivalca in njihovo zmožnost izposojanja sredstev pod tržini pogoji (World Bank 2007b). Leta 2005 so v razred držav s srednje velikimi dohodki spadale države z bruto domačim proizvodom na prebivalca od 766 do 9.385 ameriških dolarjev (Todaro in Smith 2006: 854).

veliko podporo pa je bilo sodelovanje vladnih agencij, med njimi Državnega sveta za razvoj domorodnih ljudstev (*Comisión Nacional para el Desarrollo de los Pueblos Indígenas*), sistema OZN in civilne družbe (ibid.).

V uvodu poročila o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev je takratni predsednik Vicente Fox (v GDHS 2005: III) zapisal, da je Mehika leta 2000 sprejela Milenijsko deklaracijo v trdnem prepričanju, da je »glavni izziv za države sveta doseči, da bo proces globalizacije postal pozitivna sila za vse«. Le z enakomerno porazdelitvijo koristi globalizacije bo mogoče zmanjšati gospodarske in socialne neenakosti (ibid.). Bivši predsednik je tudi poudaril, da je Mehika popolnoma odločena, da doseže milenijske razvojne cilje ter da imajo dobre možnosti, da se to tudi uresniči (ibid.). Kljub temu pa se zaveda, da je v državi prisotna velika socialna neenakost ter da precejšen del prebivalstva še vedno živi v revščini (ibid.).

Situacija v Mehiki je pripeljala do spoznanja, da je na področjih, kjer so cilji že bili doseženi oz. kjer je bil storjen velik napredek, potrebno določiti bolj ambiciozne cilje, ki so jih predstavili v programu *Más allá de las Metas del Milenio* oz. Dlje od milenijskih razvojnih ciljev (GDHS 2005: IV). Tako so indikatorjem milenijskih razvojnih ciljev dodali še dodatne indikatorje, ki ustrezajo položaju v državi, in s tem dokazali, da želijo seči preko nalog, določenih v Milenijski deklaraciji (ibid.). Dodatne naloge in indikatorji so bili sestavljeni na podlagi skupnega dela oblasti, akademskih institucij, organizacij civilne družbe in predstavnikov glavnih organizacij, ki se ukvarjajo z razvojem (ibid.). Fox (v GDHS 2005: V) je prepričan, da bo prihodnost Mehike in sveta »prihodnost brez revščine, brez lakote in brez neozdravljivih bolezni, ali pa je sploh ne bo«. Ne smemo pa spregledati, da bivši predsednik ni nikjer neposredno omenil domorodnih ljudstev, ki jih problemi, omenjeni v milenijskih razvojnih ciljih, največkrat prizadenejo.

2.6.1 Izkoreninjenje skrajne revščine in lakote

Prva naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 prepoloviti delež ljudi, katerih prihodki so nižji od enega ameriškega dolarja na dan (UN Millennium Project 2006).

Tabela 2.6.1.1: Izpolnjevanje prve naloge

Indikator	1989	1992	1994	1996	1998	2000	2002
Delež prebivalstva z manj kot 1 \$ na dan (po pariteti kupne moči, merjeni v \$)	10,8	5,9	5,6	11,9	13,2	8,6	4,1
Stopnja razkoraka revščine ¹⁰	3,6	1,5	1,3	3,7	4,2	2,6	1,0
Delež najrevnejše petine v potrošnji	6,4	5,6	5,6	6,3	5,8	5,3	5,7

Vir: Nacionalna raziskava prihodkov in odhodkov gospodinjstev 1989–2002 (INEGI v GDHS 2005: 15).

Mehiki je že leta 2002 uspelo uresničiti prvo nalogo, saj so glede na leto 1989 za 61,6 odstotka zmanjšali delež prebivalstva, ki živi z manj kot enim ameriškim dolarjem na dan (glej tabelo 2.6.1.1) (GDHS 2005: 16). Velik izziv pa še vedno ostaja ruralna revščina. Medtem ko je v urbanih območjih, kjer živi dve tretjini populacije, le 0,2 odstotka ljudi, ki živijo z manj kot dolarjem na dan, ta delež naraste na kar 10,5 odstotka v ruralnem okolju (ibid.).

Ker je bil glavni cilj izpolnjen, je Mehika leta 2001 v okviru programa *Más allá de las Metas del Milenio* oblikovala tri dodatne indikatorje za merjenje hude revščine (GDHS 2005: 24). Pod mejo t. i. prehrabene revščine živijo vsi tisti ljudje, katerih dohodki gospodinjstev ne zadostujejo za zadovoljitev osnovnih prehrabnih potreb (ibid.). Meja je bila določena pri 16,5 mehiškega pesa (okoli 1,5 ameriškega dolarja) dnevno za prebivalce ruralnih področij in 22,4 pesa (okoli 2,1 dolarja) dnevno za prebivalce urbanih področij za leto 2002 (ibid.). Delež prehrabno revne populacije se je od leta 1989 do leta 2002 sicer zmanjšal z 31,5 odstotka na 20,3 odstotka, toda razlike med ruralnimi in urbani področji so še vedno velike. V ruralnih območjih je prehrabno revnih kar 34,8 odstotka ljudi, v primerjavi z 11,4 odstotka urbanih prebivalcev (ibid.). Deleži so se glede na leto 1992 zelo malo spremenili, saj je bilo takrat prehrabno revnih 35,6 odstotka ruralnih prebivalcev oz. 13,5 odstotka prebivalcev v urbanih področjih (GDHS 2005: 27).

Druga nacionalno določena meja revščine je t. i. revščina zmožnosti. Pod to mejo živijo vsi tisti ljudje, ki so prehrabno revni ter imajo omejen dostop do zdravstvenih storitev in izobraževanja (GDHS 2005: 24). Meja je bila določena pri 19,6 pesa (okoli 1,8 dolarja) za

¹⁰ Stopnja razkoraka revščine (v angleščini *Poverty gap ratio*) je sestavljen indikator, ki nam pokaže pojav in intenzivnost revščine (United Nations Statistics Division 2007). Pojav revščine se meri s *Poverty Headcount Ratio*, ki predstavlja delež ljudi, ki živijo pod mejo revščine (ibid.). Intenzivnost revščine je razlika med mejo revščine in povprečnim dohodkom prebivalcev, ki živijo pod mejo revščine, izražena z deležem meje revščine (ibid.). Z množenjem pojava in intenzivnosti revščine dobimo merilo za velikost revščine, ki upošteva tako število revnih ljudi ter tudi kako revni so ti ljudje (ibid.).

ruralna področja in 26,4 pesa (okoli 2,5 dolarja) za urbana področja v letu 2002 (ibid.). Delež tako revnih prebivalcev je padel s 37,3 odstotka v letu 1989 na 26,5 odstotka leta 2002, kar pomeni 28,9 odstotno zmanjšanje (ibid.).

Pod zadnjo nacionalno določeno mejo revščine, t. i. premoženjsko revščino, pa spadajo vsa tista gospodinjstva, katerih prihodek na prebivalca ne zadostuje za potrebno prehrano, poleg tega pa za pokritje stroškov osnovnega zdravstva, izobraževanja, obleke, obutve, gospodinjstva in javnega prevoza (GDHS 2005: 24). Dohodek je bil za leto 2002 določen pri 31,5 pesa (okoli 2,9 dolarja) na osebo v ruralnem območju in 45,6 pesa (okoli 4,3 dolarje) na dan na osebo v urbanem področju (ibid.). Leta 1989 je v takih razmerah živelo 59,6 odstotka vseh ljudi, leta 2002 pa 51,7 odstotka, kar pomeni 13,3 odstotno zmanjšanje (ibid.). Iz teh podatkov je razvidno, da bo Mehika morala vložiti še kar nekaj truda, da bo prepolovila deleže ljudi, ki živijo pod nacionalno določenimi mejam revščine, predvsem pa bo posebno pozornost potrebno nameniti prebivalcem ruralnih področij, saj je tam revščina še posebej očitna.

Nacionalno poročilo o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev ne navaja ločenih podatkov o revščini domorodnih ljudstev. Je pa omenjeno, da imajo ruralne in nekoliko težje dosegljive občine najvišje stopnje revščine, še posebej v državah na jugu Mehike, kjer živi večina domorodnega prebivalstva (UNPFII 2007: 15). Opazen podatek v poročilu je predvsem ta, da je Mehika med letoma 2000 in 2004 kar za 44,5 odstotka povečala sredstva iz zveznega proračuna, namenjena razvoju domorodnih ljudstev in zmanjšanju neenakosti (GDHS 2005: 27). Povečana sredstva so bila namenjena predvsem za razvoj sposobnosti domorodnih ljudstev, za razvoj osnovne infrastrukture, za omogočanje boljših možnosti ustvarjanja dohodka ter za socialno varstvo (ibid.). Večja pozornost je bila namenjena tudi izboljšanju koordinacije v javnem sektorju in to z namenom, da bi pri svojem delu posebno pozornost namenili tudi potrebam domorodnih ljudstev (UNPFII 2007: 15).

Kljub vsemu dodatnemu denarju in programih za izboljšanje položaja domorodnih ljudstev, pa podatki, ki jih je ob koncu prve mednarodne dekade domorodnih ljudstev sveta¹¹ leta 2004 objavila Svetovna banka, niso prav obetavni. Pojav ekstremne revščine je bil leta 1992 v občinah s prevladujočim domorodnim prebivalstvom kar 3,7-krat večji kot pa v občinah, kjer je večina prebivalstva nedomorodnega (World Bank 2007a). Do leta 2002 se je

¹¹ Prva mednarodna dekada domorodnih ljudstev sveta je bila razglašena 21. decembra 1993 z resolucijo Generalne skupščine Združenih narodov 48/163 (IWGIA 2007b). S to resolucijo se je Generalna skupščina zavezala, da bo poskušala izboljšati položaj več kot 300 milijonov pripadnikov domorodnih ljudstev po svetu med letoma 1995 in 2004 (ibid.). Druga mednarodna dekada domorodnih ljudstev sveta, ki se je začela leta 2005 in bo trajala do konca leta 2014, pa je bila določena decembra 2004 s sprejetjem resolucije Generalne skupščine Združenih narodov 59/174 (IWGIA 2007c).

razlika le še povečala, saj je bil pojav hude revščine kar 4,5-krat večji v občinah z večinskim domorodnim prebivalstvom (ibid.). Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Luis Hernandez Navarro (v Tauli-Corpuz 2005), ki pravi, da so ob začetku novega tisočletja domorodna ljudstva v Mehiki živela v razmerah ekstremne revščine in marginaliziranosti. Njegova študija, objavljena leta 2001, kaže, da sta biti reven in biti pripadnik domorodnega ljudstva sinonima, saj so skoraj vsi pripadniki domorodnih ljudstev, ki živijo v občinah z 90 ali več odstotki domorodnega prebivalstva, označeni kot ekstremno revni (ibid.). Po podatkih Unicefovega urada za Latinsko Ameriko in Karibe (*United Nations Childrens Emergency Fund* – Sklad Združenih narodov za otroke) (v Tauli-Carpuz 2005) je v Mehiki revnih 80 odstotkov pripadnikov domorodnih ljudstev v primerjavi z 18 odstotki revnega nedomorodnega prebivalstva.

Druga naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 prepoloviti delež ljudi, ki trpijo zaradi lakote (UN Millennium Project 2006).

Pri obeh indikatorjih, ki pomagata meriti napredek pri uresničevanju druge naloge, je mogoče zaslediti pozitivne trende. Večji napredek je opazen pri deležu otrok z nezadostno težo, ki so mlajši od pet let, saj je bilo leta 1999 zmanjšanje 46,5 odstotno glede na leto 1988, kar pomeni, da je Mehika blizu prepolovitvi začetnega deleža (glej tabelo 2.6.1.2) (GDHS 2005: 17).

Tabela 2.6.1.2: Izpolnjevanje druge naloge

Indikator	1990	1995	2000	2002
Delež otrok z nezadostno težo (pod petimi leti starosti)	14,2 (1988)	Ni podatkov	7,6 (1999)	Ni podatkov
Delež prebivalstva, ki ne dobi minimalnega obroka hrane ¹²	2,5 (1992)	2,5 (1996)	2,7	2,1

Vir: Nacionalna raziskava o prehrani (Secretaría de Salud v GDHS 2005: 15).

¹² Septembra 1932 se je Odbor za zdravstvo OZN sestel v Rimu, kjer so se dogovorili o mednarodno sprejemljivih dietetičnih standardih (Hwalla in Koleilat 2004). Priporočena dnevna količina kalorij se tako opredeli glede na obseg fizičnega dela in starost (ibid.). Za doječe matere in otroke, ki so stari manj kot 18 let, pa se priporočena dnevna količina kalorij izračuna s pomočjo posebne tabele koeficientov (ibid.).

Mehika si je pri drugi nalogi postavila še svojo, dodatno nalogo in sicer med letoma 1990 in 2015 prepoloviti delež ljudi, ki dnevno ne dobijo minimalne količine proteinov (GDHS 2005: 25).¹³ Leta 1992 je bil ta delež 2,4 odstoten, leta 2002 pa minimalne količine proteinov nista dobila 2,1 odstotka prebivalstva (Instituto Nacional de Nutrición v GDHS 2005: 25). Obljuba Mehike je, da bo do leta 2015 delež zmanjšala na 1,2 odstotka (ibid.).

2.6.2 Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo

Tretja naloga:

Zagotoviti, da bodo do leta 2015 vsi otroci, tako dečki kot deklice, imeli možnost dokončati celotno osnovno izobraževanje (GDHS 2005: 39).

Ob zaključku šolskega leta 2003–2004 so v Mehiki neto stopnjo vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje in stopnjo pismenosti med mladimi (stari od 15 do 24 let) smatrali za univerzalno (GDHS 2005: 39). Leta 2003 je bila neto stopnja vključenosti otrok v osnovnošolsko izobraževanje 99,4 odstotna, kar pomeni, da je več kot 13 milijonov otrok, starih od 6 do 11 let, obiskovalo osnovno šolo (glej tabelo 2.6.2.1) (ibid.). Pismenost med mladimi je bila nekoliko nižja (97,5 odstotna), a po mnenju mehiške vlade in organizacij še vedno dovolj visoka, da jo lahko štejejo za univerzalno (ibid.). Po podatkih UNDP (2006a), ki so objavljeni v Poročilu o človeškem razvoju 2006 (*Human Development Report 2006*) je stopnja pismenosti med odraslimi, starejšimi od 15 let, 91,0 odstotna. Če torej primerjamo podatke mehiškega poročila o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev in UNDP, lahko sklepamo, da se nepismenost pojavlja predvsem med starejšimi ljudmi.

Kljub tem obetavnim številkam še vedno obstajajo velike razlike med posameznimi geografskimi območji ter etničnimi skupinami (UNPFII 2007: 15). Poročilo o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev izpostavlja štiri države v Mehiki, kjer je neto stopnja vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje manjša od 97 odstotkov (GDHS 2005: 39). To so zvezne države Campeche, Chihuahua, Michoacán in Nayarit (GDHS 2005: 40), izmed katerih Campeche spada med deset prej omenjenih držav Mehike, ki imajo vsaj 15 odstotni delež domorodnega prebivalstva (Reyes 2005). Za univerzalnimi številkami izobrazbe precej zaostajajo tudi najbolj ranljive skupine, kot so domorodna ljudstva, med njimi še posebej

¹³ Prav tako je leta 1932 Odbor za zdravstvo OZN v Rimu določil, da je priporočena količina proteinov en gram na kilogram telesne teže dnevno (Hwalla in Koleilat 2004).

ženske, kmetje in migrantske populacije, kar so značilnosti, ki jih pogosto najdemo pri istih posameznikih (GDHS 2005: 40).

Tabela 2.6.2.1: Izpolnjevanje tretje naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Neto stopnja vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje (otroci, stari od 6 do 11 let)	95,6	95,8	98,6	99,4
Delež učencev, ki dokončajo osnovnošolsko izobraževanje	70,1	80,0	86,3	89,3
Stopnja pismenosti prebivalstva med 15 in 24 letom starosti	95,3	95,8	96,5	97,5

Vir: Osnovna statistika nacionalnega izobraževalnega sistema (Secretaría de Educación Pública v GDHS 2005: 39) in Splošni census prebivalstva in gospodinjstev 1990 in 2000 (INEGI v GDHS 2005: 39).

Poročilo navaja, da sta nepismenost in nedokončana osnovnošolska izobrazba glavna vira neenakih možnosti za razvoj domorodnih ljudstev Mehike (GDHS 2005: 40). Statistika kaže, da kar 39 odstotkov domorodne populacije med 5 in 24 letom starosti ne obiskuje šol, še posebej pa je stanje zaskrbljujoče med ženskami (ibid.). Šole namreč ne obiskuje skoraj 42 odstotkov pripadnic domorodnih ljudstev, medtem ko v šole ne hodi 37 odstotkov moških pripadnikov domorodnega prebivalstva (GDHS 2005: 41). Kar 40 odstotkov domorodne populacije, stare 15 let in več, ni dokončalo osnovnošolske izobrazbe (ibid.). Med njimi jih 18 odstotkov ni bilo deležnih nikakršnega formalnega izobraževanja, 22 odstotkov pa je dokončalo vsaj en razred osnovne šole (ibid.).

Glavni razlog za tako nizko stopnjo vključenosti pripadnikov domorodnih ljudstev v izobraževanje je jezik, saj kar 21 odstotkov domorodnega prebivalstva v Mehiki govori le jezik ljudstva, ki mu pripada, ne pa tudi španščine (GDHS 2005: 41). Poročilo opozarja tudi na dejstvo, da je dokončanje šole za domorodne najstnike, stare od 12 do 15 let, pogosto izziv (GDHS 2005: 43). Medtem ko je leta 2000 glede na celotno populacijo 16,8 odstotka mladostnikov te starostne skupine zapustilo šolo še preden so dokončali osnovnošolsko izobraževanje, se delež poveča na 27,7 odstotka, če upoštevamo le najstnike domorodnih ljudstev (ibid.). V poročilu Svetovne banke o položaju domorodnih ljudstev Latinske Amerike ob koncu prve deкаде domorodnih ljudstev je zapisano, da je povprečno število let šolanja za odrasle pripadnike domorodnih ljudstev v Mehiki 4,6 let, medtem ko je povprečje ostale populacije 7,9 let (World Bank 2007a). Rezultati kažejo na slabšo kvaliteto izobraževanja za domorodne prebivalce, ki dosegajo tudi slabše rezultate pri branju in matematiki (ibid.). Leta 2002 je šestošolec v domorodni šoli v povprečju dosegel 14,5

odstotkov slabše rezultate pri branju in 8,2 odstotka pri matematiki kot pa je nacionalno povprečje šestošolcev (ibid.). Zagotoviti bo potrebno predvsem kvalitetno izobraževanje, kjer za poučevanje ne bo dovolj le srednješolska izobrazba učitelja (Encyclopaedia Britannica Online 2007).

V programu *Más allá de las Metas del Milenio* si je Mehika kot končni cilj postavila zagotovitev univerzalne osnovne izobrazbe, ki traja 12 let (od 3 do 14 leta starosti) in ima tri nivoje (predšolski, osnovnošolski in srednješolski) (GDHS 2005: 41).¹⁴ Ob koncu šolskega leta 2003–2004 je bila stopnja vključenosti na vseh treh nivojih skupaj 84,1 odstotna, obljuba Mehike pa je, da bodo do leta 2015 na nacionalnem nivoju dosegli 100 odstotno vključenost v osnovno izobrazbo (ibid.). V letu 2004 so bili najdlje od izpolnitve nacionalno postavljene dodatne naloge pri zagotavljanju predšolske vzgoje, saj je bilo v le-to vključenih 63,1 odstotka otrok (Secretaría de Educación Pública v GDHS 2005: 42).

2.6.3 Spodbujati enakost med spoloma in pooblastiti ženske

Četrta naloga:

Odpraviti neenakost med spoloma v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju po možnosti do leta 2005, nato pa na vseh stopnjah izobraževanja najkasneje do leta 2015 (UN Millennium Project 2006).

Od leta 1990 naprej je največja pozornost namenjena izobraževanju žensk, kar je že pokazalo pozitivne rezultate, saj se opaža tendenca doseganja enakosti med spoloma na vseh nivojih izobraževanja (GDHS 2005: 50). V šolskem letu 2003–2004 je bilo v predšolsko vzgojo na 100 dečkov vključenih 98,2 deklic, v osnovno šolo 95,4 deklic na 100 dečkov, v srednješolsko izobrazbo je bilo vključenih 98,1 deklic na 100 dečkov, razmerje v višjih srednjih šolah pa je bilo celo v korist predstavnic ženskega spola, saj sta bili na 100 moških v to stopnjo izobraževanja vključeni 104,2 ženski (glej tabelo 2.6.3.1) (ibid.). Enakost je tako rekoč dosežena tudi v višješolski izobrazbi, saj se na 100 moških izobražuje 99,8 žensk

¹⁴ Do šolskega leta 2003–2004 je osnovna izobrazba v Mehiki vključevala devet let izobraževanja: šest let osnovnošolske izobrazbe in tri leta srednje šole (GDHS 2005: 41). Z odlokom, ki je bil objavljen 12. novembra 2002, sta se spremenila 3. in 31. člen mehiške ustave, kjer je bila določena obvezna predšolska vzgoja otrok, starih od tri do pet let (ibid.). Za zagotovitev predšolske vzgoje je odgovorna država, pa tudi starši, ki bodo s tem svojim otrokom omogočili vstop v osnovno šolo (ibid.). Šolski sistem Mehike je tako sestavljen iz naslednjih stopenj: tri leta predšolske vzgoje, šest let osnovne šole, tri leta srednje šole (skupaj 12 let osnovne izobrazbe), tri leta višje srednje šole, nato pa sledi višješolsko izobraževanje (Secretaría de Educación Pública 2004: 39–139).

(ibid.). Ženske še vedno predstavljajo manj kot polovico šolajoče populacije, največje razlike med spoloma pa ostajajo pri vključenosti v osnovnošolsko izobraževanje (ibid.). Pri dokončanju osnovne izobrazbe leta 2000 razkorak med spoloma skorajda ni obstajal, saj je osnovno izobrazbo zaključilo 60,2 odstotka žensk, starih od 15 do 29 let, ter 60,1 odstotka moških iste starostne skupine (ibid.).

Tabela 2.6.3.1: Izpolnjevanje četrte naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Razmerje med deklicami in dečki v osnovnošolski izobrazbi	94,3	93,9	95,3	95,4
Razmerje med deklicami in dečki v srednješolski izobrazbi	95,0	93,7	96,4	98,1
Razmerje med ženskami in moškimi v višjih srednjih šolah	93,6	98,0	102,4	104,2
Razmerje med ženskami in moškimi v visokošolski izobrazbi	74,9	90,1	96,3	99,8
Stopnja pismenosti žensk med 15 in 24 letom starosti	94,7	95,6	96,4	97,4
Stopnja pismenosti moških med 15 in 24 letom starosti	95,8	96,0	96,7	97,6
Delež plačanih žensk v nekmetijskem sektorju	38,8	37,8	37,3	36,8
Delež žensk v senatu	10,2 (1994–1997)	15,6 (1997–2000)	18,0 (2000–2002)	18,8 (2003–2006)
Delež žensk v spodnjem domu	14,5 (1994–1997)	17,4 (1997–2000)	17,8 (2000–2002)	22,6 (2003–2006)

Vir: Osnovna statistika nacionalnega izobraževalnega sistema (Secretaría de Educación Pública v GDHS 2005: 49), Splošni census prebivalstva in gospodinjstev 1990 in 2000 (INEGI v GDHS 2005: 49) in Nacionalna raziskava zaposlenosti (INEGI v GDHS 2005: 49).

Kljub pozitivnim trendom še vedno obstajajo velike razlike med ruralno in urbano populacijo, kjer je prva veliko bolj deprivilirana, izstopajo pa predvsem ženske (GDHS 2005: 50). Nepismenost med moškimi in ženskami je približno enaka, saj leta 2003 ni znalo brati in pisati 2,4 odstotka moških ter 2,6 odstotka žensk, starih od 15 do 24 let (glej tabelo 2.6.3.1) (ibid.). Čeprav se je delež otrok, ki obiskujejo šolo med letoma 1990 in 2000 povečal, še vedno obstaja precejšen del otrok, ki izobrazbe niso deležni (GDHS 2005: 50–1). Leta 2000 tako kar 8,4 odstotka dečkov in 9,0 odstotka deklic, starih od 6 do 14 let, ni obiskovalo šole (GDHS 2005: 51). Neobiskovanje šole je še posebej problematično v manjših ruralnih skupnostih, kjer je še vedno močno ukoreninjena delitev vlog med moškimi in ženskami, medtem ko v večjih skupnostih ta razkorak skorajda ne obstaja več (ibid.).

Poročilo domorodna ljudstva omenja v povezavi z nepismenostjo in ugotavlja, da je nepismenost višja pri ženskah, še posebej med starejšimi ženskami (UNPFII 2007: 16). Leta 1980 je bila v Oaxaci, kjer živi veliko število domorodnega prebivalstva, stopnja nepismenosti 46 odstotna, do leta 1990 se je zmanjšala na 28 odstotkov, v Chiapasu pa je bila stopnja nepismenosti istega leta 30 odstotna (UNDP v Tauli-Corpuz 2005). Domorodne ženske, predvsem iz ruralnega okolja, imajo slabši dostop do izobrazbe, manj jih tudi zaključijo osnovno izobraževanje (UNPFII 2007: 16). Da je zagotavljanje izobrazbe problem pri domorodnih ljudstvih, je pokazala tudi raziskava, izvedena v Obmejni regiji države Chiapas, ki je ena izmed najbolj socialno in ekonomsko marginaliziranih države Mehike (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 39).¹⁵

Iz tabele 2.6.3.2 je razvidno, da so za vse analizirane indikatorje pripadniki domorodnih ljudstev v slabšem položaju kot pripadniki nedomorodnega dela prebivalstva. Še posebej deprivilegirana skupina so domorodne ženske, saj jih več kot polovica sploh ni obiskovala šole, le 2,1 odstotka pa jih je doseglo več kot srednješolsko izobrazbo (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 44). Njihov slabši položaj je še posebej viden, če ga primerjamo s šolanjem nedomorodnih moških (ibid.).

Tabela 2.6.3.2: Šolanje v Obmejni regiji države Chiapas

Indikator	Domorodne ženske (523)	Nedomorodne ženske (2.035)	Domorodni moški (487)	Nedomorodni moški (1.989)
Nič let šolanja (odstotek)	50,1	16,0	28,7	8,7
1–3 leta šolanja (odstotek)	29,9	34,0	33,3	30,3
Več kot srednješolska izobrazba (odstotek)	2,1	12,4	9,7	16,8

Vir: Prirejeno po Sánchez-Pérez, Morales in Jansá (2005: 42).

¹⁵ Namen raziskave je bil analizirati življenjske in zdravstvene pogoje v najbolj marginaliziranih delih Obmejne regije, ki je ena od devetih administrativnih regij države Chiapas (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 39). Obmejna regija leži ob meji Mehike z Gvatemalo, ima okoli 425.000 prebivalcev in je eno najrevnejših področij Chiapasa (ibid.). Za namene študije so med marcem in oktobrom 1998 izvedli ankete v 1.894 gospodinjstvih, kjer so prebivalstvo razdelili na domorodno oz. nedomorodno glede na njihovo znanje domorodnega jezika (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 40). Upoštevali so odgovore prebivalcev, starih od 15 do 49 let, kar je pomenilo 2.558 žensk in 2.476 moških (ibid.). Izmed njih je glede na znanje domorodnega jezika 523 žensk in 487 moških pripadalo domorodnim ljudstvom (ibid.).

Največja prioriteta mehiške politike na področju šolstva je tako zagotoviti, da bodopripadniki najbolj ranljivih skupin, med njimi tudi domorodnih ljudstev, imeli možnost dokončati osnovno izobrazbo (UNPFII 2007: 16). Izvajajo se različni programi za boljši dostop domorodnega prebivalstva do izobrazbe, s posebnim poudarkom na domorodnih otrocih med šestim in štirinajstim letom starosti, ki živijo na oddaljenih območjih z manj kot 100 prebivalci (GDHS 2005: 46).

Za domorodnim ljudstvom bolj prijazne univerze so že poskrbeli. Leta 2004 je mehiško Ministrstvo za izobraževanje začelo spodbujati medkulturno visokošolsko izobraževanje, koncept katerega stremi k olajšanju dostopa predstavnikov domorodnih ljudstev do terciarne izobrazbe, ki temelji na značilnostih etničnih skupin v različnih regijah Mehike (Reyes 2005). Leta 2005 je že delovalo sedem medkulturnih univerz,¹⁶ ki naj bi pomagale pri ohranjanju zgodovinske in kulturne dediščine 62 skupin domorodnih ljudstev Mehike (ibid.). Področja študija obsegajo jezike, kulturo, alternativni turizem, trajnostni razvoj, medkulturni dialog, pravo in agroekologijo (ibid.). Mehika je prva latinskoameriška država, ki je odprla univerze te vrste (ibid.). Medkulturna univerza v državi Chiapas je leta 2005 imela 937 študentov, od tega kar 60 odstotkov žensk (ibid.). Že obstoječe medkulturne univerze in tiste, ki jih bodo še odprli, bodo delovale predvsem na gospodarsko slabše razvitih področjih z velikim deležem domorodnega prebivalstva (ibid.).

Osrednji cilji medkulturnih univerz so nudenje možnosti za razvoj, spodbujanje spoštovanja domorodnih ljudstev in njihovih kultur ter boj proti diskriminaciji in rasizmu, ki so mu domorodna ljudstva izpostavljena že od kolonizacije naprej (Reyes 2005). Izboljšal naj bi se tudi položaj domorodnih skupnosti, ki navadno živijo v ekstremni revščini in se soočajo s socialno neenakostjo (ibid.). Za izboljšanje položaja pa bi morali več sredstev in pozornosti nameniti predvsem osnovni izobrazbi (ibid.). Študija Avtonomne metropolitanske univerze (v Reyes 2005) je ugotovila mnoge pomankljivosti v osnovnih šolah v pretežno domorodnih območjih, kjer je zaradi pomanjkanja sredstev največji problem plačilo dvojezičnih učiteljev. Poleg tega učbeniki pogosto domorodna ljudstva predstavljajo v napačni luči, saj se ob njihovem nastajanju navadno ne posvetujejo s predstavniki različnih domorodnih skupin (ibid.). Dvojezični učitelji iz več kot 50 skupnosti zahtevajo, da naj se vsi domorodni otroci naučijo brati in pisati v svojem jeziku, da bi tako preprečili vse večjo prevlado španščine nad domorodnimi jeziki (ibid.). Po podatkih Ministrstva za izobraževanje (v Reyes 2005) je v Mehiki v zadnjih nekaj desetletjih izginilo 40 domorodnih jezikov, vsaj 20 pa grozi, da bodo

¹⁶ Medkulturne univerze se nahajajo v državah Chiapas, México, San Luis Potosí, Tabasco, Veracruz, Sonora in Michoacán (Reyes 2005).

kmalu pozabljeni. Namen medkulturnih univerz je tudi ohranitev 62 domorodnih jezikov, ki še vedno obstajajo (ibid.).

2.6.4 Zmanjšati umrljivost otrok

Peta naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 za dve tretjini zmanjšati stopnjo umrljivosti otrok, mlajših od pet let (UN Millennium Project 2006).

Tabela 2.6.4.1: Izpolnjevanje pete naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Umrljivost otrok, mlajših od pet let (na 1000 rojstev)	44,2	33,7	28,5	25,0
Umrljivost dojenčkov, mlajših od enega leta (na 1000 rojstev)	36,2	27,6	23,3	20,5
Delež otrok, mlajših od enega leta, cepljenih proti ošpicam (odstotki)	Ni podatkov	89,9	95,9	96,4

Vir: Generalni direktorat za informacije o zdravstvu (Secretaría de Salud v GDHS 2005: 63) in Program univerzalnega cepljenja (Centro Nacional para la Salud de la Infancia y Adolescencia v GDHS 2005: 63).

Od leta 1990 do leta 2003 je viden stalen napredek tako pri zmanjševanju umrljivosti otrok, mlajših od pet let, kot pri zmanjševanju umrljivosti dojenčkov, mlajših od enega leta, povečuje pa se tudi delež otrok, ki so cepljeni proti ošpicam (glej tabelo 2.6.4.1). Pri prvem indikatorju se je stanje izboljšalo za 43,3 odstotka, stopnja umrljivosti dojenčkov, mlajših od enega leta, pa se je med letoma 1990 in 2003 prav tako zmanjšala za 43,4 odstotka (GDHS 2005: 63–4). Mehika je do takšnih rezultatov prišla predvsem z različnimi preventivnimi akcijami za preprečevanje bolezni (GDHS 2005: 64). Ob nadaljevanju takega trenda so na dobri poti, da do leta 2015 na nacionalnem nivoju uresničijo peto nalogo, toda tudi v tem primeru so prisotne velike razlike med zveznimi državami (UNPFII 2007: 16). Največjo stopnjo umrljivosti dojenčkov, mlajših od enega leta, je mogoče zaslediti v revnih državah na jugu Mehike, kjer živi največje število domorodnega prebivalstva (GDHS 2005: 64). Leta 2003 je bila stopnja umrljivosti dojenčkov v najbolj marginaliziranih državah Mehike kar za 60 odstotkov višja od tiste v najbolj razviti državah na severu in zahodu (ibid.). Velike razlike se pojavljajo tudi na različnih področjih v posamezni državi. V Oaxaci, državi na jugu z velikim številom domorodnega prebivalstva, je bil otrok iz občine Santiago Amoltepec z

večinskim domorodnim prebivalstvom v trikrat večji nevarnosti, da umre pred svojim prvim letom starosti, kot otrok iz urbane občine Santa María del Tule (GDHS 2005: 64–5).

Ena od prioritet mehiške vlade je izboljšanje zdravstvenih pogojev za celotno prebivalstvo, s posebnim poudarkom na otrocih, mlajših od pet let, saj umrljivost v tej skupini predstavlja 9,5 odstotkov celotne umrljivosti (GDHS 2005: 64). Umrljivost otrok jim je sicer uspelo zmanjšati, toda izziv zmanjšati umrljivost dojenčkov, mlajših od enega leta, še vedno ostaja, saj njihove smrti predstavljajo kar okoli 85 odstotkov vseh smrti pri otrocih, mlajših od pet let (ibid.).

V Nacionalnem programu za zdravstvo 2001–2006 so bili v ospredje postavljeni izboljšanje zdravstvenih in prehrabnih pogojev za domorodna ljudstva, zmanjšanje umrljivosti otrok in mater ter odprava razlik na področju zdravstva med domorodnimi ljudstvi in ostalo populacijo (UNPFII 2007a: 16). To naj bi dosegli z različnimi akcijami za načrtovano in zaželjeno nosečnost, zdravstveno oskrbo pred porodom in po njem, programi cepljenj in izboljšanjem zdravstvenih ter prehrabnih pogojev v domorodnih naseljih (GDHS 2005: 68).

Tudi raziskava v Obmejni regiji države Chiapas je pokazala, da je umrljivost dojenčkov in otrok, mlajših od pet let, veliko bolj pogosta med domorodnimi ljudstvi, kot pri ostali populaciji (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 38). Med letoma 1991 in 1995 je stopnja umrljivosti dojenčkov v treh najbolj marginaliziranih državah – Chiapas, Oaxaca in Guerrero – ki ležijo na jugu oz. jugovzhodu Mehike, pokazala desetletni zaostanek v primerjavi s celotno Mehiko in kar dvajsetletni zaostanek v primerjavi z najbolj razvitimi državami na severu (CONAPO v Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 38). V Obmejni regiji Chiapasa je bila leta 1998 stopnja umrljivosti otrok, starih dve leti ali manj, 41,2 na 1000 živorojenih otrok domorodnih mater in 11,96 za otroke nedomorodnih mater (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 43). Ti podatki so pokazali, da je stopnja umrljivosti otrok, ki so stari dve leti ali manj, kar 3,4 krat večja med domorodnimi ljudstvi kot pri ostalem delu prebivalstva (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 46).

O slabšem položaju domorodnih ljudstev pričajo tudi podatki Svetovne banke. Leta 2004 je bila pričakovana življenjska doba ob rojstvu v občinah z večinskim domorodnim prebivalstvom 64 let oz. štiri leta nižja kot v nedomorodnih občinah, medtem ko je bila stopnja umrljivosti dojenčkov v domorodnih občinah precej višja – 41 smrti na 1000 živorojenih v primerjavi s 24 smrtmi v nedomorodni občinah (World Bank 2007a).

2.6.5 Izboljšati zdravstveno stanje mater

Šesta naloga:

V obdobju od 1990 do 2015 za tri četrtine zmanjšati stopnjo umrljivosti mater (UN Millennium Project 2006).

Po podatkih OZN (v GDHS 2005: 71) so bile ženske v Mehiki leta 2003 izpostavljene 65 odstotkov manjšemu tveganju, da umrejo zaradi razloga, povezanega z materinstvom, kot v povprečju ženske v Latinski Ameriki in Karibih. Čeprav je umrljivost mater v Mehiki relativno nizka – leta 2003 je na 100.000 porodov umrlo 65,2 mater (glej tabelo 2.6.5.1) – je do izpolnitve šeste naloge še zelo dolga pot, saj je umrljivost od leta 1990 do leta 2003 upadla le za 26,7 odstotka (GDHS 2005: 72). Mehika si je za lažje doseganje naloge med drugim zadala cilj, povečati razširjenost in izboljšati kvaliteto zdravstvenih storitev za matere pred in ob samem rojstvu otrok (ibid.).

Tabela 2.6.5.1: Izpolnjevanje šeste naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Umrljivost mater na 100.000 rojstev	89,0	83,2	72,6	65,2
Delež rojstev pod strokovnim zdravstvenim nadzorom	54,9 (1974–1976)	67,6 (1985–1987)	83,3 (1994–1997)	87,9 (1997–1999)

Vir: Podatki o umrljivosti in rojstvih (INEGI v GDHS 2005: 71).

Stopnje umrljivosti mater so višje v ruralnih območjih ter med domorodnimi ženskami (UNPFII 2007: 16). Ženske, ki živijo v pretežno domorodnih občinah so izpostavljene dvakrat večjemu tveganju, da umrejo zaradi razlogov, povezanih z materinstvom, kot ženske iz občin z manj kot 40 odstotki domorodnega prebivalstva (ibid.). Takšna razlika je predvsem posledica omejenega dostopa do strokovne zdravstvene oskrbe ob porodu ter nižjih stopenj uporabe kontracepcije (ibid.). Leta 1997 kar 25,2 odstotka domorodnih žensk, ki so izrazile željo, da bi rade zmanjšale število porodov, ni uporabljalo kontracepcije, medtem ko je bilo takih 12,1 odstotka nedomorodnih žensk (GDHS 2005: 74). V mehiškem poročilu o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev je v odgovoru na takšno situacijo izpostavljen program *Arranque Parejo en la Vida*, ki se osredotoča na izboljšanje zdravja mater in dojenčkov na visoko marginaliziranih območjih in vključuje izobraževanje babic za pomoč pri porodih (UNPFII 2007: 16).

Zanimivo pa raziskava v Obmejni regiji Chiapasa glede zdravstvene oskrbe pred in ob porodu ni pokazala velikih razlik med domorodnimi in nedomorodnimi ženskami (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 45). V povprečju so domorodne ženske pred porodom kvalificirano osebo obiskale 7,18-krat, nedomorodne pa 6,86-krat (ibid.). Razlike so se pojavile pri osebi, ki jim je svetovala. Domorodne ženske so si v 69,0 odstotkih izbrale babice, 30,0 odstotka pa jih je obiskalo zdravstvene ustanove (ibid.). Nedomorodne ženske so si v večji meri izbrale slednje, saj jih je tja na posvetovanje odšlo 39,5 odstotka, babice pa so jim svetovale v 55,0 odstotkih primerov (ibid.). Kar 80,4 odstotka domorodnih in 70,8 odstotka nedomorodnih žensk je rodilo doma, le 15,1 oz. 22,2 odstotka pa v zdravstvenih ustanovah (ibid.). Na rezultate pri omenjenih indikatorjih je torej bolj vplivala stopnja marginaliziranosti območja kot pa domorodne oz. nedomorodne korenine.

2.6.6 Boj proti HIV/aids, malariji in drugim boleznim

Sedma naloga:

Do leta 2015 zaustaviti in obrniti širjenje virusa HIV in aidsa (UN Millennium Project 2006).

Tabela 2.6.6.1: Izpolnjevanje sedme naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Razširjenost HIV v splošni populaciji (odstotki)	0,04 (1987)	Ni podatkov	Ni podatkov	0,10 (2002)
Pojav aidsa glede na leto diagnoze na 100.000 prebivalcev	4,4	6,0	8,2	8,2
Umrljivost zaradi HIV/aidsa na 100.000 prebivalcev	1,8	4,3	4,2	4,4

Vir: Nacionalni center za preprečevanje in kontrolo virusa HIV in aidsa (GDHS 2005: 79).

Mehika je država z relativno nizko stopnjo razširjenosti virusa HIV in aidsa, saj je bilo leta 2002 z virusom HIV okužene 0,10 odstotka populacije (glej tabelo 2.6.6.1) (GDHS 2005: 80). Prva diagnoza aidsa je bila v Mehiki postavljena leta 1983, ocenjujejo pa, da se je virus HIV začel širiti že dve leti prej (ibid.). Kot rezultat preventivnih ukrepov je stopnja umrljivosti zaradi aidsa od leta 1997 stabilna, pričakujejo pa, da se bo zaradi povečane antiretrovirusne oskrbe od leta 2003 naprej zmanjševala (GDHS 2005: 82). V programu *Más allá de las Metas del Milenio* so postavili posebni indikator, s katerim bodo merili razširjenost virusa HIV in aidsa med homoseksualnimi moškimi, ki so najbolj kritična

skupina v Mehiki in kateri bo potrebno nameniti največ pozornosti (ibid.). Vzrok za prenos bolezni je v 90,8 odstotka primerih spolni odnos, od tega pa je v 55,8 odstotka primerih bolezen presenena med homoseksualnimi moškimi (ibid.).

Mehiško poročilo o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev ne navaja ločenih podatkov o razširjenosti virusa HIV in aidsa med domorodnimi ljudstvi (UNPFII 2007: 17). Zanimive podatke pa najdemo v raziskavi iz leta 1999, ki je pokazala, da je znanje o virusu HIV, aidsu in načinih prenašanja med pripadniki domorodnih ljudstev zelo nizko, pogosto pa vsebuje tudi napačne predstave (Sevilla Gonzales *et al.* 2000).¹⁷ Posebej nizko je vedenje o spolnem prenašanju bolezni, pogosto pa se prenašanje virusa HIV in aidsa meša z napačnimi predstavami o prenašanju gonoreje s psov na ljudi, poleg tega pa predstavniki domorodnih ljudstev menijo, da se aids prenaša preko sline in so prepričani, da je to bolezen izključno homoseksualnih ljudi (ibid.). Tveganje za prenos bolezni je med domorodnimi ljudstvi povečano zaradi zavračanja uporabe kondoma v spolnih odnosih ljudi z različnimi spolnimi partnerji ter zaradi gmotnega stanja nekaterih domorodnih družin (ibid.). Na različne načine prikrajšani pripadniki domorodnih ljudstev v ruralnih predelih imajo skrivne spolne odnose s pripadniki srednjega sloja iz bližnjih mest, ki jim spolne usluge plačajo s hrano, oblekami in denarjem (ibid.). Rezultati raziskave so pokazali, da pripadniki domorodnih ljudstev v ruralnem okolju potrebujejo predvsem osnovne informacije o aidsu ter o zaščiti pred širjenjem bolezni (ibid.).

Osma naloga:

Do leta 2015 zaustaviti in začeti zmanjševati razširjenost malarije in tuberkuloze (GDHS 2005: 86, 90).

V Latinski Ameriki je razširjenost malarije v zadnjih letih stalno naraščala, Mehiki pa je uspelo njeno razširjenost od leta 1990 do leta 2003 zelo zmanjšati (glej tabelo 2.6.6.2) (GDHS 2005: 86). V obdobju od 1922 do 1930 je bila malarija deseti najpogostejši vzrok smrti, med letoma 1949 in 1953 pa celo peti (GDHS 2005: 87). Leta 1955 je bila ustanovljena Nacionalna komisija za izkoreninjenje malarije (*Comisión Nacional para la*

¹⁷ V novembru in decembru 1999 so M. L. Sevilla Gonzalez, N. Alvarez Licon, R. Ortiz Mondragon in C. Magis Rodriguez izvedli 40 poglobljenih intervjujev med poročevalci, ki so jih razdelili v skupine zdravstvenega osebja, učiteljev, tradicionalnih zdravnikov, babic in pripadnikov domorodnih ljudstev brez poklicnih kvalifikacij (Sevilla Gonzales *et al.* 2000). Intervjuji so bili izvedeni v ruralnem okolju s 35.000 prebivalci, na območjih, kjer domorodni prebivalci živijo v skupnostih s 1000 ali manj člani (ibid.). Namen raziskave je bil ugotoviti tveganje širitve virusa HIV in aidsa med domorodnim prebivalstvom in potrebo po preventivnih ukrepih (ibid.).

Erradicación del Paludismo), ki je poslanstvo zaustavitve malarije zelo dobro opravila, saj je bil zadnji smrtni primer zaradi malarije zabeležen že odmaknjenega leta 1982 (ibid.). Proces zaustaviti malarijo, je imel tri glavne stopnje: zatiranje bolezni, nadzor nad boleznijo ter potrditev območij, kjer se malarija ni več prenašala (GDHS 2005: 86).

Tabela 2.6.6.2: Izpolnjevanje osme naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Razširjenost malarije na 100.000 prebivalcev	53,3	8,1	7,5	3,7
Delež prebivalstva lokalnih skupnosti v malaričnih področjih, ki so deležni zdravljenja, namenjenega nadzoru in izkoreninjenju prenašanja parazita <i>Plasmodium vivax</i> ¹⁸	Ni podatkov	76 (1999)	80	92 (ocena)
Razširjenost tuberkuloze na 100.000 prebivalcev	17,3	22,7	18,3	16,7
Umrljivost zaradi tuberkuloze na 100.000 prebivalcev	7,5	5,2	3,4	3,2

Vir: Nacionalni sistem za nadzor epidemiologij (Secretaría de Salud v GDHS 2005: 86).

V petdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo 60 odstotkov ozemlja Mehike malaričnega, nato pa jim je prenašanje malarije uspelo omejiti le na 10 odstotkov ozemlja, ki ga predstavljajo predvsem odmaknjena ruralna področja (GDHS 2005: 86–7). Leta 2003 je bilo največ primerov malarije ugotovljenih v državah Chiapas in Oaxaca na jugu (44,7 primerov oz. 19,7 primerov na 100.000 prebivalcev) in Sinaloai na zahodu Mehike (15,9 primerov) (GDHS 2005: 87). Naloga zaustavitve in zmanjšanja širjenja malarije je v Mehiki že izpolnjena, toda v okviru programa *Más Allá de las Metas del Milenio* so se zaobljubili, da bodo dosegli pojav malarije v manj kot treh primerih na 100.000 prebivalcev (ibid.). Iz mehiškega poročila o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev je razvidno le, da je malarija najbolj razširjena v državah Chiapas in Oaxaca, ki imata velik delež domorodnega prebivalstva, nikjer pa poročilo neposredno ne omenja pojava malarije med domorodnimi ljudstvi.

Napredek, čeprav manjši kot v primeru malarije, je Mehika dosegla tudi pri zmanjšanju širjenja tuberkuloze (glej tabelo 2.6.6.2). Od leta 1990 je razširjenost tuberkuloze naraščala in leta 1997 dosegla 24,8 primerov na 100.000 prebivalcev (GDHS 2005: 90). Od takrat dalje se je število obolenj za tuberkulozo zmanjševalo in se leta 2003 ustavilo pri 16,7 primerih na 100.000 prebivalcev (glej tabelo 2.6.6.2) (ibid.). V šestih letih se je tako razširjenost tuberkuloze zmanjšala za 32,7 odstotka, umrljivost pa se je od leta 1990 do leta 2003

¹⁸ Parazit *Plasmodium vivax* je najpogostejši vzrok nenevarne, a ponavljajoče se malarije (World Health Organization 2007). Je eden od štirih vrst parazitov, ki povzročajo malarijo pri človeku (ibid.).

zmanjšala za 57,3 odstotke (ibid.). Mehika je s temi številkami že izpolnila osmo nalogo milenijskih razvojnih ciljev, zato si je v okviru programa *Más Allá de las Metas del Milenio* postavila bolj ambiciozne cilje. Do leta 2015 želijo pojav tuberkuloze zmanjšati le na 5,5 primerov na 100.000 prebivalcev, umrljivost zaradi tuberkuloze pa le na 1,5 primera na 100.000 prebivalcev, kar bo za državo še posebej velik izziv (GDHS 2005: 91).

Za natančnejši pregled napredka pri zmanjševanju razširjenosti tuberkuloze, si je Mehika postavila dva dodatna indikatorja (GDHS 2005: 91). Spremljajo razširjenost pulmonarne tuberkuloze, ki napade pljuča, in umrljivost zaradi le-te, saj je to najbolj razširjena vrsta tuberkuloze, ki se pojavi v 95 odstotkih primerov in je vzrok za tuberkulozno smrt v 90 odstotkih primerov, še posebej pri ljudeh, starih 15 let ali več (ibid.). Razširjenost pulmonarne tuberkuloze leta 1990 in leta 2003 je bila skorajda enaka (14,3 oz. 14,4 primera na 100.000 prebivalcev), zmanjšala pa se je umrljivost med prebivalci, starimi 15 let ali več (10,9 leta 1990 oz. 4,1 primera leta 2003 na 100.000 prebivalcev) (Secretaría de Salud v GDHS 2005: 91).

Ena od nacionalnih prioritet na področju zdravstva je doseči cilj programa *México Libre de Tuberculosis* oz. Mehika brez tuberkuloze, katerega nalogi sta predvsem preventiva in nadzor nad boleznijo (GDHS 2005: 91). Posebna pozornost je namenjena identifikaciji in zdravljenju primerov tuberkuloze med najbolj ranljivimi skupinami, ki vključujejo migrante, dnevne kmečke delavce, ljudi z virusom HIV in tudi domorodna ljudstva (GDHS 2005: 92). Podatkov o številu primerov tuberkuloze med domorodnimi ljudstvi poročilo ne navaja. Je pa tuberkuloza med dvajsetimi najpogostejšimi vzroki za smrt med njimi (Instituto de Ecología 2007b).

2.6.7 Zagotoviti okoljsko trajnost

Deveta naloga:

Vključiti načela trajnostnega razvoja v državne politike in programe ter zaustaviti izgubo okoljskih virov (UN Millennium Project 2006).

Rezultati na področju zagotavljanja okoljske trajnosti v Mehiki kažejo določen napredek, toda okoljska degradacija se ne zmanjšuje, kot bi si želeli (glej tabelo 2.6.7.1) (GDHS 2005: 95). Sedmi cilj ni edini, ki se osredotoča na okolje, saj se v Milenijski deklaraciji opozarja, da degradacija okolja ter izguba naravnih virov vsaj posredno vpliva tudi na doseganje ostalih

ciljev in nalog (ibid.). Zato naj bo posebna pozornost namenjena zagotavljanju okoljske trajnosti, s pomočjo katere se bo lažje doseglo tudi ostale cilje (ibid.). Degradacija okolja ima več negativnih učinkov za revnejše ljudi, ki se soočajo s hujšimi posledicami ob onesnaženju vode in zraka ter so bolj ranljivi ob naravnih nesrečah, kot so npr. poplave in suša (ibid.). V programe in politike za obvarovanje okolja je Mehika vključila predvsem naslednje cilje: zaščita okoljske raznolikosti, racionalna uporaba naravnih virov in blagostanje prebivalstva, predvsem na področjih visoke marginalizacije (GDHS 2005: 96).

Tabela 2.6.7.1: Izpolnjevanje devete naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Delež kopnega, ki ga pokrivajo gozdovi	Ni podatkov	36,6 (1993)	Ni podatkov	33,4 (2002, ocena)
Delež kopnega, ki ga pokrivajo zaščitena naravna območja	2,9	5,5	8,7	9,1
Emisije CO ₂ na prebivalca (tone na prebivalca na leto), ki nastajajo zaradi gorenja fosilnih goriv	Ni podatkov	3,8 (1994)	4,0 (1998)	3,7 (2001)
Delež gospodinjstev, kjer se za kuhanje uporablja premog ali drva	23,4	20,7	19,8	Ni podatkov

Vir: Sekretariat za okolje in naravne vire in Sekretariat za energijo (GDHS 2005: 95) ter Splošni census prebivalstva in gospodinjstev 1990 in 2000 (INEGI v GDHS 2005: 95).

Poročilo domorodna ljudstva omenja le pri uporabi drv ali premoga za kuhanje (GDHS 2005: 99). Uporaba omenjenih materialov za kuhanje je še vedno razširjena praksa, čeprav je delež gospodinjstev, ki za gorivo uporabljajo drva ali premog od leta 1990 do 2000 upadel s 23,4 na 19,8 odstotka (glej tabelo 2.6.7.1) (ibid.). Ti dve vrsti goriva sta najpogostejši v ruralnem okolju z velikim številom domorodne populacije, kjer so za nabiranje materiala za kuho in ogrevanje zadolžene ženske in otroci (ibid.). Raziskava v Obmejni regiji države Chiapas je pokazala, da kar 92,4 odstotka domorodnih žensk in 91,9 odstotka domorodnih moških za kuho uporablja štedilnik na drva (Sánchez-Pérez, Morales in Jansá 2005: 42). Zaradi visoke marginaliziranosti območja je bil delež uporabe štedilnika na drva visok tudi med nedomorodnimi ženskami in moškimi – 80,5 oz 91,9 odstotka (ibid.).

V kolikšni meri uporaba drva za kuhanje in ogrevanje vpliva na zmanjševanje gozdne površine, ni znano, je pa iz tabele 2.6.7.1 razvidno, da se delež kopnega, pokritega z gozdom, zmanjšuje (GDHS 2005: 97). Najpogostejši vzrok za krčenje gozda je potreba po obdelovalnih površinah, leta 1998 pa so velik del uničenja gozdov povzročili gozdni požari (ibid.). Eden od instrumentov okoljske politike za zaščito in ohranitev ekosistemov in

okoljske raznolikosti so tudi zaščiteni naravna področja, ki so leta 1990 pokrivala 2,9 odstotka kopnega, leta 2003 pa že 9,1 odstotek (glej tabelo 2.6.7.1) (ibid.). V poročilu je omenjen tudi zakon iz leta 2003, ki se osredotoča na trajnostni razvoj gozdov, osrednji cilj pa je spoštovanje prednostne uporabe zemlje in virov s strani domorodnih ljudstev na območjih, kjer živijo (UNPFII 2007: 17).

Deseta naloga:

Do leta 2015 prepoloviti delež ljudi, ki nimajo stalnega dostopa do varne pitne vode in sanitarij (UN Millennium Project 2006).

Tabela 2.6.7.2: Izpolnjevanje desete naloge

Indikator	1990	1995	2000	2003
Delež gospodinjstev z vodovodom na posestvu ali v hiši	75,4	83,0	83,3	89,4
Delež gospodinjstev z dostopom do javnega sistema kanalizacije	58,1	69,2	72,9	77,3

Vir: Splošni census prebivalstva in gospodinjstev 1990 in 2000 (INEGI v GDHS 2005: 105).

Po svetu dnevno umre več tisoč ljudi, predvsem otrok, zaradi bolezni, povezanih s slabo kvaliteto vode in omejenim dostopom do sanitarij, zato ni presenetljivo, da je cilj Mehike zagotoviti dostop do vode in urediti kanalizacijski sistem za čim večje število prebivalstva (GDHS 2005: 105). Že leta 2003 jim je uspelo prepoloviti delež ljudi brez stalnega dostopa do varne pitne vode in tako uresničiti del desete naloge (glej tabelo 2.6.7.2) (ibid.). Velike so razlike med urbani in ruralnimi področji, saj ima dostop do varne pitne vode v slednjih le 70,5 odstotka ljudi (ibid.). Izboljšala se je tudi pokritost območij s kanalizacijo, vendar je tu napredek počasnejši kot v primeru pitne vode (ibid.). Leta 2003 je imelo dostop do kanalizacije 77,3 odstotka ljudi, kar je 15,8 odstotno izboljšanje glede na leto 1990 (glej tabelo 2.6.7.2) (ibid.). To pomeni, da jim do uresnitve cilja še malo manjka, toda ob takem napredku ne bi smeli imeti težav. Tudi pokritost s kanalizacijo je veliko večja na urbanih področjih (90,5 odstotka) kot na ruralnih (38,3 odstotka) (ibid.).

V poročilu ni nobenih posebnih omemb domorodnih ljudstev v povezavi z dostopom do varne pitne vode oz. sanitarij. Je pa stanje domorodnih ljudstev Mehike na tem področju razvidno iz raziskave domorodnih ljudstev Latinske Amerike, ki jo je Svetovna banka izvedla ob koncu prve mednarodne dekade domorodnih ljudstev leta 2004 (World Bank 2007a). Dostop do pitne vode ima okoli 65 odstotkov gospodinjstev z domorodnim prebivalstvom ter 85,8 odstotka nedomorodnih gospodinjstev (World Bank 2007a). Le 40,3 odstotka

domorodnih gospodinjstev v Mehiki ima kanalizacijo, 75,2 odstotka pa dostop do sanitarij, kar je precej manj kot v primeru nedomorodnih gospodinjstev, saj sta tam deleža 80 oz. 90,5 odstotka (ibid.).

Dostop do vode je bil obravnavan tudi v raziskavi v Obmejni regiji Chiapasa. Brez vode v hiši je po podatkih Sánchez-Pérez, Moralesa in Jansé (2005: 42) kar 70,7 odstotka domorodnih žensk in 72,3 odstotka domorodnih moških, v primerjavi z 32,8 odstotka nedomorodnih žensk in 33,3 odstotka nedomorodnih moških. Leta 1998 je bilo brez stranišča ali latrine 47,0 odstotka domorodnih žensk in 48,7 odstotka domorodnih moških, kar je zopet precej večji delež kot pri nedomorodnih prebivalcih Obmejne regije (ibid.). Med njimi je bilo brez stranišča ali latrine 19,4 odstotka žensk in 20,3 odstotka moških (ibid.). Tudi glede na druge dejavnike so razmere v domorodnih gospodinjstvih Obmejne regije Chiapasa slabše kot v nedomorodnih. V domovih, kjer so tla pokrita s steptanim ilom, živi 72,9 odstotka domorodnih žensk in 81,3 odstotka domorodnih moških v primerjavi s 45,6 odstotka nedomorodnih žensk in 51,8 odstotka moških (ibid.). Pri uporabi elektrike in hladilnika so razlike nekoliko manjše. Brez električne energije živi 17,8 odstotka domorodnih žensk ter 15,0 odstotka moških predstavnikov domorodnih ljudstev Obmejne regije, medtem ko je brez elektrike 13,1 in 13,7 odstotka nedomorodnih žensk oz. moških (ibid.). Brez hladilnika pa je 95,8 odstotka žensk in 96,5 odstotka moških, ki pripadajo domorodnim ljudstvom ter 81,7 odstotka žensk in 83,7 odstotka nedomorodnih moških (ibid.). Zanimivo pri teh podatkih je tudi dejstvo, da so v večini primerov v razmerah v gospodinjstvu v boljšem položaju ženske, kar navadno ni praksa.

Enajsta naloga:

Do leta 2020 doseči znatno izboljšanje življenj za najmanj 100 milijonov prebivalcev barakarskih naselij (UN Millennium Project 2006).

Največji problem in izziv pri spremljanju položaja prebivalcev barakarskih naselij je pomanjkanje informacij, zato tudi domorodna ljudstva pri izpolnjevanju te naloge niso omenjena (GDHS 2005: 108). Tako tudi ni mogoče natančno določiti, v kakšnih razmerah živijo ti ljudje, saj sami največkrat niso pripravljeni dajati nikakršnih informacij (ibid.). Ocene kažejo, da je leta 2005 v 121 mestih Mehike z več kot 50.000 prebivalci živelo okoli 57 milijonov ljudi oz. 90 odstotkov vse urbane populacije (ibid.). Velika stopnja urbanizacije je prekoračila zmoglosti lokalnih oblasti, da bi razširili in izboljšali oskrbo z infrastrukturo in storitvami, ki jo zahteva povečano število urbanega prebivalstva (GDHS 2005: 109). S

pospešeno rastjo mest, ki je globalni fenomen, lako razložimo tudi t. i. urbanizacijo revščine, saj se le-ta iz ruralni območij z migracijo v vse večji meri seli tudi v mesta (ibid.). Vse več urbanega prebivalstva tako trpi predvsem prehrambeno revščino, nima neposrednega dostopa do pitne vode ter kanalizacije, povečuje se tudi stopnja nasilja in kriminala v mestih (ibid.). Ogromno število predstavnikov domorodnih ljudstev iz ruralnega okolja poskuša z odhodom v velika mesta ubežati skrajni revščini, toda tam se pridružijo ostalim prebivalcem barakarskih naselij in še povečajo število urbanih revežev (Reyes 2005). Mnoge domorodne družine se preživljajo z beračenjem ali prodajo ročnih izdelkov (ibid.).

Po ocenah naj bi leta 2002 nekoliko več kot polovica revnega mehiškega prebivalstva (okoli 26,6 milijonov) živela v urbanem okolju, kar pomeni, da je bil skoraj eden od treh urbanih domov izpostavljen revščini (GDHS 2005: 109). Po izračunih v Nacionalnem programu prebivalstva 2001–2006 (*Programa Nacional de Población 2001–2006*) bodo v primeru, da se bo nadaljeval trend velikih migracij s podeželja v mesta, metropolitanska območja v naslednjih 25 letih sprejela več kot 85 odstotkov rasti prebivalstva. Slednje bo predstavljalo ogromen izziv urbanemu razvoju in izboljšanju pogojev za prebivalce barakarskih naselij (GDHS 2005: 113).

2.7 Položaj domorodnih ljudstev Mehike po prvih rezultatih o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev

Prvo in zaenkrat edino mehiško poročilo o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev, objavljeno aprila 2005, nam je pokazalo, da je Mehika na nacionalnem nivoju na dobri poti, da uresniči milenijske razvojne cilje do leta 2015. Na nekaterih področjih je Mehiki že ob začetku novega tisočletja uspelo izpolniti v Milenijski deklaraciji določene naloge, zato so si v želji po večjem napredku države v okviru programa *Más Allá de las Metas del Milenio* zadali še dodatne in ambicioznejše naloge. Slednje lahko brez dvoma označimo za pogumen in hvale vreden korak. Cilji in naloge v Milenijski deklaraciji so bili določeni za svetovni nivo in ne za posamezne države, zato si je Mehika brez pomislekov zaželela iti dlje. Z dodatnimi indikatorji so izpostavili specifične probleme, z odpravo katerih naj bi dosegli večji napredek. Številke, ki pričajo o doseganju ciljev in izpolnjevanju nalog, so v večini primerov več kot obetavne. Toda to je stanje na nacionalnem nivoju. Kako pa kaže najbolj

marginaliziranim skupinam, med katerimi skoraj brez dvoma vodilno mesto zasedajo predstavniki 62 domorodnih skupin?

UNPFII (2007: 15, 17) je mehiško poročilo o uresničevanju milenjski razvojnih ciljev glede na poročanje o položaju domorodnih ljudstev označil za najmočnejše v regiji Latinske Amerike in Karibov, čeprav se zdi, da predstavniki domorodnih ljudstev in njihove organizacije niso veliko prispevali pri pripravi poročila. Podatki za domorodna ljudstva niso predstavljeni pri vseh indikatorjih, toda določen vpogled v situacijo nam ponujajo podatki o neenakosti izpolnjevanja nalog glede na geografska področja (UNPFII 2007: 15). Po tretjini prehojene poti proti letu 2015 in dani obljubi, so domorodna ljudstva še vedno v nezavidljivem položaju. Pri praktično vseh indikatorjih so se slabše odrezala ruralna območja, kjer domorodna ljudstva najpogosteje živijo, kritična skupina pa so predvsem ženske. Najhujši scenarij, po katerem je skoraj nemogoče ubežati revščini, je biti domorodna ženska v ruralnem okolju (Todaro in Smith 2006: 232). Ne glede na to ali se je stanje domorodnih ljudstev ocenjevalo glede na njihov materialni položaj, stopnjo izobrazbe ali z dostopom do osnovnih storitev, se niso nikjer izkazala bolje kot nedomorodni sodržavljeni. Eversole (2005: 29) ugotavlja, da revščina ni prirojena značilnost domorodnih ljudstev, pač pa jo v primeru Mehike lahko razumemo predvsem kot posledico prihoda španskih osvajalcev na ozemlja domorodnih ljudstev današnje Mehike, saj se je s kolonizacijo njihov položaj precej spremenil.

Tauli-Corpuz (2005) je na podlagi študije Svetovne banke o domorodnih ljudstvih Latinske Amerike naredila zaključek, da je revščina kolektivna težava ter da »zemljevid revščine v regiji sovпада s teritoriji domorodnih ljudstev«. Podobno situacijo najdemo tudi v Mehiki. Kljub vsemu pa to še ne pomeni, da so revni vsi pripadniki domorodnih ljudstev (McNeish in Eversole 2005: 2). Mnogi niso ali pa vsaj nimajo občutka, da so v slabšem položaju kot nedomorodni člani družbe (ibid.). Raziskava v Obmejni regiji Chiapasa je ponudila zanimive rezultate samoocenitve zdravstvenih problemov. Domorodne ženske niso bile mnjenja, da so bolj izpostavljene zdravstvenim tveganjem ter da so v slabšem položaju kot njihove nedomorodne vrstnice, čeprav so po podatkih sodeč deležne slabše zdravstvene oskrbe (Eversole 2005: 49). Presenetljivo je bilo predvsem to, da so nedomorodne ženske svoj položaj ocenile kot slabši v primerjavi z domorodnimi ženskami ter bile prepričane, da trpijo zaradi večjih zdravstvenih težav in pomanjkljivosti (ibid.).

Najboljše podatke za primerjavo nam nudi študija o domorodnih ljudstvih Latinske Amerike, ki jo je Svetovna banka pripravila ob koncu prve deкаде domorodnih ljudstev sveta, saj nudi podatke o položaju domorodnih predstavnikov pred sprejetjem Milenjske

deklaracije in ob začetku novega tisočletja. V študiji je bilo ugotovljeno, da so se stopnje revščine v Mehiki leta 2002 glede na leto 1992 zmanjšale, toda ne za domorodna ljudstva (Hall in Patrinos 2007: 3). V začetku devetdesetih let so imeli domorodni prebivalci Mehike kar 25 odstotkov več možnosti, da bodo revni, kot nedomorodni Mehičani, v začetku novega tisočletja pa se je ta odstotek dvignil celo na 30 (Hall in Patrinos 2007: 5). Da so domorodna ljudstva v precej slabšem položaju, dokazuje tudi HDI. Leta 1996 je Mehika glede na HDI zasedla 48. mesto med 120 državami (UNDP v Tauli-Corpuz 2005). Če pa so iz meritev izključili predstavnike domorodnih ljudstev, se je Mehika povzpela na 29. mesto (ibid.). Podoben podatek najdemo v Nacionalnem razvojnem načrtu 2007–2012. HDI za domorodna mesta je znašal 0,7057, za nedomorodna pa 0,8304, kar predstavlja skoraj 15 odstotkov boljši rezultat (Presidencia de la República 2007d: 202).

Pripadniki domorodnih ljudstev se v povprečju šolajo 3,3 leta manj kot nedomorodni prebivalci Mehike, a se razkorak zmanjšuje, saj je v zadnjih 30 letih razlika upadla za dve tretjini (Hall in Patrinos 2007: 5). Domorodna ljudstva, predvsem pa ženske in otroci, imajo še vedno slabši dostop do osnovnih zdravstvenih storitev (Hall in Patrinos 2007: 8). Domorodni otroci pogosto nimajo zadostne prehrane, kar v Mehiki, kjer to drugače ni splošen problem, dokazuje neuspeh pri zagotavljanju osnovnih potreb domorodnim ljudstvom (ibid.). Čeprav živijo na področjih, ki so bogata z naravnimi viri, večina njihovih predstavnikov ostaja najrevnejša med revnimi (Tauli-Corpuz 2005). V Chiapasu se npr. nahaja glavna proizvodnja plina in nafte, večina domorodnih žena v tej državi pa še vedno nabira drva za kuho in ogrevanje (ibid.).

Trditev, da biti domoroden, pomeni biti reven, zaenkrat še vedno drži. Poročilo o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev v Mehiki omenja nekatere programe, ki posebno pozornost namenjajo predstavnikom domorodnih ljudstev. Toda samo pozornost ne bo dovolj. Lepe besede bo potrebno pretvoriti v dejanja. Za izboljšanje položaja domorodnih ljudstev bo potrebna konkretna, a premišljena akcija, pri oblikovanju in izpeljavi katere bo omogočeno sodelovanje njihovih pripadnikov. Če razvojni programi ne bodo oblikovani domorodnim ljudstvom primerno, ima uresničevanje milenijskih razvojnih ciljev zanje lahko celo negativne posledice, kar pomeni pospešeno izgubo zemlje in naravnih virov ter premestitev domorodnih ljudstev z njihovih ozemelj (Tauli-Corpuz 2005). Bivši mehiški predsednik Vicente Fox je v predvolilni kampanji pred izvolitvijo leta 2000 obljubljal, da bo v 15 minutah spremenil položaj revnih ljudi v Mehiki (Chapman 2005: 203). Očitno pa mu niti po šestih letih mandata ni uspelo odpraviti revščine, vsaj ne med domorodnimi ljudstvi. V Milenijski deklaraciji so si za izpolnitev ciljev namenili precej več časa – 15 let. V primeru,

da se bo porabil na domorodnim ljudstvom prijazen način, se tudi za njih obetajo boljši časi. Mehika kot celota zmaguje v boju proti revščini in drugim nadlogam, domorodna ljudstva zaenkrat še ne. Mogoče pa se bo njihov položaj izboljšal z izvajanjem novega nacionalnega razvojnega načrta, s pomočjo katerega bi se lahko tudi za domorodna ljudstva uresničila vizija Mehika vsaj leta 2030, če že ne leta 2015. V nadaljevanju bom zato predstavila osnovne elemente tega načrta ter izbranih razvojnih programov Mehike. Tako bom lahko dodatno preverila hipotezo o položaju domorodnih ljudstev te latinskoameriške države.

2.8 Razvojni programi ter Vizija Mehike 2030

Od sprejetja milenijskih razvojnih ciljev do konca leta 2006 je Mehika pri razvoju sledila Nacionalnemu razvojnemu načrtu 2001–2006 (*Plan Nacional de Desarrollo 2001–2006*). Nacionalni razvojni načrt Mehike pripravi predsednik države v prvih šestih mesecih svojega mandata in je dokument, kjer so predstavljeni cilji, strategije in prioritete trajnostnega razvoja države (Presidencia de la República 2007). V procesu dopolnjevanja načrta predsedstvo republike pripravi javni posvet, kjer vsi Mehičani lahko izrazijo svoje mnenje o načrtu in podajo predloge za spremembe oz. dopolnitve (ibid.). Oblasti menijo, da je sodelovanje pri javnem posvetu pomembno, saj se tako lahko oblikuje načrt, ki bo odgovoril na pričakovanja ljudi (ibid.). Nacionalni načrti so osrednje vodilo za razvoj, v njihovem okviru pa se oblikujejo še programi za posamezna področja. Domorodnih ljudstev sta se v zadnjem desetletju dotaknila predvsem razvojni program *Oportunidades* in regionalni razvojni načrt *Plan Puebla Panamá*.

2.8.1 Program *Oportunidades*

Leta 2002 se je program *Progresas* oz. Razvoj, ki ga je mehiška vlada začela izvajati leta 1997 in je bil usmerjen v ruralna območja, preimenoval v *Oportunidades* oz. Priložnosti in se razširil še na urbana področja (The Institute for Fiscal Studies 2007). Program *Oportunidades* je glavni program mehiške vlade pri odpravljanju revščine, ki se osredotoča na pomoč revnim družinam v ruralnih in urbanih skupnostih, da vlagajo v človeški kapital, kar bo dolgoročno vodilo v boljšo gospodarsko prihodnost in posledično zmanjšanje revščine v Mehiki

(Shanghai Poverty Conference 2004: 1). Družine, ki so vključene v program, so izbrane na podlagi analiz socialno-ekonomskih informacij, ki jih zberejo s pomočjo nacionalnih raziskav v gospodinjstvih (Shanghai Poverty Conference 2004: 2). Plačila se izročajo ženski glavi družine, saj v skladu z mednarodno literaturo ženske bolje izkoristijo finančne vire (ibid.).

Program *Oportunidades* je bil zasnovan na ideji, da revne družine ne vlagajo dovolj v človeški kapital in so zato ujetе v začaran krog medgeneracijskega prenašanja revščine (Shanghai Poverty Conference 2004: 1). Zavedajo se sicer koristi, ki jih prinaša vlaganje v njihove otroke, vendar nimajo denarja, da bi otroke poslali v šolo oz. so oportunitetni stroški pošiljanja otrok v šolo preveliki (ibid.). Dohodek, ki ga otroci zaslužijo z delom, namesto da hodijo v šolo, je pomemben vir dohodka mnogih revnih družin, zato starši otroke zelo zgodaj izpišejo iz šol in jih pošljejo na delo (ibid.). S programom *Oportunidades* pa so staršem ponudili enakovreden dohodek, ki bi ga prislužili otroci, če bodo svoje otroke namesto na delo poslali v šole (ibid.). Staršem je s pomočjo programa zagotovljena denarna podpora za izobraževanje otrok, ki so stari manj kot 22 let in so vključeni v izobraževanje od tretjega razreda osnovne šole do tretjega letnika univerze (ibid.).

Tri glavne komponente programa so izobraževanje, zdravstvo in prehrana (Hall in Patrinos 2007: 12). Za izobraževanje se družinam torej namenja denarna podpora, ki se povečuje, ko otroci dosežejo višje stopnje izobrazbe in je od srednješolskega nivoja dalje nekoliko višja za dekleta, saj zanje še vedno veljajo višje stopnje nedokončanja šolanja (Shanghai Poverty Conference 2004: 1).¹⁹ Na področju zdravstva javne zdravstvene ustanove zagotavljajo osnovno zdravstveno oskrbo za vse člane izbranih družin, s posebnim poudarkom na preventivni zdravstveni negi (ibid.). Komponenta prehrane pa vključuje določene denarne transferje za izboljšanje prehrane otrok, ki so stari od štiri mesece do štiri leta, ter nosečih in doječih žena (Shanghai Poverty Conference 2004: 1–2).²⁰

Program je podvržen procesu ocenjevanja, ki ga nadzoruje zunanja neodvisna organizacija Mednarodni raziskovalni inštitut za prehrabeno politiko (*International Food Policy Research Institute* – IFPRI) (Shanghai Poverty Conference 2004: 2). Kredibilnost takšnega ocenjevanja je pomagala okrepiti legitimnost programa v Mehiki, kar je še povečalo podporo političnih administracij in pripomoglo k mednarodni prepoznavnosti programa, ki so ga posnemale še nekatere druge latinskoameriške države, podprla pa ga je tudi Medameriška

¹⁹ Mesečna denarna podpora se je leta 2004 gibala od 10,50 \$ (105 pesov) za otroke v tretjem razredu osnovne šole, do okoli 58 \$ (580 pesov) za fante in 66 \$ (660 pesov) za dekleta v tretjem letniku univerze (Shanghai Poverty Conference 2004: 1).

²⁰ Za zdravstveno oskrbo je leta 2004 mesečni transfer znašal približno 15,50 \$ (155 pesov) (Shanghai Poverty Conference 2004: 1).

razvojna banka (*Inter-American Development Bank*) (ibid.). Spremljanje rezultatov programa že od samega začetka se šteje za enega od glavnih razlogov za pozitivne rezultate na vseh treh področjih, ki jih program vključuje, omogoča pa tudi spremembe v programu (Shanghai Poverty Conference 2004: 3). S pomočjo programa *Oportunidades* se je stanje mnogih revnih mehiških otrok precej izboljšalo. Povečala se je njihova vključenost v šole, deležni so uravnotežene prehrane ter boljše zdravstvene oskrbe, učijo pa se tudi, da je prihodnost lahko precej drugačna, kot je bila preteklost (ibid.). Podatkov, kakšen delež mehiških otrok, ki so deležni teh izboljšav, predstavljajo otroci z domorodnimi koreninami, žal ni. Program sicer poudarja, da je namenjen vsem revnim družinam in da bodo z njim pridobila tudi domorodna ljudstva. Zato bi bilo koristno, da bi v prihodnosti izvajali ločene analize uspešnosti programa za domorodne in nedomorodne družine ter uvedli ločeno spremljanje vseh indikatorjev milenijskih razvojnih ciljev ter dodanih indikatorjev v programu *Más Allá de las Metas del Milenio*. Iz poročila o izpolnjevanju milenijskih razvojnih ciljev in drugih raziskav je jasno razvidno, da so domorodni družine še vedno v precej slabšem položaju kot nedomorodni člani družbe, le z ločenimi podatki pa bo možno spremljati morebiten napredek najbolj deprivilegirane skupine.

2.8.2 Regionalni razvojni načrt *Plan Puebla Panamá*

Plan Puebla Panamá je razvojni načrt, ki vključuje sedem držav Srednje Amerike, Kolumbijo in devet držav na jugu in jugovzhodu Mehike (Dirección Ejecutiva del Plan Puebla Panamá 2007).²¹ Izvajati se je začel leta 2001, njegov pobudnik je bil bivši mehiški predsednik Vicente Fox, podprle pa so ga vlade vseh sodelujočih držav (ibid.). Načrt je rezultat spoznanja, da so razlike med jugom in jugovzhodom ter ostalo Mehiko vse večje ter da se s podobnimi težavami soočajo tudi v državah Srednje Amerike (Stratos Inc. 2004: 12). S skupnimi močmi naj bi tako lažje izboljšali kvaliteto življenja ljudi na tem območju, zmanjšali revščino, investirali v infrastrukturo ter tako dosegli trajnostni razvoj, pri tem pa spoštovali kulturne raznolikosti in vključili civilno družbo (ibid.). Z vlaganjem v infrastrukturo, gradnjo cest, pristanišč in električnih omrežij želijo pospešiti tudi trgovino na območju, ki ga zajema načrt (Dirección Ejecutiva del Plan Puebla Panamá 2007).

²¹ Države, vključene v *Plan Puebla Panamá*, so: Puebla, Guerrero, Veracruz, Oaxaca, Chiapas, Tabasco, Campeche, Yucatán in Quintana Roo (države na jugu in jugovzhodu Mehike), Gvatemala, Belize, El Salvador, Honduras, Nikaragva, Costa Rica, Panama in Kolumbija (Dirección Ejecutiva del Plan Puebla Panamá 2007).

Posebne pozornosti naj bi bila deležna tudi domorodna ljudstva. V okviru načrta *Plan Puebla Panamá* jim je zaenkrat namenjen le projekt za podporo ljudski kulturi, ki se je začel izvajati v letu 2006 (Dirección Ejecutiva del Plan Puebla Panamá 2007). Prvi od programov znotraj tega projekta je usmerjen v domorodna ljudstva v državah Oaxaca in Puebla v Mehiki (ibid.). Programi bodo namenjeni spodbujanju ohranjanja kultur posameznih domorodnih ljudstev in ustvarjanju pogojev za svobodno izražanje njihovih kultur v vseh skupnostih, ki so vključene v načrt *Plan Puebla Panamá* (ibid.).

Čeprav se na prvi pogled načrt zdi obetaven, so pripadniki domorodnih ljudstev prej njegove žrtve kot pa del družbe, ki bi z njim pridobil. Kritiki menijo, da je *Plan Puebla Panamá* namenjen predvsem interesom multinacionalnih korporacij, ki izkoriščajo lokalne skupnosti in uničujejo okolje (Network Opposed to Plan Puebla Panamá 2005). Dodajajo, da se življenje ljudi v omenjenih državah ne bo izboljšalo, saj je načrt usmerjen v izkoriščanje poceni delovne sile in ogromnih količin naravnih virov na teh območjih, njegov resnični cilj pa naj bi bila privatizacija zemlje in javnih storitev ter nadzor nad regijo s strani tujih investorjev (Global Exchange 2006). Različni infrastrukturni projekti imajo za posledico uničevanje deževnega gozda in premestitve domorodnih ljudstev, ki nimajo veliko vpliva na razvojne projekte (Network Opposed to Plan Puebla Panamá 2005). Subcomandante Marcos iz Zapatistične vojske narodne osvoboditve²² je julija 2003 javno razglasil, da ne bodo dovolili, da bi se načrt uresničeval na njihovih ozemljih v Chiapasu (Pickard v Wikipedia 2007b). Nekateri projekti (npr. gradnja hidroelektrarn) so bili leta 2004 nato odstranjeni iz načrta *Plan Puebla Panamá*, vendar naj bi se pod drugimi naslovi in v okviru drugih programov še vedno izvajali (ibid.).

Največji nasprotniki celo menijo, da je bil načrt *Plan Puebla Panamá* na lep način izražena namera Foxove administracije, da bi izkoristili primerjalne prednosti poceni delovne sile za boj z *maquiladora* industrijo v Aziji (Global Exchange 2006). *Maquiladoras* so tovarne, kjer slabo plačani delavci sestavljajo izvozne sestavne dele (ibid.). S pomočjo načrta *Plan Puebla Panamá* naj bi tovarne strateško porazdelili po devetih slabo razvitih državah na jugu in jugovzhodu Mehike, kjer se nahaja 714 od 850 najrevnejših občin v državi (ibid.).

²² Zapatistična vojska narodne osvoboditve (*Ejército Zapatista de Liberación Nacional* – EZLN) je oborožena revolucionarna skupina, ki ima svojo bazo v državi Chiapas (EZLN 2005: 15). Večina njihovih članov pripada domorodnim ljudstvom, imajo pa tudi podpornike v urbanih področjih in celo mednarodno mrežo podpore (EZLN 2005: 16). Njihov govornik in vojaški poveljnik je Subcomandante Marcos, ime pa so si nadeli po Emiliju Zapati, enem od zagovornikov mehiške revolucije (The New Encyclopaedia Britannica 1768/1995a: 47). Borijo se proti hegemoniji liberalizma, za pravičnost ter za priznanje pravic domorodnih ljudstev in njihove kulture (EZLN 2005: 15). Ne borijo se le v korist domorodnih ljudstev Chiapasa, pač pa vseh ljudi, ki živijo v pomanjkanju in so po njihovih besedah »žrtve izkoriščanja in ropanja bogatih in njihovih zlih vlad« (ibid.).

Leta 2006 so na jugu Mehike odprli kar 92 takih tovarn, kjer imajo delavci od 30 do 40 odstotkov nižje plače kot v državah na severu Mehike (ibid.). Poleg tega se okoljski aktivisti bojijo, da bo veliko izkoriščanje naravnih virov vodilo v še večjo okoljsko degradacijo, lokalne skupnosti pa navadno niso deležne dobičkov, ki pri tem nastajajo (ibid.). *Plan Puebla Panamá* tako mnogi vidijo le kot še en načrt, ki razvitemu svetu omogoča lahek dostop do naravnih virov in poceni delovne sile ter tako spodbuja ohranjanje »kolonialistične globalne ekonomije« (Root Force 2007).

2.8.3 Nacionalni razvojni načrt 2007–2012 in Vizija Mehike 2030

Prav zadnji dan maja je sedanjí predsednik Mehike Felipe Calderón predstavil Nacionalni razvojni načrt 2007–2012. Načrt ima pet glavnih delov: (a) vladavina prava, (b) konkurenčno gospodarstvo, ki bo ustvarilo več služb, (c) enake možnosti za vse Mehičane, (d) okoljska trajnost in (e) odgovorna zunanja politika (Presidencia de la República 2007a). Načrt temelji na projektu Vizija 2030: Mehika, ki jo želimo (*Visión 2030: El México que queremos*), pri pripravi katerega so sodelovali državljani, politiki, vlada, akademiki in strokovnjaki z različnih področij (Presidencia de la República 2007c). Do leta 2030 tako želijo ustvariti Mehiko, kjer bo veljala vladavina prava; doseči želijo dinamično, trajnostno gospodarstvo, ki bo med največjimi na svetu; na področju družbenega razvoja Mehiko vidijo kot državo enakih možnosti za vse; poleg tega pa še okoljsko trajnost v državi, ki ne le da se ne bo več soočala z uničevanjem gozdov, ampak ji bo naravne vire in ekosistem uspelo tudi obnoviti (ibid.). Mehika leta 2030 naj bo država s konsolidirano demokracijo, ki bo imela zrel odnos s svojimi severno in srednjeameriškimi sosedi (ibid.). Državo, katere zunanja politika bo spodbujala razvoj, stabilnost, državno in mednarodno varnost ter spoštovanje človekovih pravic, vidijo kot vodilno v Latinski Ameriki (ibid.).

Prvi korak na poti k doseganju vizije leta 2030 je Nacionalni razvojni načrt 2007–2012. Mehiške oblasti menijo, da so pri pripravi načrta pomembno vlogo odigrala mnenja ljudi, ki so svoje predloge lahko podali prek 205 različnih forumov (Presidencia de la República 2007b). Javni posvet je potekal tudi na spletnih straneh, kar je izzvalo številne kritike. Frakcija Institucionalne revolucionarne stranke (*Partido Revolucionario Institucional*) ni želela sodelovati pri posvetovanju o načrtu, saj so menili, da je javni posvet preko interneta zaradi dejstva, da okoli 90 odstotkov Mehičanov nima dostopa do računalnika, le simulacija Calderónove administracije (El Economista 2007). Kljub temu, da so domorodna ljudstva

sinonim za revščino in da verjetno večina njihovih pripadnikov nima dostopa do računalnika, je po podatkih predsedstva republike v javnem posvetu sodelovalo več kot 4.000 domorodnih prebivalcev Mehike (vse skupaj je bilo v posvet vključenih skoraj 80.000 ljudi) (Presidencia de la República 2007b). Pri pripravi načrta je sodelovala tudi Nacionalna komisija za razvoj domorodnih ljudstev (*Comisión Nacional para el Desarrollo de los Pueblos Indígenas*), ki je bila ustanovljena leta 2003 v okviru prejšnjega razvojnega načrta (ibid.).

Domorodnim ljudstvom je v Nacionalnem razvojnem načrtu 2007–2012 v delu Enake možnosti namenjeno celotno poglavje. Priznavajo, da so domorodna ljudstva edinstveni prebivalci Mehike in predstavljajo del njenega kulturnega bogastva (Presidencia de la República 2007d: 199). Na žalost pa njihovi predstavniki živijo v velikem pomanjkanju, zato so v načrtu domorodna ljudstva ena od prioriteten skupin pri zagotavljanju razvoja, saj bo le tako omogočen harmoničen trajnostni razvoj celotne Mehike (Presidencia de la República 2007d: 199–200). Razvoj tega »pomembnega dela prebivalstva«, kot ga imenujejo v načrtu, zahteva tako sodelovanje domorodnih ljudstev in njihovih organizacij pa tudi države (Presidencia de la República 2007d: 200). Eden od izzivov pri omogočanju razvoja domorodnih ljudstev bo njihova razpršenost in geografska izoliranost odmaknjenih ruralnih območij (Presidencia de la República 2007d: 201). Načrt omenja gospodarski, kulturni in družbeni razvoj ter potrebo po zagotovitvi osnovnih storitev za domorodna ljudstva Mehike. Pri tem smo priča predvsem opisom težav, s katerimi se soočajo predstavniki domorodnih ljudstev in so bile predstavljene že v poročilu o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev. Cilj nacionalnega načrta je popolna vključitev domorodnih skupnosti v gospodarski, socialni in kulturni razvoj države, pri tem pa spoštovati njihove tradicije ter kulturno bogastvo, s katerim lahko obogatijo celotno družbo (Presidencia de la República 2007d: 206). Sledijo strategije za doseganje tega cilja, vendar le-te večkrat odgovorijo na že znano vprašanje, *kaj* je potrebno storiti, še vedno pa nam manjka odgovor, *kako* to doseči.

Bolj oprijemljive podatke je mogoče zaslediti v govoru predsednika Calderóna sredi junija 2007 na dogodku, kjer so potrdili strategijo za razvoj stotih občin z najnižjim HDI. V ta namen bodo sile združili Sekretariat za socialni razvoj, Nacionalna komisija za razvoj domorodnih ljudstev, Nacionalna komisija za vodo in Mehiški inštitut za socialno varstvo, v občine pa se bo investiralo skoraj milijardo mehiških pesov za zgraditev sistema kanalizacije, zagotovitev zdrave pitne vode ter cementnih tal za najrevnejše občine še pred koncem mandata sedanje vlade (Presidencia de la República 2007e). Sredstva bodo namenjena še za prehrano, zdravstvo in izobraževanje, kar naj bi prineslo boljše zaposlitvene možnosti, poskušali pa bodo tudi zagotoviti, da bodo zdravstvene storitve dosegle prav vsako

gospodinjstvo (ibid.). Ali se bodo obljube izpolnile, bomo videli čez šest let. Po tem obdobju bo tudi dokončni čas za izpolnite milenijskih obljub zelo blizu.

ZAKLJUČEK

Hipotezo *milenijski razvojni cilji bodo pozitivno vplivali na izboljšanje položaja domorodnih ljudstev Mehike*, saj je prvih sedem ciljev ter njihovih enajst nalog usmerjenih ravno v odpravljanje tistih razvojnih problemov, ki so jim pripadniki domorodnih ljudstev najbolj izpostavljeni, ki sem si jo postavila v uvodu naloge, lahko na podlagi zbranih podatkov v zaključku delno potrdim.

V prvem delu diplomske naloge sem opredelila vseh sedem ciljev in njihovih enajst nalog, uresničevanje ciljev na primeru domorodnih ljudstev Mehike pa je bil osrednji del študije primera, ki zajema drugi del naloge. S tem sem pokazala, da so težave, ki jih izpostavljajo milenijski razvojni cilji res del vsakdanjika domorodnih ljudstev Mehike. Ne glede na to, katerega od indikatorjev upoštevamo, so predstavniki domorodnih ljudstev v slabšem položaju kot pa nedomorodni del mehiškega prebivalstva. Največji izziv pri pisanju naloge so predstavljali ustrezni podatki, ki bi omogočili primerjavo položaja domorodnih ljudstev pred sprejetjem Milenijske deklaracije in po šestih letih poskusov, da bi bili cilji doseženi. Mehika je aprila 2005 predstavila zelo izčrpno poročilo o poteku uresničevanja milenijskih razvojnih ciljev, ki je bilo ocenjeno celo kot najboljše glede poročanja o stanju domorodnih ljudstev na področju Latinske Amerike in Karibov. Stanje domorodnih ljudstev ni analizirano za vsak indikator, zato sem za pomoč in hkrati primerjavo uporabila raziskovalna poročila mednarodnih institucij in samostojnih raziskovalcev, ki so pogosto omogočila natančnejši vpogled v življenjske razmere domorodnih ljudstev Mehike. Kljub vsemu pa bi Mehika v prihodnosti morala izvajati ločene analize uresničevanja milenijskih indikatorjev in indikatorjev, ki so si jih dodatno postavili sami, saj se bo le tako lahko merila vsa obljubljena posebna pozornost najbolj marginalizirani skupini v Mehiki.

Poročilo OZN o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev na svetovni ravni iz leta 2006 je pokazalo, da bo obljubo do leta 2015 zelo težko izpolniti. Cilji so sicer uresničljivi, saj ima svet na voljo vse potrebne vire, toda očitno nam manjka predvsem volje. Vizija je boljši, varnejši in pravičnejši svet. Svet, kakršnega vidimo po tretjini prehojene poti k morebitni uresnitvi milenijskih razvojnih ciljev, si takih oznak ne zasluži. Napredek je bil dosežen, toda izziv še vedno ostaja. Med regijami in državami sveta obstajajo velike razlike pri uspešnosti reševanja problemov, na katere se osredotočajo milenijski razvojni cilji, zakrbljujoče pa je predvsem dejstvo, da se za nekatere uresničitve ciljev vsaj zaenkrat zdi nemogoča. Cilji so bili postavljeni na svetovni ravni, za uresničenje pa bo potrebna akcija

vsake posamezne države, saj so le-te primarno odgovorne za razvoj. Premišljene razvojne strategije, ki bi se izvajale tudi v praksi, bi se morale pripraviti že po sprejetju Milenijske deklaracije leta 2000. Vse države očitno še niso pripravile strategij ali pa je njihova uspešnost nična, saj nekatere regije celo nazadujejo. Časa ni več veliko, toda bolje je ukrepati nekoliko pozneje kot nikoli.

Latinska Amerika in Karibi kot regija dosega pozitivne rezultate pri večini milenijskih razvojnih ciljev. Leta 2004 so kot celota zmagovali v boju proti lakoti, izboljšala se je enakost med spoloma v izobraževanju in dostop do varne pitne vode, zmanjšali so tudi umrljivost otrok, mlajših od pet let. Kljub temu pa regija še vedno zaostaja pri osrednjem cilju, to je prepoloviti število ljudi, ki trpijo hudo revščino. Mehika sodi med razvitejše države v regiji in je glede na svoje edino poročilo o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev na dobri poti, saj je nekatere izmed ciljev že dosegla, pri drugih pa bo do leta 2015 potrebno vložiti še nekaj truda. Zaradi splošne narave milenijskih razvojnih ciljev ter uresničitve nekaterih nalog je Mehika v želji po večjem napredku oblikovala še položaju države bolj primerne in ambiciozne indikatorje, njihova izpolnitev pa pomeni večji in hitrejši napredek.

Mehika dosega pozitivne rezultate predvsem na nacionalnem nivoju, znotraj države pa so še vedno prisotne velike neenakosti tako med posameznimi področji, kot med različnimi skupinami ljudi. Glede na analizirane podatke lahko trdimo, da so najbolj deprivilirana skupina prav domorodna ljudstva, za katere je revščina še vedno del vsakdanjika. Vzroke za njihov položaj lahko najdemo nekaj stoletij nazaj, ko so na območje današnje Mehike prišli španski kolonizatorji. Ne moremo sicer trditi, da je bila kolonizacija začetek konca, saj po skoraj 500 letih v Mehiki še vedno obstaja 62 različnih skupin domorodnih ljudstev. Se je pa zaradi prihoda novih oblastnikov zelo spremenil položaj domorodnih ljudstev, okoli katerih se je počasi zapiral začarani krog revščine in nemoči, v katerem so še vedno ujeti.

Iz različnih poročil in programov je jasno razvidno, da se Mehika zaveda problema. Nezavidljiv položaj domorodnih ljudstev je sicer več kot očiten, toda Mehiki moramo priznati, da ga ne poskuša prekriti. Oblasti se zavedajo, da je neenakost glavna ovira za razvoj Mehike, revščina je v središču vseh programov, žal pa ne tudi tisti, ki so najbolj prizadeti. Večkrat poudarjajo, da se bo za uresničitev vseh milenijskih razvojnih ciljev potrebno osredotočiti predvsem na najbolj prizadete skupine. Stanje se sicer izboljšuje, toda domorodna ljudstva so še vedno precej zapostavljena. Naloga vsekakor ni lahka in potruditi se bosta morali obe strani, predvsem pa bodo nedomorodni prebivalci morali omogočiti domorodnim, da sodelujejo pri pripravi razvojnih programov ter njihovem izvajanju.

Nekateri raziskovalci so omenjali, da je milenijske razvojne cilje potrebno narediti primerne za domorodna ljudstva. Sama trdim, da so cilji že primerni, saj obravnavajo probleme, s katerimi se domorodna ljudstva najpogosteje srečujejo. Težava je v neprimernih programih za njihovo doseganje in očitnemu pomanjkanju volje za ustrezno akcijo.

Kot učinkovit izhod iz revščine se večkrat omenja izobrazba. Razkorak v šolanju med domorodnimi in nedomorodnimi prebivalci se res zmanjšuje, toda zakaj se ne zmanjša tudi pri revščini. Ne bo dovolj, če se bo domorodnim ljudstvom le zagotovila izobrazba. Potrebna je kvalitetna izobrazba, kjer bodo vsi domorodni otroci imeli možnost dvojezičnega izobraževanja, omogočen bo dostop do šol tudi v najbolj odmaknjenih regijah, učbeniki domorodnih ljudstev ne bodo prikazovali v napačni luči, organizirale pa se bodo tudi različne oblike izobraževanja za odrasle. Predstavniki domorodnih ljudstev si zagotovo želijo, da bi se milenijski razvojni cilji uresničili tudi v njihovem primeru, toda na način, ki bo njim prijazen. Na kratko, domorodnim ljudstvom bo potrebno omogočiti razvoj, ki jim bo pomagal ohraniti njihovo domorodnost.

Mehika se trudi, a z vidika domorodnih oči ne v pravo smer. Odgovor na vprašanje, kaj je potrebno izboljšati v primeru domorodnih ljudstev, ne bo dovolj. Poiskati bo treba odgovor na vprašanje kako. Za uspešno rešitev težav bo mehiška razvojna politika morala začeti voziti po dodatnem tiru, kjer bo pomembno vlogo igrala tudi domorodna beseda. Rezultati ne bodo vidni čez noč, toda če se ne bo ukrepalo takoj, ne bodo vidni niti leta 2015. Zaenkrat je prehojena skoraj polovica poti, kar pa ne pomeni, da je časa še na pretek. Ali bo prihodnost svetla le za Mehiko kot celoto ali tudi za njena domorodna ljudstva, še vedno ostaja vprašanje. Zaenkrat situacija slednjih ni prav obetavna. Potrebno bo predvsem paziti, da domorodna ljudstva ne bodo postala žrtveno jagnje raznih razvojnih projektov, s katerimi naj bi se doseglo milenijske cilje, ki še niso pozitivno vplivali na izboljšanje položaja domorodnih ljudstev. Prihodnost leta 2015 se ne zdi prav obetavna. Res je, da upanje umre zadnje, toda za domorodna ljudstva le-to ne bo dovolj.

UPORABLJENI VIRI

Sekundarni viri

- Annan, Kofi A. (2000): »*We the peoples*«, *The role of the United Nations in the 21st century*. Dostopno na <http://www.unmillenniumproject.org/documents/wethepeople.pdf> (2. marec 2007).
- Bučar, Maja (2005): Osvobojenost od pomanjkanja – izzivi razvoja. V Kofi A. Annan: *V večji svobodi: razvoj, varnost in človekove pravice za vse: poročilo Generalnega sekretarja Združenih narodov kot osnova za odločanje vodij držav in vlad na Vrhu, septembra 2005*, 6–8. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Camp, Roderic A. in James D. Riley (1990): Mexico. V *The World Book Encyclopedia*, M(13), 448–74. Chicago itn.: World Book, Inc.
- Cevallos, Diego (2006): Indigenous Languages in Final Throes. *Inter Press Service News Agency*, 14. april. Dostopno na <http://www.commondreams.org/headlines06/0414-04.htm> (17. april 2007).
- Chapman, Debra D. (2005): Strateška, oportunistična in post-volilna avtonomija: Primerjalna analiza treh primerov iz Mehike. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 33(222), 201–217.
- Coates, Ken S. (2004): *A Global History of Indigenous Peoples: Struggle and Survival*. New York: Palgrave Macmillan.
- Deuyttere, Anne (1997): *Indigenous Peoples and Sustainable Development: The Role of the Inter-American Development Bank*. Dostopno na <http://www.iadb.org/sds/doc/IND-97101E.PDF> (17. april 2007).
- Dirección Ejecutiva del Plan Puebla Panamá (2007): *Plan Puebla Panamá: Conectando Mesoamérica*. Dostopno na <http://www.planpuebla-panama.org/main-pages/creditos.htm> (10. junij 2007).
- ECLAC (United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean) (2005): *The Millennium Development Goals: a Latin American and Caribbean perspective*. Dostopno na <http://www.eclac.cl/cgi-bin/getProd.asp?xml=/publicaciones/xml/0/21540/P21540.xml&xsl=/tpl-i/p9f.xsl&base=/tpl-i/top-bottom.xsl> (16. maj 2007).

- ECLAC (United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean) (2005a): *United Nations study on the region: Latin America and the Caribbean Will Meet Some Millennium Goals but Still Lag in the Fight Against Poverty*. Dostopno na <http://www.eclac.cl/cgi-bin/getProd.asp?xml=/prensa/noticias/comunicados/8/21568/P21568.xml&xsl=/prensa/tpl-i/p6f.xsl&base=/mdg/tpl/top-bottom.xslt> (16. maj 2007).
- El Economista (2007): *PRI, fuera de la consulta del Plan de Desarrollo*, 12. april. Dostopno na <http://www.economista.com.mx/sinprivilegios/articulos/2007-04-12-34008> (10. junij 2007).
- Encyclopaedia Britannica Online (2007): *Mexico: Education*. Dostopno na <http://www.britannica.com/eb/article-27403/Mexico> (26. maj 2007).
- Estrada, Germán (2003): *Mexico Magico: Profile of the Indigenous People of Mexico, Political Movements and Indigenous Organizations*. Dostopno na <http://www.pvmirror.com/mexicomagico/indigenous9-5.html> (17. maj 2007).
- Eversole, Robyn (2005): Overview – patterns of indigenous disadvantage worldwide. V Robyn Eversole, John-Andrew McNeish in Alberto D. Cimadamore (ur.): *Indigenous Peoples & Poverty: An International Perspective*, 29–37. London, New York: Zed Books.
- EZLN (2005): Zapatistična vojska nacionalne osvoboditve (EZLN), Mehika: Šesta deklaracija iz Lakadonskega pragozda. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 33(222), 15–34.
- GDHS (Gabinete de Desarrollo Humano y Social) (2005): *Los Objetivos de Desarrollo del Milenio en México: Informe de Avance 2005*. Dostopno na http://www.undg.org/archives_docs/5932-Mexico_MDG_Report.pdf (17. maj 2007).
- Global Exchange (2006): *Plan Puebla Panama (PPP)*. Dostopno na <http://www.globalexchange.org/countries/americas/mexico/ppp/ppp.html> (10. junij 2007).
- Hall, Gillette in Harry Anthony Patrinos (2007): *Indigenous Peoples, Poverty and Human Development in Latin America: 1994–2004, Executive Summary*. Dostopno na [http://wbln0018.worldbank.org/LAC/lacinfoclient.nsf/8d6661f6799ea8a48525673900537f95/3bb82428dd9dbea785257004007c113d/\\$FILE/IndigPeoplesPoverty_Exec_Summ_en.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/LAC/lacinfoclient.nsf/8d6661f6799ea8a48525673900537f95/3bb82428dd9dbea785257004007c113d/$FILE/IndigPeoplesPoverty_Exec_Summ_en.pdf) (16. maj 2007).
- Hernández-Díaz, Jorge (1994): National Identity and Indigenous Ethnicity in Mexico. *Canadian review of Studies in Nationalism* XXI(1–2), 71–81.

- Hwalla N. in M. Koleilat (2004): Dietetic practice: the past, present and future. *Eastern Mediterranean Health Journal* 10(6), November, 716–30. Dostopno na <http://www.emro.who.int/Publications/EMHJ/1006/Dietetic.htm> (20. maj 2007).
- ILO (International Labour Organization) (2006): *Indigenous and Tribal Peoples: Conventions and other relevant instruments*. Dostopno na <http://www.ilo.org/public/english/indigenous/standard index.htm> (24. maj 2007).
- INEGI (Instituto Nacional de Estadística, Geografía e Informática) (2006): *Indicadores seleccionados sobre la población hablante de lengua indígena, 1950 a 2005*. Dostopno na <http://www.inegi.gob.mx/est/contenidos/espanol/rutinas/ept.asp?t=mlen01&c=3325> (24. maj 2007).
- Instituto de Ecología, Universidad Nacional Autónoma de México (2007): *History of Indigenous Peoples of Mexico*. Dostopno na http://www.travelyucatan.com/maya/mayan_history.php (10. marec 2007).
- Instituto de Ecología, Universidad Nacional Autónoma de México (2007a): *Location of Indigenous Peoples of Mexico*. Dostopno na http://www.travelyucatan.com/maya/mayan_location.php (10. marec 2007).
- Instituto de Ecología, Universidad Nacional Autónoma de México (2007b): *Indigenous Peoples: Conclusion*. Dostopno na http://www.travelyucatan.com/maya/mayan_report_conclusion.php (10. marec 2007).
- IWGIA (International Work Group for Indigenous Affairs) (2007): *Who are the indigenous peoples?* Dostopno na <http://www.iwgia.org/sw310.asp> (10. maj 2007).
- IWGIA (International Work Group for Indigenous Affairs) (2007a): *The Indigenous World 2007*. Dostopno na <http://www.iwgia.org/sw15214.asp> (17. april 2007).
- IWGIA (International Work Group for Indigenous Affairs) (2007b): *First International Decade of the World's Indigenous Peoples (1995–2004)*. Dostopno na <http://www.iwgia.org/sw11131.asp> (18. maj 2007).
- IWGIA (International Work Group for Indigenous Affairs) (2007c): *Second International Decade of the World's Indigenous Peoples (2005–2014)*. Dostopno na <http://www.iwgia.org/sw8961.asp> (18. maj 2007).
- Jolly, Richard (2005): The UN at 60: on the 60th anniversary of its creation, Sir Richard Jolly reviews the chequered history of the world's foremost intergovernmental body. *For a Change*, August–September. Dostopno na http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0KZH/is_4_18/ai_n15378953 (7. marec 2007).

McNeish, John-Andrew in Robyn Eversole (2005): Introduction: indigenous peoples and poverty. V Robyn Eversole, John-Andrew McNeish in Alberto D. Cimdamore (ur.): *Indigenous Peoples & Poverty: An International Perspective*, 1–26. London, New York: Zed Books.

Mexperience (2007): *Mexico's History: Independence from Spain*. Dostopno na <http://www.mexperience.com/history/independence.htm> (17. april 2007).

Network Opposed to Plan Puebla Panamá (2005): *No PPP Founding Statement*. Dostopno na <http://www.lasolidarity.org/noppp/founding.htm> (10. junij 2007).

Office of the High Commissioner for Human Rights (1995): *World Conference on Human Rights*. Dostopno na <http://www.unhchr.ch/html/menu5/wchr.htm> (11. april 2007).

Paris21 (2002): *A Better World for All*. Dostopno na <http://www.paris21.org/betterworld/foreword.htm> (7. marec 2007).

Paris21 (2002a): *A Better World for All: Setting the goals*. Dostopno na <http://www.paris21.org/betterworld/setting.htm> (7. marec 2007).

Presidencia de la República (2007): *¿Qué es el Plan Nacional de Desarrollo?* Dostopno na <http://www.consultaciudadana.gob.mx/quees.php> (1. junij 2007).

Presidencia de la República (2007a): *Press Room: President Calderón at Meeting with Parliamentary Coordinators of Chamber of Deputies and Presidents of Political Parties within Framework of National Plan of Development*, 16. maj. Dostopno na <http://www.presidencia.gob.mx/en/press/?contenido=30218> (10. junij 2007).

Presidencia de la República (2007b): *Plan Nacional de Desarrollo: Introducción*. Dostopno na <http://pnd.calderon.presidencia.gob.mx/index.php?page=introduccion> (9. junij 2007).

Presidencia de la República (2007c): *Press Room: President Calderón at Presentation of Vision 2030 "The Mexico We Want"*, 21. maj. Dostopno na <http://www.presidencia.gob.mx/en/press/?contenido=30265> (10. junij 2007).

Presidencia de la República (2007d): *Plan Nacional de Desarrollo 2007–2012*. Dostopno na <http://pnd.calderon.presidencia.gob.mx/index.php?page=documentos-pdf> (9. junij 2007).

Presidencia de la República (2007e): *Press Room: President Calderón at "Attention for the Hundred Municipalities with the Lowest Index of Human Development" Event*, 18. junij. Dostopno na <http://www.presidencia.gob.mx/en/press/?contenido=30659> (18. junij 2007).

Reyes, Adrián (2005): Indigenous Peoples Day: New Universities for a Multicultural Mexico. *Inter Press Service News Agency*. Dostopno na <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=29824> (17. april 2007).

- Root Force (2007): *El Anillo Periférico: Keystone of the PPP*. Dostopno na http://rootforce.org/english/index.php?option=com_content&task=view&id=10&Itemid=18 (10. junij 2007).
- Sánchez-Pérez, Héctor Javier, Guadalupe Vargas Morales in Josep María Jansá (2005): The conditions of life and health for indigenous women in areas of high marginalization, Chiapas, Mexico. V Robyn Eversole, John-Andrew McNeish in Alberto D. Cimaadmore (ur.): *Indigenous Peoples & Poverty: An International Perspective*, 38–52. London, New York: Zed Books.
- Secretaría de Educación Pública (2004): *Sistema Educativo de los Estados Unidos Mexicanos: Principales Cifras. Ciclo Escolar 2003–2004*. Dostopno na <http://www.sep.gob.mx/work/appsite/princip2003/Princcif2003.pdf> (20. maj 2007).
- Sevilla Gonzales, M. L. et al. (2000): *VIH/AIDS risk in indigenous population of Mexico*. Dostopno na <http://gateway.nlm.nih.gov/MeetingAbstracts/102242189.html> (20. maj 2007).
- Shanghai Poverty Conference (2004): *Mexico's Oportunidades Program*. Dostopno na <http://info.worldbank.org/etools/docs/reducingpoverty/case/119/summary/MexicoOportunidades%20Summary.pdf> (1. junij 2007).
- Stratos Inc. (2004): *Mexico Case Study: Analysis of National Strategies for Sustainable Development*. Dostopno na http://www.iisd.org/pdf/2004/measure_sdsip_mexico.pdf (10. junij 2007).
- Tauli-Corpuz, Victoria (2005): *Indigenous Peoples and Millennium Development Goals*. Dostopno na http://www.tebtebba.org/tebtebba_files/ipr/mdg.html (7. marec 2007).
- The Institute for Fiscal Studies (2007): *Progresa and Oportunidades in Mexico*. Dostopno na http://www.ifs.org.uk/projects_research.php?project_id=85 (1. junij 2007).
- The New Encyclopaedia Britannica (1768/1995): Mexico. Micropaedia (8), 79–81. Chicago itn.: Encyclopaedia Britannica, Inc.
- The New Encyclopaedia Britannica (1768/1995a): Mexico. Macropaedia (24), 27–49. Chicago itn.: Encyclopaedia Britannica, Inc.
- The TAT Foundation (n.d.): *Mexico State Map*. Dostopno na <http://www.tatfoundation.org/mexico.htm> (1. junij 2007).
- Todaro, Michael P. in Stephen C. Smith (2006): *Economic Development*. Ninth edition. London itn.: Pearson, Addison Wesley.
- UNDP (2006): *Millennium Project*. Dostopno na <http://www.unmillenniumproject.org/goals/index.htm> (2. marec 2007).

- UNDP (2006a): *Human Development Report 2006*. Dostopno na <http://hdr.undp.org/hdr2006/report.cfm> (20. maj 2007).
- UNICEF Slovenija (n.d.): *Milenijski razvojni cilji*. Dostopno na <http://www.unicef.si/main/milenijski.wlgt> (2. marec 2007).
- United Nations (1997): *World Summit for Children (1990)*. Dostopno na <http://www.un.org/geninfo/bp/child.html> (10. marec 2007).
- United Nations (1997a): *UN Conference on Environment and Development (1992)*. Dostopno na <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html> (10. marec 2007).
- United Nations (1997b): *Fourth World Conference on Women (1995)*. Dostopno na <http://www.un.org/geninfo/bp/women.html> (10. marec 2007).
- United Nations (2006): *The Millennium Development Goals Report 2006*. Dostopno na <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf> (14. april 2007).
- United Nations (2006a): *World Summit for Social Development, Copenhagen 1995*. Dostopno na <http://www.un.org/esa/socdev/wssd/> (11. april 2007).
- United Nations Statistics Division (2007): *Advisory Committee on Indicators*. Dostopno na <http://millenniumindicators.un.org/unsd/indicatorfoc/indsearchpage.asp?cid=109> (14. junij 2007).
- UNPFII (United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues) (2007): *MDG Reports and Indigenous Peoples: A Desk Review, No. 2*, marec. Dostopno na http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/MDGRs_2007.pdf (18. maj 2007).
- UN Millennium Project (2006): *Goals, targets and indicators*. Dostopno na <http://www.unmillenniumproject.org/goals/gti.htm#goal3> (7. marec 2007).
- World Health Organization (2007): *What is Malaria?* Dostopno na <http://www.searo.who.int/en/section10/section21/section334.htm> (10. junij 2007).
- Wikipedia, The Free Encyclopedia (2007b): *Puebla-Panama Plan*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Puebla-Panama_Plan (10. junij 2007).
- World Bank (2004): *Millennium Development Goals: Achieving the Goals*. Dostopno na <http://ddp-ext.worldbank.org/ext/GMIS/gdmis.do?siteId=2&menuId=LNAV01HOME4> (14. april 2007).
- World Bank (2007): *Mexico Country Brief*. Dostopno na <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/MEXICOEXTN/0,,contentMDK:20185184~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:338397,00.html> (16. maj 2007).

World Bank (2007a): *Indigenous Peoples, Poverty and Human Development in Latin America: 1994-2004, Mexico – Highlights*. Dostopno na <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/0,,contentMDK:20505838~pagePK:146736~piPK:146830~theSitePK:258554,00.html> (16. maj 2007).

World Bank (2007b): *Private Participation in Infrastructure Database: Glossary*. Dostopno na http://ppi.worldbank.org/resources/ppi_glossary.aspx (20. maj 2007).

Primarni viri

Konvencija Mednarodne organizacije za delo št. 169, sprejeta leta 1989 in stopila v veljavo 5. septembra 1991. Dostopno na <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C169> (24. maj 2007).

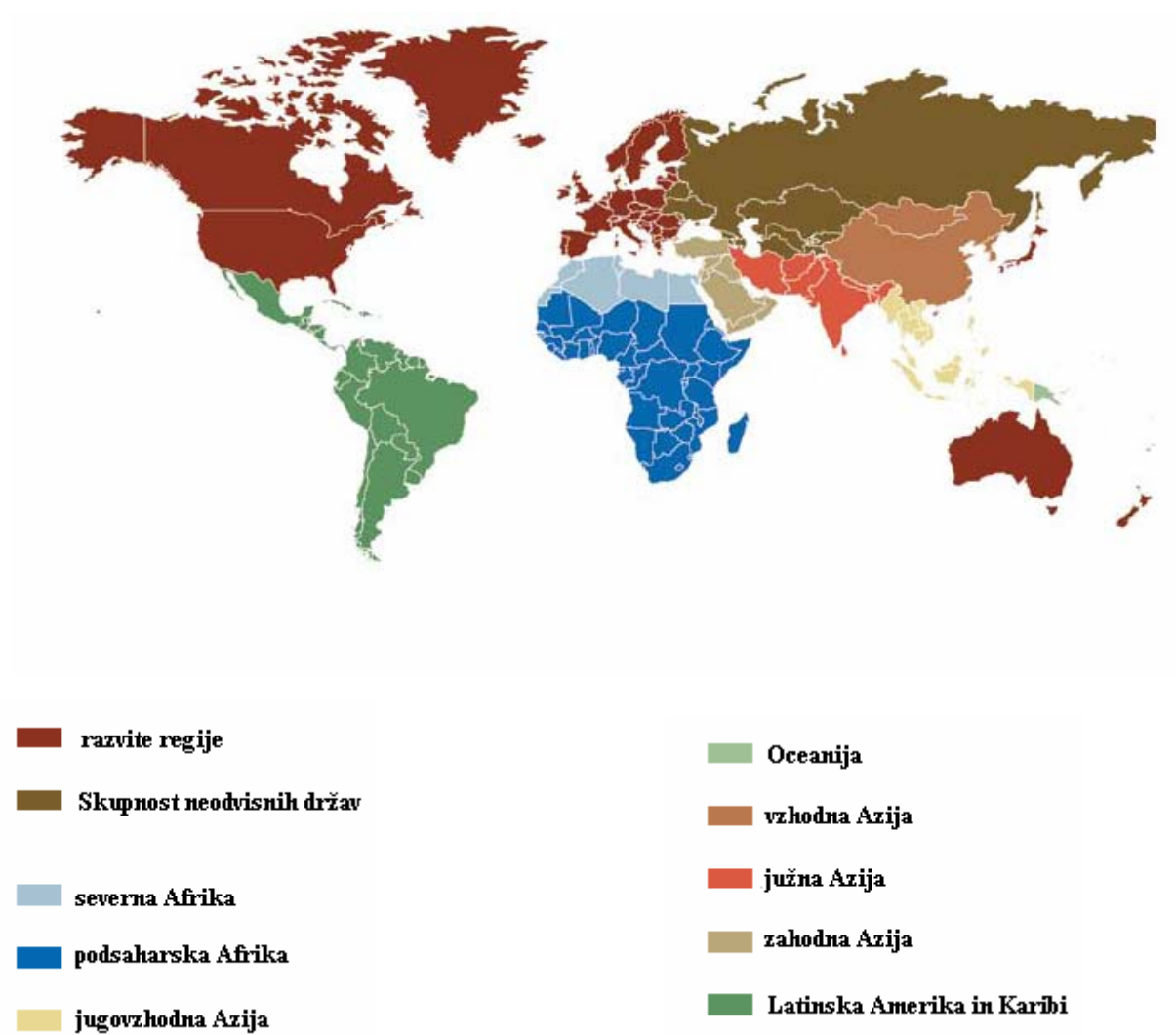
Resolucija Generalne skupščine OZN 53/02, sprejeta in razglašena 12. februarja 1999. Dostopno na http://www.un.org/millennium/documents/a_res_53_202.htm (10. marec 2007).

Resolucija Generalne skupščine OZN 54/254, sprejeta in razglašena 23. marca 2000. Dostopno na <http://www.un.org/millennium/documents/ares54254e.pdf> (10. marec 2007).

Resolucija Generalne skupščine OZN A/59/2005, sprejeta in razglašena 21. marca 2005. V Kofi A. Annan (2005): *V večji svobodi: razvoj, varnost in človekove pravice za vse: poročilo Generalnega sekretarja Združenih narodov kot osnova za odločanje vodij držav in vlad na Vrhu, septembra 2005*, 22–82. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

PRILOGA

PRILOGA A: Regionalna porazdelitev držav v Poročilu OZN o uresničevanju milenijskih razvojnih ciljev 2006

Vir: United Nations (2006: 27).

PRILOGA B: Zvezne države v Mehiki

Vir: The TAT Foundation (n.d.).